Suplimentul Convorbirilor literare — Convorbiri sociale și politice pag. I – IV

Dorin Popa în dialog cu Neculai Constantin Munteanu
Acolo unde nu există Dumnezeu

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din România serie nouă nr. 7 (1296) februarie 1991

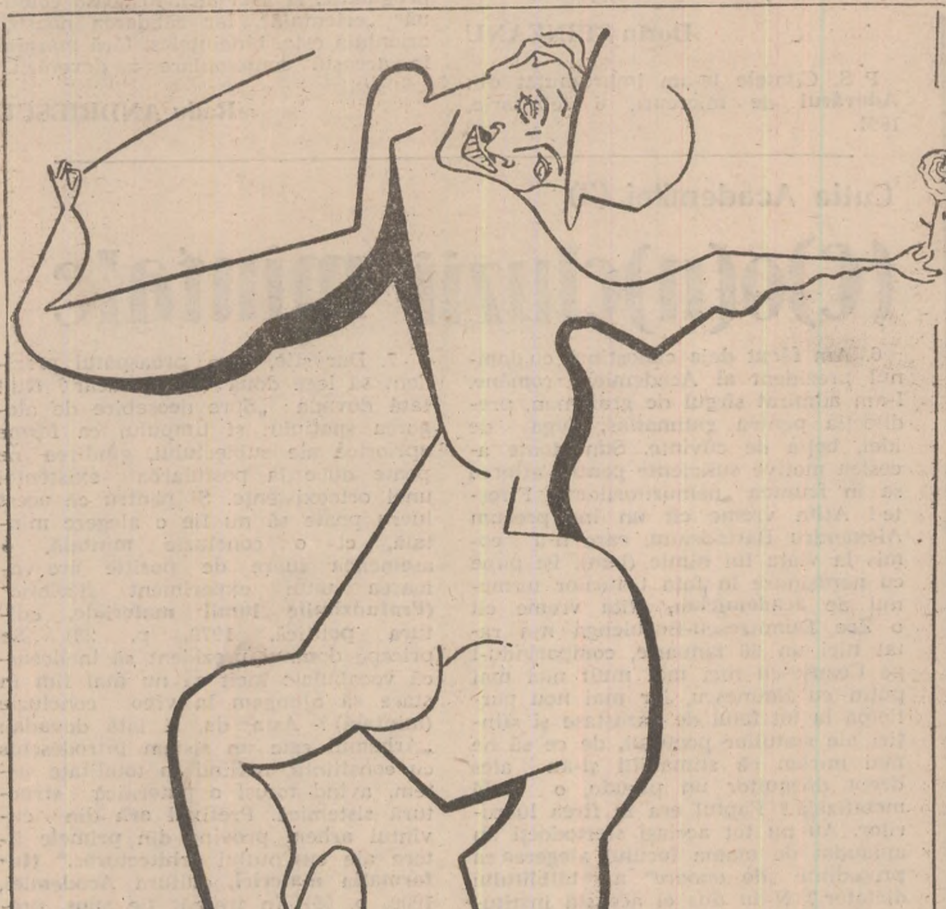
Calvarul României creștine

pag. 16

Monștrii de pe Universitate

pag. 5

Dacă stăm atît de bine, de ce stăm atît de prost

pag. 3

Democratizarea haiduciei

pag. 3

Poetul Sorescu vrea liniște

pag. 2

Arta fugii (2)

pag. 8

Conul Agamiță față cu Reacțiunea

La vîrsta cînd alții se îngrijesc de sănătate, încercînd a cîrpi ravagiile timpului, ori lipesc impecabil abțibilduri, dl. Bârlădeanu lucrează pentru binele public cu energia unui june prim. Drepți fiind, să recunoaștem că preocuparea pentru soarta țării traversează ca un fir roșu biografia d-lui Bârlădeanu. La treizeci și cinci de ani, după o adecvată pregătire în școlile speciale ale Răsăritului, trudea zi și noapte la instaurarea comunismului în România. Nimic nu-i putea opri zelul: nici rezistența la nou a băștinașilor, care — în nesfîrșita lor prostie — nu pricepeau defel ce noroc a căzut pe capul lor, nici învățăturile Torei. Dacă memoria l-ar ajuta, dl. Bârlădeanu și-ar putea trece anii ce i-au mai rămas depănînd amintiri din vremea cînd făcea bine cu forța. Însă memoria, înțelegătoare, a ieșit la pensie înaintea bărbatului de stat. Dl. Bârlădeanu nu-și mai amintește astăzi cum a rămas peste Prut, nici ce a făcut acolo, nici cum a revenit în țară, nici măcar ce fapte vitejești a comis aici. Nu-și mai aduce aminte nici ce a scris, deși trebuie să fi visat la niscaiva studii importante

(continuare în pag. 2)

Al. DOBRESCU

Casa comună orientală

Comparația poate părea bizară, însă locul pe care il avem noi între Orient și Occident îmi amintește de soarta operelor artistice metisate ascultînd, să zicem, discul din '90 al lui Rick Wakeman și al tenorului Ramon Remedios — muzică electronică la limita dintre rock și opera cea mai autentică, sau cu alte cuvinte suprapunerea vocii clare, clasice, a sudicului Ramon Remedios peste muzica rece, sintetică, a nordicului Rick Wakeman — nu mă pot opri să mă gîndesc că acest gen de muzică, oricît de reușit ar fi, este în general respins atît de iubitorii rockului cît și de cei ai operei, așa cum mixtura de Orient și Occident care sîntem nu ne apropie de unii sau de alții, ci mai curînd ne îndepărtează. Este și situația Turciei, tensionată între Islam și dorința ei de europenizare.

De altfel, mulți occidentali sînt mai curînd sceptici în ceea ce privește posibilitatea construirii unei Europe unitare, crezînd într-o Europă văzută ca spațiu deschis pe care s-ar suprapune ansambluri cultural-istorice a căror specificitate este cel puțin la fel de puternică, de importantă ca însăși „unitatea europeană". Ar fi vorba, în speță, de un ansamblu nordic, euro-american, unul mediteranean, în primul rînd euro-arab și în sfîrșit unul oriental, care să le cuprindă pe toate sau numai o parte a țărilor care au cunoscut un regim comunist și se confruntă cu sarcina lichidării acestuia. Ar fi vorba deci nu de una, ci de mai multe „case comune" iar în această schemă, destul de bine argumentată și de logică, noi cădem în mod fatal în grupa orientală deci rămînem foarte departe de ceea ce am vrea să înțelegem prin „a intra în Europa".

Cît privește prăbușirea socialismului „real", care aduce după sine căderea aparatului dictatorial al partidului unic și a utopiei egalitariste a mișcării muncitorești din secolul al XIX-lea, ea nu duce, așa cum ar fi de așteptat, nici la o renovare a socialismului, deci la o „a treia cale" dar nici la instaurarea unui sistem „liberal" de reglare a conflictelor sociale, așa cum visează tehnocrații : duce doar la descompunerea administrativă la un dezastru economic și la întărirea curentelor naționaliste de orice tip.

Într-un astfel de haos instituțiile politice par departe de a putea reuși o remodelare a societății. De cele mai multe ori presa însăși își pierde atributul modelator, tocmai datorită faptului că doar puțini dintre cei care scriu încearcă să treacă peste pasiunile de sorginte balcanică, fiind uneori de-o incredibilă surzenie asumată în numele unei cauze sau a alteia. Cum deci aceste zone ale puterii par sortite unui eșec pe termen scurt și cum modelul moral al omului de cultură a fost transformat în lada de gunoi a presei românești, refugiul posibil se conturează de la sine în valorile tradiționale ale monarhiei sau bisericii. Monarhia însă este într-o mult mai mare măsură un bun stîlp de sprijin al unei ordini date decît posibil modelator moral într-o Românie balcanizată la maximum.

Rămîne deci biserica. Fără a încerca răspunsuri pripite, nu putem să nu fim conștienți de cîteva întrebări care se impun de la sine. În primul rînd, care este poziția bisericii față de putere azi ? Poate biserica ortodoxă juca rolul de vîrf de lance al gîndirii politice, așa cum se întîmplă în cazul bisericii catolice la polonezi, sau la croați, sau în țările baltice, unde biserica a fost în anii din urmă un refugiu și o voce puternică și temută ? Cîți preoți români ortodocși s-au conturat în modele morale și cîți ar putea efectiv juca rolul de modelatori spirituali, depășind paradisul artificial al ritului oriental pentru a accede la o sferă mai adîncă a conotațiilor legate de pildele biblice ? Care poate fi rolul jucat de această biserică îmbibată de tradițiile orientului ? Faptul că agreăm ritul ortodox, cu pompa lui care sufocă interpretarea, chiar comunicarea, ne separa oarecum de restul Europei. Nu este o tragedie, normal, dar rolul bisericii în societatea românească actuală se vede limitat la niște gesturi ritualice care prin supralicitare ajung chiar să obosească.

Aceste ultime repere anulate din start — modele culturale, monarhia și biserica — golul care rămîne este desăvîrșit ; obsesiei politice a unora le răspunde obsesia economică a celorlalți — și probabil că aceasta din urmă va avea în cele din urmă cîștig de cauză. În fond nu asta urmărim ? Dezvoltarea spiritului pragmatic, a spiritului de inițiativă ? Rămîne de văzut ce poate da o renovare morală care pornește de la un fundament pur pragmatic, și asta aici, în „casa comună" „orientală". Iar răbdarea noastră orientală este, bineînțeles, fără margini în această contemplare a devenirii.

Radu ANDRIESCU

Poetul Sorescu vrea liniște

Iarna aceasta devenise o adevărată obsesie pentru putere; încă din toamnă fuseserăm preveniți că s-ar putea să nu stăm chiar pe roze în apartamentele noastre, dar nu ne-am putut imagina că ar putea fi chiar atît de rău. Căldura și apa au devenit tema curentă a discuțiilor și, mai înainte de bună-ziua, oamenii se chestionează reciproc asupra mercurului din termometre. În marea majoritate a cazurilor, mercurul a înghețat la nivelul cifrei zece, deocamdată peste zero, dar există toate premizele ca acest nivel să nu poată fi menținut. Estimp, estimp unii intelectuali se scarpină după ceafă și emit deverse asertiuni cu caracter de sentință : „Dar răul eu cred că vine din partea cealaltă, de la politic, pe care îl luăm, cred eu, prea în serios". Aceasta este o frază oarecare dintr-un discurs oarecare al poetului oarecare Marin Sorescu. Nu-i întîmplător însă că această frază a apărut în **Adevărul**, cotidian aservit instituției prezidențiale. Dar să vedem ce mai spune poetul, șeful de editură și liderul de opinie M. Sorescu : „Sîntem deja năuciți..." — lucru pe care nu-l credem ! M. Sorescu a fost întotdeauna un jucător abil care, cu un minimum de concesii a obținut maximum de profit. Dumnealui a voiajat, chiar pe vremea lui Ceaușescu, mai mult decît un ministru de externe. Sigur, înainte de a întreprinde o nouă călătorie, poetul publica în **Scînteia** cîteva versuri de cîrpă sau o însemnare cu miros de... era să spun eu de ce !... Dar, dar să vedem ce-l mai deranjează pe poet : „Libertatea asta mi se pare mai grea decît dictatura !", oftează autorul nemuritorului Sucă după care, concluziv, explodează cu revelația : „Acum, de fapt, sînt mai multe dictaturi la un loc..." Și, după această stupefiantă concluzie, ce credeți că vrea poetul ? Poetul, domnilor, vrea **LINIȘTE** ! Da, ați citit corect, poetul vrea liniște pentru că, țineți-vă bine : „Se aud mai multe vaiete decît au scos în 45 de ani toți cei băgați în pușcăriile regimului." — Da, dumnealui a măsurat vreme de 45 de ani vaietele scoase de cei băgați în pușcării și acum, compară. Dumnealui mai știe că unii inși, care n-au pățit în realitate nimic, și-au ieșit din ei înșiși și nu mai pot intra la loc.. Asta sună de la o poștă a **România Mare**, după cum și cele referitoare la studențime put de la o poștă a ziar de partid. **Azi**, de pildă, dom' poet. „Studențimea, în care am crezut și cred, **trebuie** (s. m.) să-și vină în fire. Sigur, tineretul a făcut mult pentru revoluție, dar n-a făcut-o singur...". Nu, n-a făcut-o singur, era și Sorescu pe străzi.. în gînd, desigur.

Dar să vedem cum se exprimă, mai departe, poetul : „Există niște iresponsabili, provenind din toate categoriile sociale, niște criminali după părerea mea, care scot mereu lumea în stradă...".

Edificator, nu ? jalnic, josnic.

Dorin SPINEANU

P. S. Citatele le-am împrumutat din **Adevărul** de miercuri, 6 februarie, 1991.

Conul Agamiță față cu Reacțiunea

(urmare din pag. 1)

din moment ce a fost numit academician, ceea ce a pus în mișcare o întreagă armată de cercetători, setoși a se împărtăși din lumina gîndirii sale economice. Să nădăjduim că, într-un tîrziu, abnegația le va fi răsplătită cu vîrf și îndesat. Nu-și amintește, din păcate, nici lucruri ceva mai recente, bunăoară motivele pentru care a fost trecut de Ceaușescu pe linie moartă. (Gurile rele pretind că din pricina obiceiului de a-și face rugăciunile de dimineață cu fața la Răsărit.) Iar acest din urmă lapsus i-a stimulat imaginația pînă la a se închipui un vechi și statornic adversar al comunismului. Că, în atari circumstanțe, orice referire publică la gloriosul său trecut revoluționar i se pare calomnioasă, e de la sine înțeles. Dl. Bârlădeanu refuză să fie azi altceva decît își mai amintește că a fost. E dreptul domniei sale, cîștigat cu vîrsta, și înțelegem să-l respectăm. Desigur că i-am putea împrospăta memoria cu sprijinul tovărășesc al serviciilor sovietice de informații, care — nu ne îndoim — păstrează în arhive dosarul de cadre al ilustrului academician. Dar la ce bun ? Nimic nu-i mai poate strămuta, acum, convingerile, determinîndu-l să-și asume ceea ce de drept îi aparține. Convenabilul trecut zămislit de imaginația senectuții va fi, pentru el, oricum mai adevărat decît orice probă materială, suspectată de intenții calomnioase, vrednică, deci, de a fi tradusă în justiție. Și nu e imposibil ca, într-un eventual proces, independenta justiție română să încline, din respect pentru vîrsta d-lui Bârlădeanu, a-i da dreptate, pedepsindu-i exemplar pe toți cei care, dornici a-l trezi la realitate, îi strică de fapt tihna bătrîneților. Ca să nu mai spunem că, președinte al Senatului fiind, dl. Bârlădeanu are deplina libertate de a face ce legi poftește, așadar, și o lege a presei, care să-i astîmpere odată pe amatorii de adevăruri uitate. Căci poftele legislative ale d-lui președinte atîrnă de neajunsurile senectuții : digestia greoaie, proasta circulație, rebelele crize de reumatism, slăbirea vederii, pierderea memoriei etc. Dacă domnia sa nu doarme bine, se impune o lege de pedepsire a somnului. Dacă domnia sa e pe cale să-și piardă scaunul, cere decretarea constipației generale. Dacă domnia sa e amnezic, corpul legiuitor trebuie să pună memoria sub interdicție. Nu știm dacă e tocmai drept ca noua legislație românească să depindă într-un asemenea grad de starea sănătății d-lui Bârlădeanu, oricît de îndelungată și de pilduitoare i-ar fi experiența de viață sau poate tocmai de aceea. Am fi mai degrabă înclinați a considera mai omenoasă scutirea sa de atîtea griji obștești. Asta i-ar permite merituosului academician să-și caute mai îndeaproape de presantele probleme personale, lăsîndu-i timp și pentru publicarea operelor economice secrete, și pentru amănunțita inventare a memoriilor. Prin comparație cu roadele activității sale parlamentare, beneficiul ar fi, sîntem siguri, imens.

Culia Academilei (3)

(C)o(n)cluzii mintale

6. Am făcut deja cunoștință cu domnul prezident al Academiei române. I-am admirat sîrgul de grafoman, predilecția pentru galimatias, fuga de idei, beția de cuvinte. Sunt toate acestea motive suficiente pentru aflarea sa în fruntea „nemuritorilor" ? Firește ! Atîta vreme cît un ins precum Alexandru Bârlădeanu, care n-a comis la viața lui nimic (bun), își pune cu nerușinare în fața titlurilor termenul de **academician**, atîta vreme cît o Zoe Dumitrescu-Bușulenga n-a ratat nici un 26 ianuarie, comparîndu-l pe Ceaușescu nici mai mult nici mai puțin cu Eminescu, iar mai nou participă la tot felul de parastase și sfințiri ale statuilor poetului, de ce să ne mai mirăm că stimabilii și-au ales drept diriguitor un pseudo, o **nulă** metafizică ? Faptul era în firea lucrurilor. Au nu tot aceiași sfertodocți au aplaudat de mama focului alegerea ca președinte „de onoare" a bîlbîitului dictator ? N-au dus ei această instituție de rîpă ? N-au cîntat și n-au dansat „academicienii" noștri ca urșii de altădată ? N-au făcut toate tumbele și temenelele care li s-au cerut, ba chiar și cîteva pe deasupra, așa, numai ca să-și pună la vedere flexibilitatea ieșită din comun a coloanei ? Atunci ? Da, singurul care poate să-i reprezinte, fiind, în definitiv, o chintesență a spiritului academic, nu-i nimeni altul decît tenacele cîntăreț al materiei, ortologul Mihai Drăgănescu. S-a gudurat acesta pe lîngă putere ? Cum să nu ? S-a ilustrat domnul profesor cu facultatea de filosofie urmată la seral prin găunoșenia frazei și sărăcia ideii ? Mai încape vorbă ? Cu asupra de măsură chiar... Este domnul prezident o somitate în materie ? În **materie** fără îndoială, în filosofie, ba.

7. Dar știe, oare, proaspătul prezident să lege două vorbe măcar ? Nu ! Iată dovada : „Spre deosebire de alegerea spațiului și timpului ca forme apriorice ale subiectului, gîndirea ne poate duce la postularea existenței unei ortoexistențe. Și pentru că acest lucru poate să nu fie o alegere mintală, ci o concluzie mintală, o asemenea luare de poziție are valoarea unui experiment filosofic" (**Profunzimile lumii materiale**, editura politică, 1979, p. 28). Se pricepe domnul prezident să încîlcească vocabulele încît să nu mai fim în stare să ajungem la vreo concluzie (mintală) ? Asta, da, și iată dovada : „Arhemul este un sistem introdeschis cu conștiință, nefiind în totalitate sistem, avînd totuși o puternică structură sistemică. Prefixul **arh** din cuvîntul arhem provine din primele litere ale cuvîntului arhitectură..." (**Informația materici**, editura Academiei, 1990, p. 55). În treacăt fie spus, prefixul **arh** provine din termenul **arhitectură**, cam tot așa cum prefixul **pre** (al prezidentului) provine din cuvintele **prefect**, **prelins** sau **precupeață**. N-a renovat oare proaspătul prezident întreaga terminologie filosofică ? Nici mai încape vorbă, pînă la ridicol... Să facem dovada. „Mentitatea" domnului M. D. a inventat o pletoră de struțocămile verbale precum : **afiire**, **arhem**, **autogestalt**, **introdeschidere**, **lumatie**, **mezobiont**, **ortobiont**, **ortofizic**, **ortotron**, **sensic**, **subarhem** etc. etc.

Mai nou, prezidentul acestei adunări de turiferari verificați s-a gîndit să fericească încă o dată nația : priceput cum e într-ale gramaticii, lucrează la restaurarea ortografiei.

Valeriu GHERGHEL

De frînghie

Dacă stăm atît de bine, de ce stăm atît de prost?

Intrebări de pe vremea cînd rîsul era soluția finală

Poate că ar fi mai cinstit de la început să vă spun că ideea acestui articol nu îmi aparține. Un bun amic, corespondent al unui cotidian occidental la București, care suferă de vreo unsprezece luni laolaltă cu noi (fără vreo vină, însă), face frecvent recenzii ale articolelor proprii (nescrise) asupra poporului român. Boborului român.

Ideea amicului meu e tare simplă. Inainte de România și apoi în paralel, el a studiat problema polonă, ungară, bulgară, etc. Inutil să vă mai spun că omul și-a pierdut de mult obiectivitatea privind Europa de Est. Ține și el pumnii strînși, ca tot omul, pentru partea care s-a convins el într-un an de zile că este mai bună. Și a înregistrat succese aproape pe toată linia. Cariera de suporter nu este ușoară, cînd ești jurnalist.

Din textele lui nu reiese vreo părtinire, aceasta se include strict în arderea lui personală, discretă și neobservată. Doar este profesionist și acolo este o cu totul altceva. În România, cu cît ești mai diletant cu atît se zice că eși mai sincer și de bună credință. Și asta îmi aduce aminte de o lozincă pusă în locul lui „Proletari din toate țările, uniți-vă", pe vremea cînd eram studenți și editam foi de presă liberă prin tabere mizere. Lozinca aceea glăsuia așa: „Principalul nu este să spui ceea ce gîndești, principalul e să gîndești ceea ce spui!". Dar **passons**, vorba lui Ștepan Trofimovici.

Prietenul meu spune astfel: românii sînt cei mai orgolios popor din sud-estul Europei. E probabil cocoșeala latinității, dar este dezastruoasă la acest moment. Orgolios? spun eu. Vrei poate să spui mîndru. Nu: orgolios. Țară în care liderii partidelor trec înaintea intereselor partidelor, discursul este mai important decît obiectul discursului, conferința de presă mai însemnată decît organizarea. Oamenii se simt mai importanți decît cauza lor. Președintele televiziunii este probabil singurul din lume care este, în același timp, o vedetă a micului ecran, cînd în alte părți președintele de televiziune este omul din spatele cortinei. Formațiunile extra parlamentare, așa slabe cum sînt, sînt sfîșiate de lupte interne. Nu apare un lider pentru că sînt mai mulți care ar vrea să fie. Peste tot, opoziția s-a unit, doar la voi nu. Și nu sînt destul de inteligenți ca să înțeleagă că toți pierd din cauza acestei lipse de unitate.

Puțin timp după discuția aceasta am fost în Basarabia. Și m-am întîlnit cu băieții de la **Frontul Popular**, care, entuziaști și asudați, treceau cîte un minut prin sediu înainte de a pleca în expediții pe la sate, să lămurească pe țăran să nu voteze pentru imperiul sovietic, chiar dacă așa îi zice președintele sovhozului, care este autoritatea supremă și autoputernicul satului. Am stat vreo două zile în sediu la ei și nu venea mai nimeni. Pînă la urmă, secretarul mi-a spus că nici nu are cine că vină, unii sînt în **Parlament**, alții în guvern iar ceilalți umblă pe teren. El dă telefoane pe la filiale și întreabă dacă e careva pe acolo și, dacă sînt mai mulți, îi gonește la treabă. În sediu, vin o dată pe săptămînă, cînd hotărăsc programul săptămînii viitoare. Și am văzut într-adevăr cîțiva dintre acești fanatici cuminți, trecînd în grabă pe acolo înainte de a dispărea. Oameni fără nume și aproape fără chip, care fac lucrarea cea mai grea, cea nevăzută. Fiecare om al **Frontului** este de altfel un activist, pentru că ei au organizații peste tot, chiar și în fabrici. Așa s-au extins. Altfel, nu prea dorm pe acasă de teamă ca o descindere ca la Riga să nu-i ia ca din oală, iar un ministru al **Frontului** mi-a spus că nu-și face probleme, un fost partizan imigrat în America i-a spus să știe el o văgăună în Carpați unde nu-i găsește nici dracu: așteaptă cu toții ca opoziția din România să se unească așa cum s-a unit **Alianța 16 decembrie** la ei, nici nu vă mai spun. Că puteți ghici și singuri. Că Valeriu Matei, care este cel mai tînăr deputat și șef de comisie parlamentară, mi-a spus că puterea și opoziția noastră au un lucru în comun: moftul român, iarăși am vrut să trec cu vederea, dar uite că nu pot.

Dar bineînțeles că toate aceste discuții sînt superflue. Nu avem noi o opoziție unită **Convenția interpartinică**, plus **Forumul Antitotalitar, Alianța Civică, Forumul Indepedent Român**, și așa mai departe? Stăm bine. Despre **Convenție** nu se știe dacă s-a mai întîlnit de cînd s-a semnt — în afara liderilor, se pare că nu s-a creat încă un organism comun, consultativ. **Forumul** are deja un guvern alternativ iar **Alianța** se organizează.

Toate merg bine, nu? Persistă firește o întrebare. Dacă toate merg atît de bine, de ce merg atît de prost, ar fi sunat lozinca noastră de pe vremurile cînd rîsul era soluția finala. În mai multe romane ale lui, Vonnegut jr. este obsedat de figura unui propagandist german de origine americană. Acesta, de fiecare dată cînd voia să atace suportul pragmatic al mentalității americane, reamintea o mică frază cinică scrisă prin cîrciumi: „Dacă ești atît de deștept, de ce n-ai bani?" Din nenorocire se potrivește. Dacă sîntem atît de deștepți, de ce stăm atît de prost? Și există un posibil răspuns, cel mai la îndemînă: nu sîntem chiar atît pe cît ne credem. Și calea cea mai la îndemînă ca să devenim este să redescoperim puțină modestie. Comunicate de pe poziția ultimă sînt foarte ușor de redactat. Pentru a cîștiga poziția aceea, puțină uitare de sine ar fi tare bună. Pentru că **Egoul** nostru dominat constituie explicația multor eșecuri. Recunoscînd aceasta, ieșim din explicația că toate insuccesele noastre se datoresc relei soarte și cruzimii dușmanului. Există și acestea, dar dacă aruncăm totul în seama lor intrăm în teritoriul gîndirii magice. Orgolioșii care pierd bătălia o pierd pentru noi toți.

Alina MUNGIU

Minima moralia

Tinerii, ah, tinerii!

Îmi propusesm pentru această săptămînă un articol intitulat **Frontul scuză mijloacele?**, dar o întîmplare a făcut să-mi schimb tema. În plus toată hărțuiala asta la care supun o putere ce pare a se autodizolva, a se măcina în ea însăși, a început să mă plictisească. De un an de zile tot fac asta, iar senzația cea mai recentă este că mă lupt, de fapt, cu trecutul, cu o stafie ce se încăpățînează să nu se retragă acolo unde i-ar fi locul. În schimb, problema tinerilor mi se pare, cu adevărat, importantă — dacă nu ei, atunci cine vor fi cei care să împlinească idealurile pentru care, tot ei, tot ei au murit în decembrie 1989 și au fost schingiuți în iunie 1990?

Sînt dintre cei care, încă de la început, am mizat pe tineri. Pentru că sînt mai cinstiți, mai curați și mai curajoși decît cei care au obosit în umilințe, renunțări și trădări. Pe de o parte, e și un exces de energie caracteristic vîrstei, pe de alta, n-am avut vreme să se antreneze în jocul de compromisuri și tranzacții la care i-a silit regimul pe cei mai în vîrstă decît ei: I-a silit e un fel de-a spune — s-au compromis și au făcut tranzacții puțin onorabile numai cei care au voit asta. Dar, mă rog, asta e o altă poveste și am să mă opresc altădată asupra ei.

Am mai spus-o: ca să acord încredere unui adult, unui matur trebuie, mai întîi să-l verific într-un fel sau altul. Apoi, dacă e cazul, are încrederea mea pînă la proba contrarie. Cu tinerii, cu cei mai tineri decît mine, n-am procedat niciodată așa. Le-am acordat încrederea de la bun început, fără niciun fel de rezerve și, în general nu m-am înșelat. Am spus: în general, pentru că, de cîteva ori, de foarte puține ori, ca să duc exactitatea pînă la capăt, s-a întîmplat să mă și înșel. Tocmai de la o asemenea evaluare pripită s-a născut și ideea articolului de față.

Deci este vorba despre un tînăr care-mi trezise încrederea, un tînăr, ca atîția alții nu doar înzestrat intelectualicește, dar care părea corect și cinstit. Poate puțin dezordonat și nepunctual, poate nu întrutotul supus autocontrolului, dar oricum care nu părea a ridica niciun fel de dubii în ceea ce privește onestitatea sa. Cînd asemenea tînăr nu ezita, într-o ambianță publică, să facă **tabula rasa** cu aproape tot ce-a fost înaintea sa, ce poți să spui? Mai întîi, ai putea spune că e propriul tinereții să fie nemulțumită de tot ce-a fost înainte, că totul intră în regulile, chiar dacă nescrise, ale conflictelor între generații. S-ar mai putea adăuga că judecățile abrupte și generale sînt un apanaj al tuturor tinerilor. Ar însemna însă să insultăm pe toți tinerii pentru eroarea unuia singur. Judecățile abrupte și generale nu sînt o caracteristică a tinereții, ci una a superficialității, și asta indiferent de vîrstă. Să spunem însă că o asemenea conduită este explicabilă, măcar pînă la un punct, prin vîrstă, printr-o anume intoleranță izvorîtă din dorința de mai bine, chiar printr-o impertinență ce nu cade, totuși, rău acestei vîrste. Dacă nu este cineva intolerant și impertinent cînd este tînăr, atunci o să fie?

Dar, din nefericire, lucrurile nu se opresc aici. Tînărul nostru nu era pornit, s-ar putea crede, împotriva celor care au contribuit la distrungerea acestei țări sau a acelora care n-au făcut nimic ca să limiteze dezastrul. Acțiunea sa, verbală desigur, dizolvantă îi viza, mai ales, pe cei care și-au făcut onest datoria și pe cei, destul de puțini, care chiar au încercat, după puterile lor, să se opună barbariei. Pentru el, lucrurile păreau destul de simple: „Toți ăștia n-au făcut nimic, nu sînt nimic", în vreme ce el însuși „este mai bun decît toți". Adevărul este că un tînăr care nu crede că va deveni cel mai bun, care nu e convins că îi va depăși pe toți, nu valorează nici măcar cît o ceapă degerată, este un ins îmbătrînit mult înainte de vreme. Lucrurile se complică de abia în momentul în care el chiar crede că este cel mai bun înainte de a fi făcut ceva pur și simplu, înainte de a fi produs ceva mai mult decît cîteva articole. Acestea, oricît de sprințare și de inteligente nu înseamnă încă, din păcate, mare lucru, nu sînt încă altceva decît anunțarea unor posibilități de evoluție. Așa ceva poate crede numai cineva care a părăsit domeniul normalității și a intrat în patologia pură și simplă. Dar asta nu este ceva caracteristic tinereții, închipuiți găsim la toate vîrstele, iar la cele mai înaintate poate chiar mai mulți.

Dacă nu este vorba de o acțiune inițiată de niscaiva „forțe oculte" (prea seamănă cele auzite de mine cu pagini din **Azi** sau **România Mare**), atunci toată această istorie denotă o stranie înțelegere a raporturilor din comunitate, dar și o completă neînțelegere a intereselor strategice ale propriei sale generații. Eu sînt convins, poate mai mult decît oricine, că tinerii vor înfăptui mișcarea necesară schimbării la față, în bine a lumii românești. Dar ar fi o mare iluzie să creadă că ei ar putea-o face de unii singuri. Și atunci — e, oare, logic să-i îndepărteze tocmai pe cei care, în mod obiectiv, sînt alături de tineri? Și pentru că îi iubesc, pentru că îi iubesc în ei noutatea ce se prevestește, dar și pentru că îi respectă întrucît au spiritul necorupt și virtual necoruptibil.

Desigur, în acest articol este vorba despre un caz, despre o excepție care, sper, confirmă regula. Regula care spune că tinerii sînt inteligenți, onești, sinceri și curajoși. Nu este vorba, încă o dată — sper, despre un fenomen ce tinde să se generalizeze. Căci, dacă și tinerii ar fi corupți, chiar n-am mai avea nici o șansă, nici un motiv de speranță. Dar eu nu cred asta. Mă încăpățînez să nu cred așa ceva. Și știu, și sper că am motive pentru o asemenea încăpățînare. Altfel, ce rost ar mai avea să scriu articole?

Liviu ANTONESEI

umor?

Democratizarea haiduciei

Intimplarea a făcut să citesc, în aceeași zi, două articole care comentau bizarerii similare. În primul se arăta cum haiducul Tunsu și-a lui ceată, surprinși adesea de către potere, arnăuți și alți usliști, „dispăreau într-un chip ciudat". Se pare că apelau la tainicele drumuri și refugii supăminte-ne"...

Al doilea articol dovedește că istoria (ca și geografia) se repetă: după mărturisirile uluitoare ale domnului Nicolae Renescu, trăitor al unor momente rocambolești în C.C., în zilele de 21-22 decembrie 1989, pe culoarele fostei clădiri guvernamentale au fost somați, împușcați, arestați etc. diverși criminali care, în mod inexplicabil... dispăreau „Pe unde? Unde? Un ostaș a fost ucis, un altul, rănit. La capătul holului blocat, urme de sînge; iar sus, în tavan, o trapă!"...

Dacă n-avem de lucru și ne apucăm să coroborăm veștile din revistele cu mărturisirile domnului Silviu Brucan, curajosul interviu TV (o parte din teroriștii internați în spitalul de Urgență și la Colțea, au plecat cu un avion libian în... alte țări — nu poate spune deocamdată domnul Tache cam care-s alea!), constatăm cu mîndrie că, în fine, avem o tradiție glorioasă; dispariția în ceață, în noapte, în întuneric, în ignoranță, în neștiință, în-coace, în-colo... Și bravo nouă că avem tăria să nu renunțăm la ea!

Dacă pînă de curînd, avem în cîrca cui să aruncăm minciunile, trucajele, dezinformările (ciuca injuriilor fiind răposatul), de vreun an încoace găsesc cel puțin absurde și stupide bunăvoința întru logică & explicații a guvernului, parlamentului, S.R.I.-lui, presei, televiziunii. Atîtea publicații noi, care-și propun să spună „adevărul și numai adevărul", îl eludează nonșalante, de parcă mai important ar fi să aflăm cine a furat un porc dintr-o ogradă, decît care sînt autorii mîrșăviilor recente din recenta istorie a recentului neam românesc (căci, îmi place să sper, ne vom schimba în bine atît în fața Europei, cît — mai ales — în fața propriilor noastre conștiințe, traumatizate destul cu ajutorul inexplicabilului).

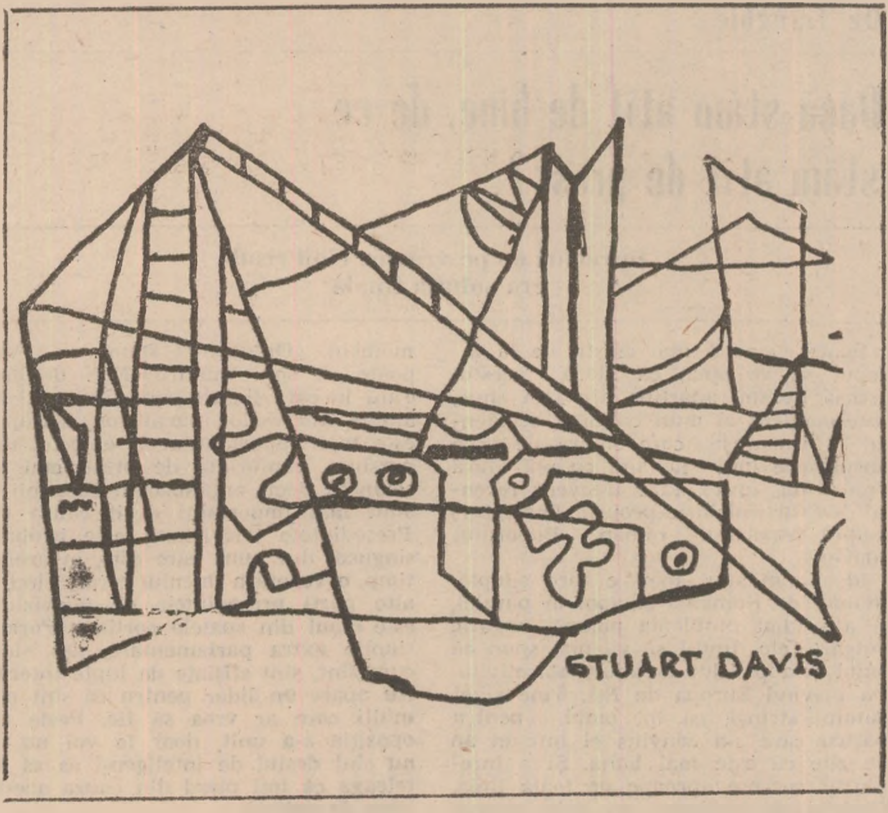
Ce-o fi atît de dificil în aflarea unor răspunsuri univoce, la cîteva întrebări univoce?! Pe cine trebuie să menajăm? Pe cine — să salvăm de la moarte? Ce datorii (și ce culpe) nu au voie să iasă încă la lumină? Cum este posibil ca un șir întreg de comisii de anchetă, alcătuite din oameni serioși, de vîrste, formații și coloraturi diferite, să nu fie în stare să dea o explicație unor fapte certe, din istoria noastră de azi, care colcăie pur și simplu de martori dovezi, flagrante delicte, imagini video, ș.a.m.d.?!...

Poate că nu gîndesc bine. Poate că sîntem forțați să ne încadrăm în seculara noastră tradiție și să închidem ochii la disparițiile teroriștilor, ale criminalilor din 22 decembrie, ale celor din 13-15 iunie, cum au procedat strămoșii noștri, acum aproape două secole, în fața supranaturalelor dispariții ale haiducului Tunsu.

Măcar să avem certitudinea că și vinovații de azi iau de la bogați și dau la săraci; pînă nu sărăcim cu toții...

Bogdan ULMU

Decalaje, asincronii

Mi se pare evident că, deși figurăm în aceleași registre de stare civilă, asumîndu-ne apartenența la o națiune și la un stat, deși participăm la unele activități în comun și intrăm cîteodată chiar în dialog, nu sîntem cu toții contemporani în sensul profund al cuvîntului. Ideea aceasta mi-o sugera, cu ani în urmă, observînd minuțios microsocietatea unui lagăr de muncă, un distins medic psihiatru, a cărui voce o mai aud parcă, blîndă, stinsă, aparent nesigură, de fapt căutînd să adune idei în strînsă relație cu „cartea" lumii ambiante pe care știa să o citească atît de bine. Participăm la un timp, solidari cu o lume marcată de aceleași nevoi și obsesii, dar trăim totodată un timp al nostru individual, o temporalitate distinctă de atîtea temporalități coexistente. Cînd vorbește de „timpul lumii", F. Braudel știe că acesta e numai nivelul sintezei globale și că el presupune un efort de imaginație, de gîndire, pe cînd indivizii își duc existența purtînd fiecare sarcina propriului său timp, cu determinații care nu sînt aceleași la toată lumea. Parizianul, născut și trăitor într-un arondisment, adesea nici nu simte nevoia să cunoască ansamblul metropolei. S-a vorbit de un „mizoneism" dar această conduită poate fi înțeleasă și în lumina temporalității aparte în care se instalează orice individ. Unuia îi ajunge satul ori cartierul natal, închis parcă într-un timp specific. Dar nu se întîmplă la fel și cu un popor? Deși se află în inerente relații cu vecinii săi (fie acestea și de aprehensiune sau conflict), el are un timp al său, pe care C. Rădulescu-Motru îl echivala oarecum cu destinul. Iar acest timp se află de obicei în raporturi tensionate cu temporalitățile de contact și totodată cu marea durată a lumii. Istoria ne descoperă într-una decalaje, tensiuni, asincronii, prevenindu-ne asupra iluziei care face uneori pe oameni și comunități să creadă că au atins armonia unui ansamblu coerent, stabil. Avem de a face, în mod obișnuit, cu fragmente de umanitate în competiție. Ele se află mereu în stare de tensiune, de efort recuperator sau integrator, ceea ce înseamnă același lucru, numai că „citit" sub alt unghi.

Experiențele prin care a trecut lumea în ultimele două secole nu sînt de natură a stimula optimismul. Revoluții, războaie, crize de tot felul, ideologii care din care mai nocive în exclusivismul și intoleranța lor, atîtea demisii de la demnitatea umană, nesfîrșite abdicări de la „omenie", în sensul pe care un eminent istoric îl folosea pentru judecata istoriografiei înseși, iată numai cîteva elemente inevitabile de bilanț. La ele se va fi gîndit Malraux atunci cînd profețea că „secolul XXI va fi religios ori nu va fi deloc". Însă religios nu vrea să spună încrîncenat, obsesiv, refractar la nevoia de dialog. Războaiele religioase din Europa modernă sînt un *memento* plin de învățăminte. Fundamentalismul islamic a produs deja atîtea suferințe și e pe cale să facă din criza Golfului Persic o tragie planetară. Oști dotate cu teribile instrumente destructive își verifică arsenalul, strategiile, mijloacele de a stăpîni „situația" sub multiple unghiuri. Nordul bogat și sudul mizer își încearcă forțele, căutînd un nou echilibru. În același timp, utopiile totalitare își consumă, pe o scenă încă mai vastă, ultimele resurse. „Analiza spectrală" a lumii în ceasul de față nu prea îngăduie concluzii optimiste. Walessa și Havel, cei mai reprezentativi lideri ai mișcării de lichidare practică a comunismului în Europa est-centrală, au motive să se plîngă, pentru țările lor, însă și pentru toată moștenirea sistemului, că eforturile de recuperare depuse de cei rămași în urmă se izbesc de strategiile autoprotectoare ale lumii apusene, ceea ce întîrzie, evident, un nou echilibru.

Conflictul pare nou, dar nu e. F. Braudel și H. Ahrweiler evocau acum cîțiva ani conflictul („la longue durée de la méfiance") dintre lumea bizantină și cea apuseană în primele secole din mileniul nostru, pentru a [illegible]nchide că bogăția, strălucirea, artele e[illegible] s-au mutat pe încetul în Europa de vest, răsturnînd spectaculos vechea [illegible]tuație, care asigurase o îndelungă hegemonie Bizanțului. Dar tocmai atunci ne-a fost dat nouă, ca popor, să ne articulăm interesele în mici state și să căutăm a ne croi loc între formațiuni geopolitice deja solide, pe un teritoriu asupra căruia se exercitau atîtea presiuni. Veneam tîrziu, plătind scump fiecare pas, cu sentimentul nevoii acute de a recupera. Se poate spune, fără a dramatiza peste măsură, că mai toată istoria noastră, de la formarea statelor feudale pînă acum, e o suită de eforturi, adesea penibile, de a recupera întîrzieri, a anula decalaje și a ne pune cît de cît în lumină, conștienți mereu de handicapul istoric pe care trebuia să-l depășim cumva. „În calea răutăților", după expresia costiniană, e de fapt un laitmotiv al istoriei noastre. Inserția în modernitate a fost trudnică și a lăsat multora impresia că un blestem apasă din leagăn neamul românesc. „Au banquet de la vie, infortuné convive". Astăzi încă, la încheierea unui ciclu istoric, situația noastră e mai rea decît a vecinilor și ne obligă a căuta explicații nu doar în ultimile decenii, marcate de experimentul comunist, ci de-a lungul unei istorii de continue vicisitudini. Perspectiva diacronică ne ajută să „citim" mai bine faptele de care sincronia ne obligă să luăm act.

Cine urmărește cît de cît metodic evoluțiile din lume constată un pluralism deconcertant, legat nu numai de varietatea formulelor social-politice, însă și de nivelele, atît de diverse, la care se situează o comunitate sau alta. Ele par a nu fi decît superficial contemporane. Căci, deși întrețin raporturi, deși „comunică", de fapt se situează în temporalități diferite. Americanii au celebrat nu demult două secole de cînd statuia Libertății le veghează țărmul dinspre Europa. Dar iată că balticii mai trebuie să demonstreze că oamenii se nasc egali și cu drepturi inalienabile, întocmai cum au făcut contemporanii lui George Washington în secolul XVIII. Asemenea „achiziții" nu sînt, prin natura lor, definitive. Orice generație trebuie să le asume din nou, pentru a le conferi, cu sufletul ei, o nouă vitalitate. Dacă remarca e justă în ansamblu, ea comportă o notă în plus de dramatism cînd e vorba de societăți pe cale de tranziție. Toată Europa centrală și de sud-est se află acum în această situație, ceea ce obligă țările avansate la o politică de echilibru, în stare să asigure o tranziție cît mai puțin convulsivă. Problemele ce se pun sînt extrem de complexe („chaque fois qu'on résout un probleme, on en pose un autre", spunea Braudel) și ele reclamă, desigur, un nou echilibru, o armonizare din mers a intereselor fiecărei comunități, ceea ce implică formule socio-economice, culturi, ritmuri, temporalități diferite. Să ne dorim, ca români, o bună acomodare la noile exigențe.

Al. ZUB

Ca la noi, la nimeni

C-o fi și un semn de oboseală, că biruie, în fine, impulsul normal de a selecta, mărturisesc, există publicații prin care nu am nici un chef să mă uit. Mă indispun. Mă crispează. Mă fac, dar rar de tot, să rîd. Avîndu-și fidelii lor unde te aștepți și (cîteodată) unde nu, aceste „organe" învechite în rele întrețin, în aplauzele mulțimii de gregarioți, un climat de neadevăruri și de ponegriri. „Jocul" lor, în pofida nontransparenței pe care o practică vechii și mai noii militanți pe *frontul* propagandistic, e destul de străveziu. Cu toate astea, destul norod (aici m-aș bucura să apară o greșeală anume de tipar) se înghesuie să le dea crezare. Cum să nu tresalte cetățeanul cu reflexele (de)formate cînd aude vocea patriotului naționale? Cum să nu se indigneze la moment, cum să nu se îngrozească, după cum li-i voia strategilor înșelăciunii, cu dibăcia lor de calpuzani. Tras pe sfoară, tras de sfori, buimacul joacă așa cum i se cîntă.

Acuma, nici să îngrămădim toate relele în același taler al balanței nu ar fi drept. Cîte un țîșnet de venin, cîte un acces de exaltare necontrolată, accente nu lipsite de tendențiozitate întîlnim și în reviste serioase, atunci cînd argumentația coerentă e substituită de o gesticulație abruptă. Tonul, maniera pot lăsa și aici de dorit. Dar, oricum, nu se compară.

Printre elanuri credibile și replici dimpotrivă, împoncișări și iezuitisme, țîfne și fel de fel de parigorii, cîteva întrebări incomode (de la identitatea acelor stranii, fantomatici „teroriști" la ciudățenia scandaloasă a proceselor de „genocid") țiuie stăruitor, exasperînd cugetele mai domoale. Criza în care ne zbatem vine și din (in)explicabila tăcere a celor somați să răspundă, tăcere percepută ca o iritantă sfidare, ca un simptom de cinică amoralitate. Cîteva neliniștite obsesii, în parte rod al excesului de fantezie, cutreieră prin atmosfera încinsă de patimi. Cîteva teme (cum ar fi, de pildă, liberalizarea prețurilor) preocupă destui jurnaliști, care exersează, cu mult zel și cu o competență aproximativă, în descifrarea mecanismului economic. În sumarul pestriț al zecilor, sutelor de gazete, chestiunea reformelor stă alături de comentariul de politică internă (sau externă), discuția liberă (pînă la impudoare) despre sex se învecinează cu inițierea în fenomenele paranormale. În rest, interviul pare a fi specia privilegiată într-o publicistică însetată, uneori doar în aparență, de adevăruri netrucate. Setea muntelui de sare...

Fatalitate a ireductibilei disensiuni, în pofida atîtor mărturisiri, discuții, controverse, nimeni nu convinge pe nimeni. Decît, pe acei devotați care oricum sînt convinși dinainte. După lectura maldărului de foi tipărite rămîi, cum zice franțuzul, „sur ta soif". Sentimentul de frustrare induce, firesc o stare de neîncredere și de nervozitate. Cum adevărul parțial poate fi mai vicios ca o minciună întreagă, imaginația se pune pe lucru și, uite așa, scenariile încep să curgă. Unele sînt fantasmagorice sau, în orice caz, mult prea elaborate ca să le poți lua în seamă. Altele, însă, din deducție în deducție, se rotunjesc oarecum și par să capete o anume consistență. Chiar dacă le refuzi, tot cazi pe gînduri. Și te înfiori la ideea că, într-o variantă sau alta, înlănțuirea unor fapte (încă) nelămurite ar putea să se confirme.

Aici e punctul nevralgic. În nebulozitatea persistentă și printre stridențele și simulacrele ce ne împresoară, cum să limpezim oare lucrurile? Cum să *ne* limpezim? Suspiciunea macină și spiritele cele mai încrezătoare, iar vanitatea nu îngăduie, s-ar spune, nimănui, să renunțe la propriile opinii, chiar și în eventualitatea că ele se dovedesc greșite. (Un fel de echilibristică încearcă, în „Adevărul", Cristian Tudor Popescu). Empatia se vede, mai peste tot, izgonită de antipatie.

Nu e un semn de maturitate. Poate la firile anxioase, unul de exasperare. Și uneori, să nu evităm diagnosticul, de dezechilibru. Se poate decela în (iertați sintagma de lemn) peisajul nostru publicistic, la cîte unii — și mai ales la cîte unele — un tip special de nevroză, în care drojdiile orgoliului zgîndărit sau cine știe ce alte contrarietăți stîrnesc tulbureala unor porniri de vulgară, incontrolabilă isterie. Mizeria de pe lume... „Discursul" acestor strecheați, tăvălindu-se în patologic, devine intolerant în forme aberante, pe o scală glisînd între grotesc, dizgrațios și derizoriu. Vom reveni, cu un alt prilej, asupra unor asemenea întristătoare apariții.

După spaima pe care vor fi tras-o în lunile în care ne mai făceam iluzii, niște strigoi, iviți din spuma murdară a trecutului ies acum — și cu ce tupeu!, — la drumul mare. Un „fir roșu" îi leagă pe mercenarii feseniști de la „Azi" de comandoul securist al „României Mari". Și mai sînt periodice de aceeași teapă care ne vor un bine de să nu-l mai putem duce. Au cititori? Cum să n-aibă? Infantilismul politic, incultura, spiritul de mahala sînt mai răspîndite decît am fi crezut. Încît, în vreme ce intelectualul, să spunem, care și-o fi avînd și el scăderile lui, e hulit, cu o aversiune de sinistră esență comunistă, mahalagiul repurtează „succes" după „succes". O „capodoperă" de prost gust, cum este „corespondența" dintre, auzi țațo!, „Reta" și „John" Rațiu nu s-ar fi scris dacă nu era cine s-o consume, presupun, cu lăcomie. Percepția rudimentară deschide apetitul și pentru manifestările de violență sordidă.

Asta știu bine profesioniștii injuriei. În fițuicile lor, duritățile de expresie, șarja brutală, țigănia miștocară trec ușor în răutăți și turpitudini pe care văd că hîrtia le suportă. Obrăznicia acestor cuțaridice creaturi nu se dă în lături nici de la amenințarea grosolană, nici de la scorneala plasată în așa fel încît să compromită. Sau măcar să tămînjească. Voluptatea maculării e o exhibiție care stîrnește fiori de plăcere țoapelor de ambe sexe. Nici nu-i nevoie să mai vină subpămîntenii, aceste detașamente de nădejde, să vîneze pe oricine seamănă a intelectual. Există calomnia. Există batjocura. Iar *homo fesenisticus*, care poate că a citit în viața lui o carte (chiar, mai știi, scrisă de Paler, cu un singur „l", de Blandiana ș.a.m.d.), e gata acum să dea cu piatra și, în orice caz, încurajează ultragiul prin țopăiturile lui de plăcere. Ce poate fi mai trist?

Ca la noi, la nimeni... Cînd impostorul se răstește la cel onest, cînd potlogarul își rîde de acela care știe ce-i buna-cuviință, iar infamul poartă cu nonșalanță prin lume un chip prefăcut, tot acest spectacol de valori răsturnate alungă pînă și umbra unui zîmbet. Cît timp s-a scurs de la feeria însîngerată a răzvrătirii noastre?

Florin FAIFER

Sub zodia Diavolului

Mîna sinucigaşului este tricefală. Pe grumazul ei se întîlnesc : mănuşa terminată cu capul călăului, mănuşa şi capul victimei, mănuşa şi faţa judecătorului. Este o mînă ce are în vîrf trei capete : capul celui care se autocondamnă la moarte, al celui care condamnă la moarte şi al celui care va duce la capăt sentinţa. Şi mai întîlnim aici, dacă ne gîndim mai bine, mîna lui Dumnezeu şi mîna Diavolului.

Tema sinuciderii este una dintre cele mai teribile şi groteşti : cuprinde în ea oroare, mister şi suferinţă. Oroare faţă de propria ta fiinţă şi misterul morţii, al trecerii sufletului în neant.

Ce vină poate determina spiritul să se autocondamne la moarte ? Desigur că doar vina şi neputinţa de-a exista. Vina este atît a făpturii, cît şi a Domnului, care a creat-o în aşa măsură încît să nu-şi poată împlini destinul. Vina celui care se sinucide este neputinţa de-a lupta cu propria sa fiinţă, cu viciile şi slăbiciunile sale, cu propriul său destin.

Omul este slab, iar Dumnezeu atotputernic şi atunci de ce nu-l apără pe om de slăbiciunile sale ?

Între om şi Dumnezeu stă Diavolul. Diabolul. El este cel care mijloceşte crima.

În *Cartea lui Iov* Satana îl ispiteşte pe Dumnezeu şi Atotputernicul cade în ispită şi-l condamnă la suplicii cumplite pe robul său iubit.

Iov însă nu se leapădă de Dumnezeul său şi nu-l blestemă. Blestemă în schimb propria sa persoană. Ispitirea Creatorului de către Satan merge mai departe. Satana spune : „Piele pentru piele. Omul dă tot ce are pentru viaţa lui".

Pe Iov îl ţine în viaţă suferinţa. Fără ea, făptura sa ar fi vulnerabilă. Suferinţa îl ţine treaz. Spiritul său nu cedează. Fisurile se produc în trup, frigul însă nu pătrunde în sufletul său. Iar strigătul îl eliberează de rău şi dezolare.

În suferinţa sa Iov este puternic şi puterea i-o dă Stăpînitorul al cărui ochi îl veghează de departe. Infernul cărnii care este trupul său şi infernul social care este existenţa în genere, nu pot fi înfrînte decît prin credinţă. Dar dacă această credinţă a dispărut, atunci de ce să se agaţe în disperarea lui omul ?

A trăi pentru ce ? A trăi pentru cine ? De ce ? Iată întrebările care năvălesc ca un stol de corbi asupra celui care s-a lepădat de sine. Umbrele morţii îl încolţesc. Îi bîntuie conştiinţa.

Cînd Atotputernicul e cu el, omul are puterea să lupte. Dar cînd Dumnezeu l-a părăsit şi în el nu găseşte decît goliciune, oare atunci omul mai are puterea de-a exista ?

Cine e Dumnezeu şi cine Diavolul ? De ce părăseşte Creatorul făpturile sale rămase-n restrişte ? De ce le lasă pradă morţii sufletul, cînd trupul e încă viu şi puternic ? De ce dacă omul e slab Domnul nu-l ocroteşte ? De ce îl împinge spre păcat, spre nebunie ?

Iov are şapte mii de oi, trei mii de cămile, cinci sute de perechi de boi, cinci sute de măgăriţe şi un număr foarte mare de slujitori. Iov este cel mai de vază om dintre toţi locuitorii Răsăritului. Cei şapte fii ai lui şi cele trei fiice sînt oameni înstăriţi şi ei şi duc o viaţă îmbelşugată.

Trecutul îl ţine în viaţă. El îşi blestemă soarta ca om şi blestemele lui sînt cutremurătoare. Ele trec ca norii peste deşert şi poartă înăuntrul lor durere şi înţelepciune omenească. Strigătul lui e un vîrtej, un cumul al suferinţei umane. Nu suferă el, ci *tot omul*. „Soarta omului pe pămînt este ca al unui ostaş, şi zilele lui sînt ca ale unui muncitor cu ziua. Cum suspină robul după umbră, cum îşi aşteaptă muncitorul plata, aşa am eu parte de durere, şi partea mea sînt nopţi de suferinţă. Mă culc şi zic : «Cînd mă voi scula ? Cînd se va sfîrşi noaptea ?» Şi mă satur de frămîntări pînă la revărsatul zorilor... Zilele mele zboară mai iuţi decît suveica ţesătorului, se duo şi nu mai am nici o nădejde ! Adu-ţi aminte, Dumnezeule, că viaţa mea este doar o suflare !" Singurul reproş al lui Iov ar fi acela că el este o fiinţă trecătoare şi că cel ce trăieşte veşnic în curînd nu va avea parte de făptura pe care mîinile sale au plămădit-o şi pe care inima sa a îndrăgit-o şi a ocrotit-o : „Ochii mei nu vor mai vedea fericirea ! Ochiul (Tău), care mă priveşte, nu mă va mai privi ; ochiul tău mă va căuta şi nu voi mai fi. Cum se risipeşte norul şi trece, aşa nu se va mai ridica cel ce se pogoară în Locuinţa morţilor !"

Ochii lui Iov au cunoscut fericirea, au avut parte de ea, şi totuşi inima lui e neliniştită. Drumul vieţii încă n-a fost curmat. El îşi va împlini prin suferinţă condiţia de om : va cunoaşte binele şi răul.

În viaţă întîlnim însă făpturi mult mai nefericite decît Iov, cele al căror ochi n-au cunoscut fericirea, a căror inimă n-a avut parte de ea. Făpturi neîmplinite, slabe, neputincioase, pentru care nici bucuria, nici suferinţa n-au nici un sens.

Există popoare cu vocaţie pentru suferinţă şi există popoare cu vocaţie sinucigaşă. Suferinţa poate fi transmisă în masă : sinuciderile pot avea loc în lanţ.

De ce este nemulţumit omul de viaţa sa ? De ce caută să îndrepte răul care domneşte în lume ? Dintre toate făpturile care trăiesc pe pămînt este probabil singura care cleveteşte în faţa cerului şi este nemulţumită de soartă. Bucuria şi disperarea lui nu cunosc margini. Răbufnesc din plinătatea şi neîmplinirea vieţii sale.

Iov a avut ce pierde, de aceea se ţine de viaţă ca un disperat. Dar cei care n-au avut nici o şansă, cei care n-au pierdut nimic, fiindcă n-au posedat nimic, cei goliţi de ei înşăşi, cei fără trecut, cei al căror prezent e deşertul, al căror viitor e la fel ca trecutul, la fel ca prezentul, mai găsesc oare în ei resurse pentru a exista ? Singura lor forţă, cea care-i ţine încă vii, este faptul că sînt stăpîni pe moartea lor.

În cele zece porunci se spune : să nu iei viaţa aproapelui tău. Despre propria ta viaţă porunca biblică nu spune nimic. Stăpînul vieţii noastre este şi stăpînul morţii. Cel care ne-a dat viaţă, acela trebuie să ne-o şi curme, la timpul potrivit, scris de zodiile care se perindă pe cerul fără de sfîrşit al vieţii.

Dulceaţa morţii este atrăgătoare. Toţi cei care şi-au apropiat buzele de ea şi au sorbit din acest elixir nu vor mai cunoaşte liniştea şi împăcarea. Neantul îi atrage cu forţa unui vîrtej. Cei care au încercat o dată funia, cuţitul sau otrava vor mai încerca de cîteva ori, pînă la clipa finală. Actul sinuciderii va fi pentru ei un viciu, un drog, la care vor visa zilnic cu ochii deschişi.

Sinucigaşul este un cumul de trei persoane. În el se contopesc victima, judecătorul şi călăul. El este propriul său Abel şi propriul său Cain. Mîna atotputernică a Domnului planează peste cîmpul unde urmează să aibă loc jertfa. Domnul nu binecuvîntează nici victima, nici călăul. Cerul refuză să se deschidă sufletului. Trupul îl primeşte pămîntul. Bezna cea mai adîncă. Zarul sorţii se rostogoleşte sub un cer tulbure. Dumnezeu îşi întoarce încet faţa de la victima sa.

Nichita DANILOV

Chacall

Monştrii de pe Universitate

Despre monştrii *din* Universitate — de la rectori marxişti, la portari leninişti, cohorte de indivizi dubioşi, pseudo-profesori-dr.-docenţi, care au terorizat aproape jumătate de secol catedrele şi pe studenţi — despre monştrii dinăuntru se vor ocupa, într-o zi, e de aşteptat, istoricii, unii cu datorii morale imense faţă de nobila instituţie. Artele frumoase, candidele, se pot întreba îngrijorate (deocamdată) de persistenţa unor monştri *pe* acoperişul clădirii. Trecem grăbiţi şi îngrijoraţi, cu ochii în asfalt, şi nu vedem că sus, la înălţime, se lăfăie plăsmuirile oribile ale trecutului totalitar. Grupurile statuare plasate, în anii dictaturilor, deasupra arhitravei centrale şi pe aripa nouă, dinspre oraş, vin direct din imageria spăimoasă a comunismului răsăritean, producînd impresie de silă şi de oroare, opunîndu-se cu insolenţă armoniei generale a edificiului, care, firesc, şi-a amplasat de la început, în deplină înţelegere arhihtecturală, grupurile sale statuare, fireşti şi legitime.

Monştrii din beton şi bronz, stil Vera Muhina şi Baraschi et compania de artişti-lucrativi-realişti-socialişti, au mărşăluit de-a lungul şi de-a latul ţării zeci de ani, cu cizme ţintuite asiatic şi au lăsat în urmă grozăvii greu de imaginat Doi din ei, muncitorul şi colhoznicu., s-au urcat pe Universitate şi continuă să ne ameninţe de acolo cu obrăznicia lor sumbră. Ca şi dictaturile, şi statuile oribile de pe clădire au avut nevoie de proptele (interne şi internaţionale). Supradimensionate şi supraponderale n-ar fi rezistat seismelor sociale şi naturale, decît sprijinite de grosiere bare învelite în tablă autohtonă, de Nicolină revoluţionară, bare la fel de vizbile ca statuile înseşi.

Blestem ! Cutremurul din 1977 a dat lovitură de moarte tot unei sculpturi princeps, de pe aripa veche, ocolind monstruozităţile impostoare (de proptele !)

Cutremurul oamenilor, din decembrie 1989, nici el, n-a reuşit să clintească efigiile totalitarismului internaţional, cocoţate pe Universitate.

Cîte cutremure, se întreabă candidele (şi nu prea) arte frumoase româneşti, trebuie să mai aşteptăm ?

Val GHEORGHIU

DILIGENŢA POŞTALA

Nu ne vine a crede că a trecut atît timp : un an ! Cînd ? Din număr în număr, din întîmplare în întîmplare, Convorbiri literare (seria nouă, săptămînală) a ajuns din 15 februarie 1990 în 15 februarie 1991.

Se pot povesti multe şi mărunte. Entuziasmul iniţial ! Fiecare apariţie era o luptă corp la corp. Venea redacţia în păr : telefoane la conducerea tipografiei, discuţii, certuri şi împăcări. Scăpai cu bine de la linotip, te împotmoleai la zeţărie (sau invers). Răsuflai vesel că le-ai sărit pe amîndouă, o feşteleai la rotativă. Iar discuţii, iar telefoane. Nervii ne ieşeau prin ţeastă. Nu abandonam. Cînd rotativa mergea repede, ne trezeam fără hîrtie ! ! Personal, (declar aici, nesilit de nimeni) am fost pe punctul de a mă scrînti definitiv ţiruind telefoanele, zile în şir, la Constanţa unde, stupoare !, deşi repartizaţi cu eleganţă de Uniune, nici măcar nu se fabrica hîrtie pentru rotativă.

Dar să lăsăm... Să uităm greva întregii prese ieşene de la un moment dat. (Abia ieşisem pe piaţă de patru ori !) Răbdare şi lulea. Să uităm numerele acoperind două săptămîni datorită unor situaţii tipograficale. Înţepeneli în obiceiuri vechi şi foarte noi. Să uităm..., să uităm... Să fim calmi. Să-i felicităm pe cei care, din propria redacţie, ne-au pus beţe-n roate şi scobitori în creieri şi să-i îmbrăţişăm fericiţi că nu ne-am debarasat de ei. Am reuşit să existăm un an, începe altul. Ce-a fost, a fost. Viitorul contează, prieteni şi duioşi duşmani. Viitorul ce se bănuie cam bleu-jandarm (vino-n braţe să te sfarm ! ; asta-i, bineînţeles, referitor la o tipă ce tocmai îmi vagabondează circomvuluţiunile !).

Cîţiva dintre noi am înţeles, fiecare în felul lui, că fără sacrificiu (cuvîntul nu-i mare), fără plumb înghiţit alături de linotipist şi zeţar, fără renunţarea la orgoliile (normale la orice scriitor) uşor de scăpat din cutiuţă, fără închegarea într-o echipă cît de cît omogenă (neînsemnînd, doamne-fereşte !, uniformizarea unor talente deja înfipte în literatură), cîţiva zic, am priceput că fără suflet şi trup obosit pentru paginile revistei nu se duce la capăt nimic. Alţi cîţiva vor înţelege, desigur, mai încolo. Iar ceilalţi nu vor înţelege niciodată şi ne vor lăsa în pace. Rezistă cine poate. Vremea „fiţelor" s-a consumat. V-o şopteşte dulce un ex-corector cu jumate de normă şi memoria întreagă.

Dar acum, cînd scriu, e o sîmbătă de după-masă ninsă în geamuri, cafeaua are gust de mucegai, aş sparge plăci vechi de patefon cu pîlnie în capul motanilor, ziua scade şi se apropie pe furiş „actualităţile" domnului Răzvan, şi presa cotidiană centrală soseşte o dată la trei zile, ca în romanticile colonii ale imperiului britanic, şi-ţi vine să-ţi baţi cuie în craniu cu ciocanul ca să-ţi piară pofta de „informaţie", şi-n Golf pocneşte bomba iar la noi se reintroduc legi din epoca de brontozaur (cum vorbeşti cu un străin, cum o ici obligat fugu-fuguţa spre S.R.I. să-l torni), şi simţi că trăieşti în democraţia noastră, a noastră, măi dragă, nu a ălora de n-au păpat salam cu solomîzdre. Mohorală şi exasperare e în tîrgul nostru, al nostru, dragă măi, străveche capitală de gubernie...

E sîmbătă după-masă, deci, şi-n sticla rece a ferestrei bate zăpada ca „La răscruce de vînturi". Singurătatea e parcă mai întinsă. Dezolant, minciună se adaugă lîngă minciună. Care-i mai slab de înger are dreptul să-şi prindă singur funia de gît. Care-i mai vajnic, să aştepte alegerile din '92. Iar între timp, unii din cei care ne-au frecat ridichea de-o viaţă, ne-o freacă şi în gingaşul prezent cu brio ! Iar între timp, o publicaţie falită (ce-şi ia cu impertinenţă numele de la însuşi numele urbei) îl bălăcăreşte pe poetul Mihai Ursachi, unul dintre scriitorii români cei mai importanţi. Iar între timp... Nu i-ar mai răbda pămîntul pe mazagazdronii ăştia îmbîrligaţi unul de altul şi usca-li-s-ar lăbuţele pe unealta scrisului lor chifticit ca găinaţul în poiata spartă ! Căci lehamite mi-a fost şi-mi este de cei ce joacă hora strîmbă, zilnic şi cu îndîrjire.

În rest, e minunat, copii ! ! ! Pachebotul pluteşte cu un nod pe săptămînă spre „Insula misterioasă".

Emil BRUMARU

Ion NEGOIȚESCU:

„Exilul este împovărător cînd

Ar trebui să dea de gîndit faptul că intelectualitatea noastră produce canalii de proporțiile lui Barbu și Păunescu

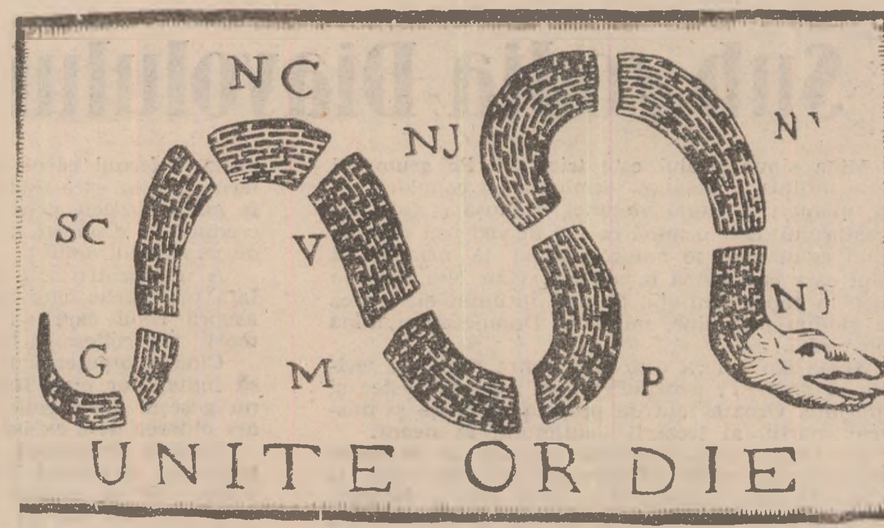
— In primăvara lui 1973 ați fost, impreună cu poetul Ștefan Aug. Doinaș oaspetele Cenaclului „Charmides" al studenților de la Facultatea de filosofie din București. Cu acest prilej ați avut un dialog cu studenții pe specificului național în literatură. Acum, in 1990, vin să vă intreb dacă problema specificului național a constituit una din constantele activității dvs. eseistice, desfășurate de-a lungul a cincizeci de ani ?

— Am socotit întotdeauna că problema specificului național în cultură este la noi românii o falsă problemă, născută dintr-un complex de inferioritate, atîta vreme cît cultura noastră nu are încă tradiții destul de temeinice și destul de bogate. Iar programarea specificului național în literatură mi se pare o aberație — am arătat și eu aceasta în diferite intervenții publice. Poți programa un curent literar, forme literare : clasicismul neo-romantic al **Cercului literar** de pildă ; pe cînd specificul național se prefigurează spontan, adică inconștient și se recunoaște doar prin concluziile la o lungă evoluție. M-a preocupat însă tot mai mult, cu vremea, ethosul românesc manifestat pe măsura dezvoltării societății noastre. Încă de la începuturile îndeletnicirii mele cu **Istoria literaturii romane**, adică mult înainte de a lua calea exilului, m-am străduit să pun în evidență acele aspecte ale literaturii care reflectă cel mai bine ethosul național, ethosul real, nu cel imaginar, al aspiranților la „specific". Lucrarea mea, care nu se abate nici o clipă de la principiul estetic în valorificarea literaturii, este o culegere de probe în acest scop și nimic mai mult, căci m-am ferit să trag concluzii : las o atare treabă pe seama altora. Noi ne-am obișnuit să ne îmbătăm de treji cu parfumul amețitor al baladei populare **Miorița**, căreia Alecsandri i-a imprimat forma într-adevăr perfectă, făcînd dintr-un product folcloric o operă cultă, și să deducem la nesfîrșit o filosofie românească a pasivității, ridicată la rangul de înaltă justificare spirituală. Am putea tot atît de bine cita, în acest sens, și versul lui Eminescu din **Scrisoarea III** : „Eu îmi apăr sărăcia și nevoile și neamul" mai aproape de istorie, chiar înăuntrul ei, dacă **Miorița** e metafizică și an-istorică. Desigur, se manifestă și aici o trăsătură națională : pasivitatea, inerția, spiritul **eminamente defensiv.** În mod fals s-au dedus însă din aceasta balivernele despre blîndețea și bunătatea poporului român. Cît de blînzi și buni sunt românii, ne-au arătat-o, în excesele lor, și țăranii lui Horia și țăranii de la 1907, și legionarii abatoarelor din ianuarie 1941, și comuniștii români care au organizat ororile de la Pitești, și complotiștii care, spre a se instaura la putere, au pus la cale printr-un diabolic scenariu vărsările de sînge din decembrie 1989, și minerii din iunie și populația ce i-a aplaudat și surorile care au scuipat pe răniți. Oare nu fac și acestea parte din „specificul românesc", din ethosul național ? Oare vorba populară „ca la noi la nimeni" să nu aibă și ea rădăcini pragmatice românești ? — ca să n-o mai evoc pe cealaltă : „să moară capra vecinului". Faptul că intelectualitatea noastră, scriitorimea română produce canalii de proporțiile lui Eugen Barbu și Adrian Păunescu — și încă cu ce succes ! — nu trebuie să ne dea de gîndit ? Dar poate și mai mult împrejurarea că obștea scriitoricească nu s-a simțit obligată, ca la prima ei întrunire de după răsturnarea lui Ceaușescu să elimine din rîndurile ei cîteva zeci de nemernici din infama speță ; dimpotrivă, ea s-a comportat cu îngăduință, cu „bunătate", cu „blîndețe", cu toleranță ! Să nu mai căutăm specificul românesc în ceruri, ci pe pămînt. Să ne privim cu mintea limpede în oglindă...

Părăsirea Clujului a fost un șoc teribil

— Pentru a reveni acum la inceputurile activității dvs. literare, in speță la colaborarile eseistice din presa culturală ardeleană, v-aș întreba cum era viața culturală clujeană a anilor '40—'50 ?

Intre 1940—1945, așa-zisa viață culturală „clujeană" cunoaște două realități diferite. Ardealul fiind rupt in două prin arbitrajul de la Viena, intelectualii români au părăsit în masă Clujul, fugind (nu i-a obligat nimeni să fugă) la Sibiu, la Timișoara ori in alte părți ale țării libere. La Cluj n-au rămas decît două personalități spirituale : episcopul martir Iuliu Hossu (viitorul cardinal) și episcopul ortodox Nicolae Colan — viața culturală românească s-a redus quasi la zero. La Sibiu, unde s-a refugiat cea mai mare parte a Universității Regele **Ferdinand,** viața culturală a suferit deasemeni o mutație negativă. Pentru a înțelege aceasta, trebuie să știm că între cele două războaie Clujul devenise un important centru de spiritualitate românească, tot mai occidental orientată, cu bune semne de cosmopolitism. Spre deosebire de trecut noile generații transilvane începeau să frecventeze și ele Parisul, atît de familiar celor de dincolo de Carpați. Părăsirea Clujului a însemnat pentru toți un șoc teribil. Brusc, problemele istorice ale Ardealului au redevenit cele de demult și poate din această cauză viața culturală românească s-a resămănătorizat cu vehemență. Folclorul și dansurile populare au redevenit agresive. Deși Sibiul era un oraș german de superbă autenticitate și reală frumusețe, cel românesc a devenit un fel de sat uriaș cu instituții academice, în care prezența scriitorilor de seamă ca Blaga, Papilian, Agârbiceanu nu reușesc să-i determine aspectul ce i l-am fi dorit noi, tinerii (bine înțeles lucrurile nu erau atît de simple cum le rezum eu, dar ceea ce spun corespunde totuși adevărului). Ca o reacție la această situație, cea mai nouă generație transilvană de atunci s-a grupat în **Cercul literar.** Cu toate că nu eram tocmai puțini la număr, ba și îndeajuns de zgomotoși, noi am rămas un fel de epifenomen sibian. Nouă ne vorbeau mai mult zidurile germane străvechi decît tradițiile românești locale : ne doream cu patimă rădăcini în acea Europă de altădată, din care românii nu făcuseră parte. Coșbuc scrisese idila **Nunta Zamfirei,** Radu Stanca îi opunea idila **Corydon.** Invitat de Radu la nunta unor rude ale lui din Ocna Sibiului, am profitat de ocazie spre a ne fotografia împreună „mascați" în ciobani cu clopoței la cioareci... **Cercul literar** își asigurase întreagă simpatia lui Lucian Blaga, care ne era oricum maestru, deși nici o clipă nu ne-am lăsat seduși de **spațiul mioritic** ; am atras în rîndurile noastre pe profesorii străini Henri Jacquier și U[illegible] Cianciolo, pe scriitorul german Wolf von Aichelburg, toți trei spirite universale, stăpîni pe o vastă cultură. Conștiința că suntem o grupare cu profil și îndemnuri proprii s-a dezvoltat treptat, mai ales în anii 1943—1944 : în faza de închegare ne unise doar cosmopolitismul și ostilitatea față de semănătorismul (pășunismul) reînviat cu furie, pe care îl tratam cu necruțătoare zeflemea. După reîntoarcerea universității și a celorlalte instituții de cultură la Cluj, în 1945, viața spirituală a devenit treptat tot mai tulbure, mai stînjenită, mai precară, din cauza infiltrației și apoi înstăpînirii comuniste, care avea să ducă în cele din urmă la un sămănătorism și mai tenebros, la **Cîntarea României.** Îngrijorarea și mizeria s-au instaurat atît de temeinic încît preocuparea principală a devenit : să scape fiecare cum poate. Vremurile Clujului elegant de dinainte de război trecuseră, cum trecuse și vremea conferințelor noastre studențești publice cu teme cosmopolite...

Radu Stanca : pedagogul fără voie

— Care au fost acei oameni care v-au marcat preocupările ulterioare ?

— Fără îndoială, avînd norocul să cunosc personal, încă de adolescent, pe Lucian Blaga și pe E. Lovinescu, influența lor asupra mea a fost covîrșitoare. Blaga mi-a deschis cu claritate extraordinară orizonturile spiritului, iar Lovinescu mi-a orientat gustul literar atît prin propriul lui scris cît și prin valorificările lui : printr-însul m-am îndrăgostit de literatura română, el a contribuit esențial la fundamentarea moralei mele literare. Totuși nu discuțiile cu dînșii au jucat aici rolul principal, ci cărțile lor, personalitatea lor publică. Dar faptul de a-i fi frecventat atît de devreme în intimitatea lor, în casa lor, de a fi putut eu să le vorbesc despre mine, despre preocupările mele, să-mi destăinui lor fără martori spiritul meu crud și fremătător și ei să mă asculte cu interes, a dat prezenței lor în ființa mea puterea unui sigiliu ardent. Dacă nu i-am fost însă filosofului Blaga niciodată un discipol, în schimb influența criticului Lovinescu se mai exercită și azi asupra mea, parcă m-aș simți obligat să-i dau mereu socoteală de gîndurile și proiectele mele. De cîte ori l-am vizitat pe Lovinescu, la care m-am dus nu numai cu speranță dar și cu teamă, căci îi citisem deja **Memoriile** am simțit răspîndindu-se asupra mea o căldură umană extraordinară, așa cum n-am mai trăit niciodată, ceva binefăcător, care te învăluie și te conforteaza, dîndu-ți sentimentul că ești la **locul tău**. Pe Blaga, în schimb, cu care am fost împreună de nenumărate ori, deoarece — sub povara istoriei îngrozitoare — destinele noastre au ajuns să se împletească și ne-am trezit, ca bibliotecari, colegi în aceeași instituție, l-am simțit întotdeauna ca pe ceva neliniștitor, demoniac, aproape și **străin** totodată. Cea de a treia personalitate excepțională care a intrat în țesătura formației mele spirituale a fost Radu Stanca, colegul de generație și prietenul drag. Mare admirator al lui Schiller, el apărea întotdeauna superior celorlalți prin natura lucrurilor, ca tînărul Geothe ; vorbele lui fascinau estetic pe cei din jur. Radu Stanca era un pedagog fără voie, menit să creeze spontan școală. Teatraliza fără să joace teatru, căci nimic nu era la el deliberat. Cu toții fuseserăm entuziasmați de cartea lui Albert Beguin, **L'âme romantique et le rêve,** dar el era cel care a transformat **Cercul** într-un adevărat laborator romantic, el a populat Sibiul nostru cu Ludwig Tieck, Jean Paul, Novalis, Kleist, Wackenroden, Carpar David Friedrich. El ne-a învățat pe toți **cum** să visăm. Învățînd de la el să visez ca romanticii, m-am îndepărtat de suprarealism.

— Ați audiat cursurile lui Lucian Blaga ? Cum se manifestă ca profesor autorul „Trilogiei culturii" ?

Seminariile lui Blaga erau o catastrofă

— Blaga nu era ceea ce se cheamă un bun profesor ; pe lingă capacitățile intelectuale inerente, un adevărat profesor trebuie să știe să vorbească. Or, el era mut ca o lebădă. De aceea eu l-am numit pe misteriosul profesor : Tao. Cursurile sale universitare constau pur și simplu din lectura cu glas monoton, egal și fidel, a textelor lui tipărite deja, pentru un auditor compus esențial din domnișoare bătrîne. Noi, autenticii lui studenți, ne deprinsesem fie să ignorăm complet aceste cursuri, fie — cîte doi sau trei — să-l luăm de acasă și să-l însoțim într-o lungă plimbare pînă la universitate, unde îl părăseam la ușa sălii de curs Nu s-a arătat niciodată jignit de comportamentul nostru, știind bine că-i devoram cărțile Seminariile lui erau o catastrofă : accepta lucrurile cele mai extravagante ori chiar stupide, lăsîndu-ne să ne războim între noi, intervențiile lui mărginidu-se la placida calmare a spiritelor. Nu-mi aduc aminte să ne fi sugerat vreodată, în astfel de ocazii, vreo idee. Și totuși îl respectam și-l admiram conștienți de măreția lui spritualā ce se desprindea numai din scrieri. Am făcut cu dînsul, la Sibiu, lungi plimbări în doi prin parcul Arinilor pînă la Dumbravă, plimbări silențioase, în care fiecare părea scufundat în sine. Rareori schimbam cîte o vorbă. Demult renunțasem să anim cu el vreo conversație : prezența lui Blaga mai mult te inhiba decît să te incite la gîndire sau cuvînt. Și totuși acele plimbări erau atrăgătoare. Odată l-am întrebat dacă crede în Dumnezeu : mi-a răspuns că nu — fără explicații sau comentarii. Altădată, parcă țîșnind din genunile subconștientului, m-am pomenit elliberînd din mine gladul : „domnule profesor, eu cred că dumneavoastră sunteți mintea cea mai grozavă ce au produs-o cîndva românii" ; „da, mi-a replicat el îndată, privindu-mă cu un zîmbet semnificativ, și eu cred la fel". Tonul lui era firesc, sec, concludent, definitiv convingător.

— Ce amintiri păstrați din anii în care ați activat în cadrul Cercului literar din Sibiu ? Care era atmosfera cerchistă ?

— Cerchiștii erau veseli, ironici, cu opinia francă unii asupra altora, solidari ; ne stimulam între noi, petreceam deseori prin cîrciumi (Auerbachskeller) și in societate erau exclusiviști, cu o marcată mentalitate de grup. Nu-mi amintesc ca în perioada „clasică", cea a Sibiului, să fi excitat vreo situație conflictuală în sînul Cercului. Viitorul încă risipea umbrele așternute asupra României, dar din cauză că mai era război și perspectivele în mișcare nesigură, ne lăsam purtați de un fel de euforie a juveneții, inconștienți oarecum și străini oricărui pragmatism. Dacă pe mine personal problema „carierei" nu m-a interesat niciodată, cred că atunci toți cerchiștii o puneau în paranteză. Mai mult ca un joc, unii dintre noi am trecut prin redacția ziarului

CONVORBIRI SOCIALE ŞI POLITICE

Supliment

al revistei „Convorbiri Literare"

Acolo unde Dumnezeu nu există

Cimitirul etajat

Atunci cînd un locatar al **Căminului-Spital din Hîrlău** moare, lucru ce se întîmplă destul de des, dacă nici un membru al familiei nu e prezent, el este înmormîntat fără preot. În cimitirul situat pe o colină a oraşului, de unde, rotindu-ţi privirea, îl poţi cuprinde în întregime, există o parcelă destinată celor din Cămin. În 1986, pentru că numărul morţilor devenise prea mare, iar ei, nesocotind rînduielile administraţiei continuau să moară, o parte din cruci au fost scoase — cele care încă nu fuseseră furate de către ţigani pentru a fi puse, iarna pe foc —, şi deasupra vechilor morminte s-au săpat alte gropi, unde au fost depuşi noii morţi. Din acest motiv, deşi numărul celor care au decedat de la înfiinţarea Căminului-Spital din Hîrlău, **singura unitate de acest fel din ţară**, depăşeşte cifra de cinci sute, în cimitir nu sînt decît vreo trei sute de cruci pitice, de lemn, înfipte în pămînt la o mică distanţă una de cealaltă, pe care scrie cu vopsea uneori doar data decesului, şi, dacă cineva ar avea curiozitatea şi dreptul de a săpa deesubtul unora, s-ar putea ca, în loc de un singur schelet, să găsească două sau cine ştie, poate chiar trei

Diferenţa între curcan şi vrabie

Unitatea ar fi trebuit să aibă, iniţial, două corpuri de clădire, separate: un corp pentru bătrîni, ceva în genul unui azil, şi un corp pentru bolnavi, dar ideea a căzut de pe planşetele proiectanţilor încă de la început, nu se ştie din ce motive, astfel încît, în 1978, cînd a fost dată în folosinţă, ea avea într-adevăr două corpuri de clădire, însă lipite, compuse din: mezanin, un parter mai înalt, plus două etaje. La mezanin şi parter se află birourile, magaziile, bucătăria şi mai multe încăperi de protocol. La etajele unu şi doi sînt pacienţii, dar diferenţa dintre aspectul parterului, de pildă, şi cel al etajului doi, unde sînt găzduiţi în general copiii mici şi irecuperabili, este la fel de mare ca cea dintre un curcan şi o vrabie. Clădirea, din exterior, are înfăţişare plăcută. După ce treci de poartă, dai într-o curte largă, luminoasă, cu straturi îngrijite cu flori de o parte şi alta a intrării principale. În spate sînt, de asemenea, magazii, o crescătorie de porci, o grădină de zarzavaturi şi diverse spaţii îngrădite, folosite drept uscătorii naturale ori locuri de plimbare. Pînă în decembrie 1989, suma ce revenea îngrijirii unui bolnav era de **0,40 lei pe zi** pentru medicamente şi **14 lei pentru masă** Acum ea s-a dublat. Necesarul de cadre medicale era, pentru cei aproximativ 340 bolnavi, de 5 medici specialişti şi 30 de asistente, dar unitatea a funcţionat dintotdeauna cu doar 3 medici generalişti şi 8 asistente Există, la intrare, un ofiţer de serviciu, pacienţii ies (o parte din ei, puţini; şi atunci cînd ies) cu bilet de voie şi se duc în piaţă, la biserică ori se plimbă pur şi simplu pe străzi fiindcă bani de cheltuit nu prea au, cei mai bogaţi, care beneficiază de o pensie, nu primesc în mînă, bani lichizi, decît 30—40 lei, şi cum în tot Hîrlăul nu găseşti decît Golf cu filtru, 30 lei pachetul, şi mulţi sînt fumători vă puteţi face o idee despre volumul şi varietatea cumpărăturilor ce le fac. Directoarea îmi spunea că după o astfel de ieşire unii se mai întorc mirosind a bere, dar eu cred că îmi vorbea despre lucruri care se petreceau cu ani în urmă, cînd berea era o băutură accesibilă.

Doamna profesoară nu visează niciodată nimic

● Numărul celor cu care poţi întreţine o conversaţie este foarte, foarte mic, maxim 30 de oameni din totalul de 300 al unităţii. **Ofileanu Valeria, doamna profesoară**, după cum îi spun cei de-aici, este unul din ei. Ofileanu Valeria a fost în adevăr profesoară de filologie la Liceul „Mihai Viteazul" din Ploieşti. De 11 ani este paralizată şi în ultimii trei ani nu a părăsit deloc patul, universul ei vizual avînd deci mărimea unei camere. Nu are copii. Acum 11 ani era în Bucureşti, venise pentru a-şi preda teza de doctorat pe care o susţinea cu Pompiliu Marcea Teza se intitula **Ortodoxismul în opera lui Arghezi**. A depus-o într-o sîmbătă dimineaţă, iar seara, în urma unei congestii cerebrale, a paralizat. Soţul ei, inginer mecanic, a murit, întîmplător, la cîteva luni de la accident, răpus de o ciroză hepatică netratată. Doamna profesoară împlinise 55 de ani cu o zi înaintea vizitei mele şi, pentru a sărbători aniversarea a dat cuiva 100 de lei din care s-au cumpărat fructe. De foarte multă vreme nu o mai vizitează nimeni. Noaptea, uneori, atunci cînd reuşeşte să adoarmă, deoarece suferă de insomnii, nu visează niciodată nimic. De citit nu mai poate citi decît cu greutate şi numai cu un singur ochi. Pentru a-mi mulţumi că am stat cu ea, mi-a ghicit în palmă, mi-a dat, după anul naşterii, să-mi citesc zodia, şi mi-a prezis, uitîndu-se la fruntea mea, că voi avea două căsătorii, una mai scurtă şi mai nefericită, şi a doua, lungă, împlinită şi pînă la sfîrşitul zilelor mele. Voi avea trei copii, doi băieţi o fată.

Contabilul şef taie şi spînzură

● **Ioniţă Mihai** suferă de distrofie musculară. Are 30 de ani şi nu se mai poate deplasa decît în cărucior. Acum se foloseşte greu, în ciuda exerciţiilor făcute şi de mîna stîngă. Boala este ireversibilă. Pe 20 mai 1990, cînd a venit şi pe aici comisia de votare, a votat cu Raţiu, uluindu-i pe membrii comisiei care indicaseră tuturor acelora cu drept de vot locul corect de aplicare a ştampilei, unde scria F.S.N. Întîmplarea a convins pe multă lume din spital că, în afara distrofiei, nici nu e întreg la cap. Deşi oficial pensia lui de invaliditate s-a mărit de la 72 lei la cinci sute, el nu primeşte în mînă decît 75 lei, cu 27 mai mult ca înainte. **Mîncarea este în continuare proastă**, zice el, biscuiţii sînt vechi si nu-i poate mînca nimeni, carnea e tare, lipsa de varietate a meniurilor face să-ţi piară interesul pentru masă. Într-o zi, s-a dat bolnavilor cîte un pachet de Menado, surogatul acela de cafea. De ce, se întreabă el, **şi cine a avut interesul să cumpere o astfel de porcărie? Nu avem săpun, nu ni se dă hîrtie igienică, ajutoarele ce au venit au dispărut cine ştie unde**, contabilul şef, un individ fără studii superioare, pe numele lui Moraru Gheorghe, care făcea şi desfăcea în unitate, avînd tupeul de a tăia şi ziua directoarei cînd aceasta întîrzia 10 minute, omul care a ţinut portretul lui Ceauşescu în biroul său pînă pe 25 decembrie '89, este în continuare pe acelaşi post, asta-i democraţie?

Pisicile, singura bucurie

● Postică Elena, a orbit, în urma unui accident, de la 17 ani. Pînă în 1982 a stat acasă, ţinută de tatăl ei, care, punîndu-i şi ei zile muncă i-a asigurat o pensie de 130 de lei. Acesta însă a murit, de bătrîneţe, la 85 de ani, şi de atunci, lipsită de orice sprijin, a fost adusă la **Căminul-Spital** din Hîrlău. A împlinit 60 de ani. Prin 1959 tatăl a trimis-o, pentru scurt timp, la Arad, la şcoala aceea de nevăzători, dar din cauza vîrstei cam mari nu a reuşit să înveţe nimic. Stă într-una dintre cele mai îngrijite camere ale unităţii, împreună cu alte trei femei. Una din ele, de aceeaşi vîrstă, este aici numai de cinci ani, o **locatară pionier** aproape. Nici ea nu are nici un mijloc de întreţinere. Creşte, pentru sufletul ei şi bucuria camerei, două pisici, **Steluţa şi Irinel**. Ultimele două femei sînt bolnave psihic, dar liniştite. O bătrînă de 70 de ani, cred, cu nişte extraordinar de frumoşi ochi albaştri, nu a scos nici un cuvînt de cînd a venit acolo, te urmăreşte doar cu privirea şi, dacă o întrebi ceva, strînge cu sfioşenie din umeri. Cealaltă, avînd vîrsta de 34 de ani dar arătînd de 15, gîngăveşte cîteva cuvinte şi e scoasă uneori la plimbare de către Mariana, o fată micuţă, cu un defect la un picior de 24 de ani, cel mai mare copil din cei cinci ai unei familii despărţite. Tot Mariana iese şi cu bătrîna oarbă la plimbare, în special duminica, la biserică.

„Daţi-mi, doamnă şi mie un spray!"

● Pe **Mircea Florea** nimeni nu-l ia în seamă, cînd îmi spune, şi el, că şeful contabil fură, că biscuiţii sînt stricaţi, că mîncarea este făcută anapoda, de un tip calificat bucătar în armată, fără un pic de untdelemn sau altceva care să-i dea gust. S-a rugat de îngrijitoare: **daţi-mi, doamnă, şi mie un spray, să mă dau cu el ca să miros frumos!** Nimeni nu i-a dat nimic, dar el ştie c-au venit la ajutoare spray-uri, unde sînt? **Au murit atîţia**, zice el, **şi niciodată nu s-a dat de sufletul lor, barem un pahar de vin îndoit cu apă!** Spital-spital, el înţelege, **dar creştini nu sîntem?** Mircea Florea e analfabet, are un ochi atins de albeaţă, laba unui picior întoarsă către interior şi suferă, de asemenea, de distrofie musculară însă nu în forma atît de accelerată a altora. Nu a fost în stare, din cauza lipsei de vlagă, să lucreze vreodată. Toată viaţa lui de pînă acum (are 40 de ani) şi-a petrecut-o numai prin cămine cum e cel de la Hîrlău. Cu lacrimi adevărate în ochi, în batjocora generală şi cinică a colegilor săi, care nu au curaj să vorbească deoarece le este frică de Moraru, el, ocărît de infiermiere şi ameninţat pe ascuns, strigă tare, încercînd să-i acopere pe ceilalţi, care-l iau peste picior, că **trebuie, şi aici, să se facă dreptate** şi că e nevoie, în special pentru ei, de dragoste. **E nevoie de dragoste!** strigă cu lacrimi adevărate în ochi, tînguindu-se, şi toţi rîd sau îl înjură, iar infirmierele îmi fac semn că e nebun, să nu-l iau în serios...

Însuşi Goya s-ar fi lăsat de pictură

Sus, la etajul doi, într-un miros năucitor de urină, deşi prezenţa mea a determinat o mobilizare generală şi s-au deschis toate geamurile, pentru a face aerul cît de cît respirabil, este Infernul. Infernul cu I mare. Infernul lui Dante combinat cu cel al lui Bosch. Sus, la etajul doi, Dumnezeu nu există. Ori, dacă există, poartă cu siguranţă alt nume. Ceea ce poţi vedea la etajul doi e de natură să deregleze o lungă perioadă de timp un om echilibrat. Viitorii locatari ai gropilor încă nesăpate din cimitirul de pe colină, începînd de la cei foarte mici, de numai cîteva luni, subhidrataţi şi scheletici, şi terminînd cu cei mai mărişori, de 16—20 de ani, se află aici, cu minţile împrăştiate, cu răcnetele şi apucăturile lor neomeneşti, cu gesturile lor dezordonate. **Encefalopatie infantilă, hermafroditism, oligofrenie, idioţenie, imbecilitate, eneurezis, comiţialitate**, toate şi cele mai îngrozitoare boli ale creierului şi-au strîns aici victimele. Unii, ici şi colo, mai au în ochi o sclipire de înţelegere, dar ea este la fel de rară ca o floare într-un ţinut pîrjolit de lavă. Ceea ce este la etajul doi al Căminului-Spital din Hîrlău l-ar fi făcut, poate, pe Goya să se lase de pictură. Băieţii sînt deoparte, fetele deoparte. Băieţii par, totuşi, mai uşor de suportat. Dar dacă vezi fetele cu capetele lor tunse chilug, cu feţele schimonosite, în cămeşoaie lungi şi murdare — care le poartă —, fiindcă unele umblă de-a dreptul goale, te crispezi din creştete şi pînă-n tălpi, şi-ţi trebuie un mare efort de voinţă pentru a nu fugi de-acolo. Majoritatea celor de la etajul doi au fost abandonaţi de părinţi şi la ei nu vine, niciodată, nimeni să-i viziteze. După decembrie '89 a mai primit ceva de la ajutoare şi e posibil ca atunci să fi simţit o oarecare schimbare dar ea a fost scurtă, cît sclipirea unei brichete într-un nesfîrşit tunel. Cu cei mici ar trebui, ca zilnic, cineva să stea de vorbă cîteva ceasuri. Pentru cei mai mari ar trebui săli de joacă, interes, aplicaţie şi specialişti. Mulţi specialişti. Şi, mai presus de orice, aşa cum spunea bolnavul acela, care nu era mai nebun decît mine, ar fi nevoie de dragoste. Nu mai închei cu citatul lui Marin Preda, însă el, măcar în cazul fiinţelor ce **încă mai trăiesc** la etajul doi al Căminului-Spital din Hîrlău este sinonimul vieţii.

Cornel George POPA

P.S. **Barbu Doina**, bolnavă de epilepsie, m-a rugat ca, prin intermediul revistei, să rog fratele, **Barbu Dănuţ**, din satul **Păuşeşti**, comuna **Durneşti**, judeţul Iaşi, care de zece ani de zile nu a mai trecut pe la ea, să aibă bunătatea şi să o viziteze **Poate aşa va veni**, mi-a spus femeia.

„Ei nu s-au schimbat, sînt la fel de ca și înainte“

● Dorin POPA în dialog cu NECULAI CO

(urmare din numărul trecut)

Noi nu ne-am schimbat absolut absolut deloc !

— Domnule Neculai Constantin Munteanu, mi-aduc aminte că Ana Blandiana povestea că primea, prin primăvară, scrisori care aveau urme de indigo, scrisori ce trebuiau, deci, indosariate undeva, de cineva. Cei care-i scriau Anei Blandiana, înjurînd-o trebuiau să dovedească, probabil, cuiva că au făcut-o. În acele scrisori nu se uita să se specifice că „ne-ai dezamăgit“, așa cum spuneați că primiți și dumneavoastră.

— Cu duiumul primim. Eu n-am fost atent dacă erau trase la indigo, dar vin și la noi, tot așa, făcînd o diferențiere netă între activitatea noastră de pînă la 20 decembrie '89 și de după. **Deși, eu vă jur !, noi nu ne-am schimbat absolut deloc !** Sîntem aceeași, cu aceleași convingeri, cu aceeași ardoare ! Doar timpul să ne schimbe cît de cît, pentru că și noi, biologic, mai îmbătrînim. În rest, nu ne-am schimbat Însă continuăm să fim, cum am mai spus, de partea democrației, indiferent de ce se întîmplă aicea și indiferent de ce cred oamenii despre noi. Noi vom face ceea ce credem noi că este normal să facem într-o lume democrată, într-o lume grijulie față de aspectul informației și de conținutul ei și de forma ei de prezentare. Și, de asemenea, partea noastră de comentarii, ceea ce înseamnă atitudinea noastră față de faptele despre care vorbim, va fi aceeași pe care o știți și care cred că este normală, corectă și cinstită.

— Domnule Neculai Constantin Munteanu, într-un microinterviu acordat Marilenei Rotaru, chiar în interiorul studioului de radio EUROPA LIBERĂ, din München, spuneați că luptați împotriva comunismului și, mai ales, împotriva neocomunismului.

— Era o formă a mea de manifestare ludică.

— Dar pe mine m-a îngrijorat. Și am impresia, continuînd ceea ce vă spuneam mai înainte, că e chiar mai greu de luptat împotriva neocomunismului, decît împotriva comunismului și pentru că neocomunismul este o formă deghizată, disimulată, cameleonică, „modernă“ de comunism.

— Da, pentru că acum și aceștia, care sînt acum la putere, au adoptat un limbaj democratic, în care se vede mai multă grijă, se observă o mai mare atenție la ceea ce se cheamă drepturile omului, față de ce înseamnă dreptul de a se manifesta în mod public. Dar, în fond, îți dai seama că ei nu s-au schimbat, că ei sînt la fel de indiferenți, de, cum să spun ?, de necinstiți, de ipocriți ca și înainte. Și cu cît trece timpul și cu cît contestația devine mai aspră, cu atît ei, ca să spun așa, își dau mai mult arama pe față și-și dezvăluie adevăratul chip. Dl. Iliescu, să fim cinstiți, nu mai zîmbește acum cum zîmbea înainte. Și, uneori, din cînd în cînd, crisparea din zîmbetul lui a devenit rictus și se vede că omul este iritat. Ideea că cineva poate să-l conteste îl irită. Or, acest tip de contestare, este o formă a democrației. Ideea că cineva, zice el, luptă pentru putere îl irită, pentru că el are puterea și acest lucru nu mai poate fi contestat în nici un fel. Aceste contestări sînt forme ale democrației pe care ei nu le concep. Ei nu concep ca altcineva să vrea puterea, pentru că dacă ei au primit-o, înseamnă că e pentru eternitate și că numai lor li se cuvine.

— Ei susțin mereu că au fost aleși.

— Au fost aleși, da. Dar nici aici nu-i chiar așa. E o falsă înțelegere a alegerilor. Pentru că alegerile nu înseamnă decît momentul de la care pornești. Procentul pe care l-ai cîștigat nu înseamnă decît o dublă responsabilitate în primul rînd față de cei care te-au ales și, în al doilea rînd, față de programul cu care tu ai venit. Rolul opoziției este să te silească să-ți respecți promisiunile făcute la alegeri sau să cedezi locul. Este ceea ce ei nu înțeleg, pentru că ei au puterea pentru totdeauna și pentru că ei au în cap un alt clișeu al lor : „cine nu-i cu noi, e împotriva noastră !“ Și, din cauza asta, ei folosesc și aceastä sintagmă, absolut imbecilizantă, care nu-i a democrației : **opoziția constructivă !** Opoziția nu e constructivă. Ea e constructivă prin simplul fapt că există, dar nu e constructivă pentru că aprobă sau, în unele cazuri, și aplaudă pe cel care-i la putere, sau stă liniștită cu capul în cutie, indiferent de măsurile pe care le ia cel aflat la putere. E o crasă neînțelegere a democrației. În primul rînd, a ăstora care se pretind aleși în mod democratic. Trecem peste faptul că alegerile au fost așa cum au fost, că populația a fost atît de condiționată de trecutul ei, de momentul în care au avut loc alegerile. Alta e problema. Problema este ca ei să înțeleagă, mai întîi și mai întîi, ce este democrația și ce vor ei să facă. Sigur că **nu se pot rupe atît de ușor de Academia „Ștefan Gheorghiu“.** Ei acolo s-au format, în spiritul și litera ei, chiar dacă nu toți au trecut pe acolo. Spiritul ăsta este.

Încă o posibilitate de a ștampila pe Câmpeanu în ochii opiniei publice.

— Aproape toți consilierii lui Ion Iliescu provin din pepiniera de la „Ștefan Gheorghiu“, a dat „Expres“ lista.

— Și atunci la ce ne putem aștepta ? Acești oameni nu-l pot consilia altfel, nu-l pot consilia pe Iliescu cum îl consiliază consilierii lui pe Bush ! Sfaturile pe care i le dau sînt reflexele lumii din care provin și ale școlilor pe care le-au urmat.

— Ați atins, mai înainte, o problemă la fel de dureroasă, ca aceea a Puterii, pe aceea a Opoziției. Unii, chiar în opoziție fiind, au căzut în capcana asta a „opoziției constructive“. Mă gîndesc la Radu Cîmpeanu care, de unul singur, s-a dus să propună „Guvern de coaliție“. Era (este) momentul unui Guvern de coaliție ?

— Eu nu pot să-mi dau seama de asta și nici nu pot să-mi spun o părere în cunoștință de cauză. Personal, cred că nu. Nu știu, care vor fi fost intențiile și care va fi fost mandatul pe care Cîmpeanu l-a avut sau dacă a avut vreunul. Cert este însă că Puterea l-a folosit pentru moment, doar pentru a arăta opiniei publice, de aici și de afară, că ea este dispusă la dialog și că poate antama chiar și o asemenea posibilitate. În fond era clar că nu era decît o posibilitate, încă una !, de a-l „ștampila“ pe Cîmpeanu în ochii opiniei publice și de a arăta că el e dispus la un anumit dialog cu Puterea. Din toate acestea, bănuiesc eu, și dl. Cîmpeanu și P.N.L. au avut de pierdut. Dar eu nu sînt în partid, ca să pot ști acestea cu siguranță.

— Unii îl suspectează pe Radu Cîmpeanu că nu dorește, în fond, nimic altceva decît de a fi un veșnic vice, vice la C.P.U.N., vice la Senat și să aibă un post la Stat, bine remunerat, mașină la scară și doi polițiști care să-l păzească.

— Nu vă pot spune în sensul acesta mai nimic, nu-l cunosc așa de bine pe Cîmpeanu. În orice caz, vă pot spune că, probabil, ar trăi mai liniștit la Paris, cu veniturile pe care le-a avut, sau cu pensia pe care a avut-o, decît ar trăi în România și în presiunea asta. Nu știu, nu cunosc dimensiunile orgoliului lui, dacă asta îl satisface sau nu, dar cert este că el, în anumite perioade, a fost folosit de Putere pentru a diviza opoziția. Și poate pentru a o și slăbi și opoziția și P.N.L.-ul.

— Și așa era destul de firavă opoziția noastră.

— Da, poate că toate zvîrcolirile astea fac parte din ceea ce am numi procesul de învățare a democrației. Și, în fond, și partidele astea refac un drum care, pe o lungă secvență a avut o pauză enormă. Și pînă cînd își vor forma cadrele cu adevărat tinere și energice și care să învețe puțin și de la bătrîni ce înseamnă politica și dialogul și tratativele, va mai dura o bună bucată de vreme. Problema este dacă nu cumva acesta va fi exact timpul în care echipa asta se va întări prea mult și pentru prea multă vreme și iarăși vom avea mult de așteptat, încă 20 de ani, poate mai mult, cum spune Brucan, pînă cînd vom avea oameni pregătiți să ducă mai departe...

Domnul Iliescu are reflexe totalitare și modelul lui este Ceaușescu

— Vă gîndiți la echipa de la putere, da ?

— La actuala putere mă gîndesc și nu neapărat la oameni, la personajele astea, la persoanele astea care sînt acuma, ci la spiritul acestei echipe care ar putea să-l continue pe cel al echipei precedente, într-o altă formă. Într-o altă formă, relativ mai democratică decît aceea veche. Deja dl. Iliescu, repet, are reflexe totalitare, și modelul lui este Ceaușescu, începînd cu datul din mînă și terminînd cu intratul în palate și cu obsesia palatelor și cu frustrările palatelor. Eu, dacă aș fi fost Iliescu — dar slavă Domnului că nu sînt ! — aș fi făcut primiri și mi-aș fi făcut președinția în Gara de Nord, dar nu m-aș fi mutat în mobilele alese de Elena Ceaușescu și în Palatul pe care noi știm cum Ceaușescu l-a smuls și de unde l-a smuls și ce-a făcut în jur. Să te muți acolo este ca și cum ai da o garanție, tuturor celor care au fost alături de Putere, a unei continuități. Sînt gesturi din acestea pe care Puterea n-ar fi trebuit să le facă. Ea le-a făcut și nu va scăpa, în ruptul capului, de trecut și de mediul din care provine.

— Ion Iliescu se poartă ca un frustrat, el este omul care timp de 20 de ani, pe bună dreptate, probabil, n-a dorit decît să-i ia locul lui Ceaușescu.

— În fond, noi toți am contribuit la asta. Și un număr important de intelectuali, care au crezut în el și l-au cunoscut, pentru că între toate mîrlele comuniste care au fost atuncea, inculți și grobiani, el avea calitatea că era mai școlit decît ei și că putea să stea de vorbă cu intelectualii și, mai ales, să-i asculte. Mi s-a spus că asta a fost calitatea lui, nr. 1, că știa să asculte, chiar dacă nu rezolva foarte multe lucruri. Dar asta nu se dovedește suficient ca să conduci o țară și poate că **el era omul providențial în cazul în care**, știu eu, **schimbarea asta ar fi venit din interiorul partidului.** Dar schimbare n-a mai venit din interiorul partidului, ci a venit într-un context în care partidul nu mai era capabil să facă ceva, în decembrie.

— Asta neîndoielnic. Însă mi-e din ce în ce mai clar, mai ales că atunci, în decembrie, foarte mulți oameni spuneau că s-au gîndit, înainte, la Iliescu, că a fost „ajutat“ să se impună și de către Securitate. Zvonerii Securității l-au ajutat pe Ion Iliescu, încă din 1983.

— Acum, nu știu cît vine din complot sau din ceea ce au fost complotiștii atunci, și cît vine din manipulările Securității ! Dar eu știu foarte bine — și nu mă pot suspecta deloc de colaboraționism sau de gînduri similare — că și noi am vorbit despre Iliescu ca și presa internațională, pentru că întotdeauna, în jocul normal, politic, adversarul potențial este cel care nu se află la putere sau care a fost năpăstuit de cel aflat la putere. Și era singurul om pe care se putea miza — ipoteză care era mereu valabilă, și pe care o cred și acum — dacă schimbările ar fi avut loc din interiorul partidului.

— Ce e mai curios, acum, este că unii cred că acest Iliescu era dorit chiar de Ceaușescu în opoziție, ca opozant, tocmai pentru ca regimul Ceaușescu să cîștige credibilitate în Occident.

— Bine, eu cred că astea sînt construcții elaborate după, cred că Ceaușescu, ar fi desființat pe oricine ar fi fost, cît de cît, un adversar potențial sau un posibil înlocuitor. Și aduceți-vă aminte ce s-a întîmplat cu generalul Constantin Olteanu, cînd s-a întors de la Moscova. Olteanu era atunci ministrul Apărării și fusese într-o vizită la Moscova unde a fost primit la un nivel mai înalt decît i-ar fi permis în mod normal protocolul. Ceaușescu l-a schimbat imediat din funcția de ministru într-o ședință publică la Ministerul Armatei. Olteanu a intrat în acea ședință Ministru al Armatei și a ieșit primar al Capitalei.

— La fel, mi se pare, s-a întîmplat și cu Virgil Trofin.

— Da, și cu Trofin și cu alții. Dar că Ceaușescu l-ar fi considerat un adversar potențial pe Iliescu, nu cred. Să ne gîndim ce i-a făcut lui Trofin, care l-a înfruntat puțin mai mult, și ce i-a făcut lui Iliescu, care l-a înfruntat și el, precum susține, în 1971.

— Se spune că-i o poveste.

— Bun, să zicem. Dar mutarea la Timișoara ca secretar II sau secretar cu propaganda nu înseamnă un surghiun în Siberia ; înseamnă că tu ești primul sau al doilea om în județul Timiș și că duci acolo cuvîntul partidului și că-l pui în aplicare. Aducerea lui la Iași de asemenea nu a fost un surghiun, n-a fost adus în județeana de partid ; a fost chiar prim secretar, nu ?

— Sigur.

— Asta a însemnat că l-a primit pe Ceaușescu, că i-a dat rapoarte, că a asistat și a participat la teleconferințe în care a discutat cu Ceaușescu ce trebuie făcut, cum trebuie condusă campania agricolă de toamnă, aia de primăvară, ce trebuie să facă C.U.G.-ul ș.a.m.d. El a fost delegatul partidului la Iași, nimic altceva.

Schimbările lui sînt dictate de oportunism, nu sînt schimbări de structură

— George Șerban, Președintele Societății Timișoara, îmi povestea că, student fiind, la Iași, a participat la o adunare în Aula „Mihai Eminescu“ a Universității „Al. I. Cuza“, în vremea în care Ion Iliescu era prim secretar aici. Ion Iliescu, luînd cuvîntul, la sfîrșit, ca orice prim secretar care știe să tragă concluziile, s-a arătat revoltat de Rectorul Universității, care afirmase că în perioada interbelică, la noi, funcționase democrația, Ion Iliescu a spu
democrație fă

— Păi mai
cuvîntări ale
rată atașame
de partidul c
xism. Așa că
te, sînt doar
dictate de u
nu sînt schin
ca om, ca pol
— atît cît
cît comuniști
ticieni — dar
ce au creat
niște oam
oameni ca
exercitat-o c
sat ameți
În rest, c
pe care i-a
de putere, e
rătați-mi unu
stare să aib
care să „mol
le dea minin
ceva. Ei pot
„Cîntarea Ro
colectivă, cu
asta nu îns
nimic. Lucru
ne și sportiv
într-o zi de
ce, poate s
zeci de mii
aplaude. Nu
duce o țară
se poate sco
nia din situ
află. Sau cu
cel de la All
sau cu alte d

— Dum
cîteva ori
Iași în camp
mai fost

— Știu,
noiembrie.

— Ei, atun
mirea din pr

— Poate
bine pregătiț
fază cei car
pregătit și a
zidențiale și
cam aceiași.
mai trezit ieș

— S-au ma
le susținători

— Cu atît
Să sperăm.

— Cum ve
Neculai Con

— Eu, pe
hist. N-am
toată treaba
gerea fermă
lui de a ven
profundă ne
30 decembri
a fost o lovi
muniștii de
muniștii de
vrem să rec
toate legile
să le și de
trebuie reco
crete. Ar tre
să vină în
cetățean ron
român nu i-
chiar dacă
străină.

— Domnul
teanu, există
numit „Adev
tat Regelui

— Da, bi
s-au scris at
mira s-o fi
devărul“ am
steagurile ve

— Acolo
care se ridi
Regelui.

...ferenți, de necinstiți

lte

ANTIN MUNTEANU ●

că nu există
!
lte scrieri și
, în care a-
profund față
față de mar-
le lui recen-
nctură, sînt
oportunism,
structură. El,
s-a schimbat
olitician, atît
t niște poli-
e cazul. Tot
i, n-au fost
fost niște
...rea și au
... s-au lă-
... putere.
...i politici
ă 25 de ani
ușescu? A-
are să fie în
urs coerent,
amenii și să
credere în
forme de
u de isterie
a Iași, dar
nic, absolut
ea pot obți-
, dacă vine
aite nu știu
deziunea a
care să-l
ele se con-
u aplaudele
ca Romă-
în care se
cum au fost
la Focșani

mintit de
Iliescu la
ală. Dar a
a...
...onal, în

și avut pri-

mai puțin
ai puțin pe
(sau au
aiurile pre-
utea să fie
te că s-au

ed, rînduri-

ntru ieșeni.

ia, domnule
nteanu?
înt monar-
precisă în
am convin-
ptul Rege-
s-a făcut o
actul de la
fost cinstit,
e către co-
jați de co-
și că dacă
Istoria și
tat și vrem
imele care
t acele de-
e să poată
că el este
tea lui de
nimeni —
-o familie

onst. Mun-
București,
i-a contes-
nână.
„Adevărul"
ă nu m-ar
ta. În „A-
vestea cu

actul prin
română

— Să fie sănătoși. Este un act caduc, cred eu, și el ar trebui lăsat și românii lăsați să se dumirească puțin și să fie după aceea întrebați: care este forma de guvernămînt pe care o vor? Ideea, nebunească, că românii au votat pentru Republică, alegîndu-l pe dl. Iliescu, este o tîmpenie absolută! Și nu știu cine a spus-o asta: dl. Marțian sau dl. Bîrlădeanu?

Sîntem un popor fără noroc

— Dan Marțian.

— Îmi pare foarte rău pentru domnia lui și pentru cursurile de marxism sau de socialism științific pe care le-a predat, dar, acolo, pe lista aceea, pe buletinele de vot, n-a fost decît dl. Iliescu și nimic mai mult. Dar probabil că Marțian a lipsit la o serie de cursuri de Drept constituțional și de Democrație. Și e probabil, nu e deloc exclus să fie așa, că Regele ar putea să netezească o serie de asperități sociale și de dispute între straturile sociale și ar putea să unească și să canalizeze și să lase Guvernului dreptul de a conduce. Monarhia constituțională a făcut multe lucruri în România, între cele două războaie România pornise pe un drum ascendent, cu micile accidente, cu micile hîrtoape, cu toate poveștile care au fost atunci, înainte de război, dar drumul ei era ascendent. Acest drum a fost curmat de comuniști. Și, de atunci, în continuu, țara a regresat, chiar dacă, în anumite sectoare, s-au semnalat și progrese. Dar, din punct de vedere social și economic, România nu-și ocupă locul pe care l-ar fi ocupat, probabil, dacă ar fi evoluat în mod normal, cu monarhie sau fără monarhie. Monarhia s-ar putea să fie o soluție, dar, evident, trebuie întrebați românii de acest lucru.

— Dar nu acum.

— Nu, nu acum, dar cert este că Regele ar avea dreptul să vină în țară și că actul de la 30 decembrie 1947 ar trebui reconsiderat urgent și Regele repus în drepturile lui.

— Echipa de zvonari ai puterii își face, în continuare, datoria. Bunică-mea, de exemplu, este ferm convinsă că, dacă vine Regele în țară ne va lua jumătate din averea României și că noi nu vom munci decît pentru Rege.

— Pînă acum am muncit pentru P.C.R. și lucrurile n-au fost foarte bune, atuncea hai să muncim, o vreme, pentru Rege și să vedem dacă nu cumva pe Rege îl putem determina să facă mai puține lucruri rele decît a făcut P.C.R.-ul.

— Stați puțin, domnule Neculai Constantin Munteanu, că-i vom lăsa pe cititorii noștri, glumind, să creadă că, într-adevăr, Regele va lua 50 la sută din avuția națională.

— Este ceea ce se răspîndește și ceea ce crede publicul din cauza Televiziunii, din cauza anumitor ziare, dar dacă s-ar vorbi corect despre ce înseamnă o monarhie constituțională, în primul rînd, s-ar vedea că o monarhie ar costa mai ieftin decît ne-a costat P.C.R. și 45 de ani de guvernare comunistă. Ne-ar costa mult mai ieftin, cu mult mai ieftin.

— Vă amintiți, cumva, cînd a apărut „România Mare"?

— Cred că în luna martie sau imediat după martie.

— Păi, tocmai, n-a apărut înainte de alegeri. „România Mare" a apărut abia după alegeri. De ce credeți că abia atunci? De ce n-au scris un cuvînt în presa românească, Barbu și Vadim pînă la alegeri?

— Nu, n-am nici un fel de teorie și nici nu m-am gîndit de ce „România Mare" a apărut după alegeri. Dar fără doar și poate că cineva, acolo sus, avea nevoie de o astfel de revistă în aceste momente. Avea nevoie de cineva care să răscolească în români anumite sentimente care, latent, existau și care să le dea o anumită consistență prin care oamenii să fie distrași de la problemele reale ale țării și de la dificultățile care sînt și de la incapacitatea celor care conduc de a le depăși.

— Da, dar e și problema că Barbu și Vadim nu și-au permis să scrie ce scriu decît „după" după ce i-au văzut pe Bîrlădeanu și Marțian șefi la Parlament după ce l-au văzut pe Ion Iliescu președinte, după ce și-au văzut prietenii, Moiș și alții ca el, senatori. Barbu și Vadim și Păunescu imediat după Revoluție, au stat cu frică mare, cu nasu-n jos, apoi, încet încet, și-au revenit din spaimă. Iar duă alegeri, văzînd că nimic nu s-a schimbat, în veselia care i-a cuprins, au mers pînă acolo încît au început să-i cînte imne lui... Ceaușescu. Ce dovadă mai bună că, într-adevăr, „totul" „s-a schimbat"?

— Și cei care aveau nevoie de ei le-au dat drumul pe piață după alegeri, după ce și-au asigurat spatele și s-au convins că nu li se mai poate întîmpla nimic. **Sîntem un popor fără noroc.**

Atunci m-au căutat „minerii"

— Aș vrea să aflu ce impresii, directe, ați avut în țară după atîția ani în care ați lipsit. Chiar anul trecut v-am văzut, la TV, vă lua o reporteriță un microinterviu, pe stradă.

— A, asta era în noiembrie, dar eu am venit prima dată în ianuarie '90.

— Atunci am fost și eu la București, pe 23 ianuarie, ca să vă întîlnesc, dar erați plecat, deja; l-am întîlnit pe Emil Hurezanu, la Intercontinental.

— Cînd am venit în țară, după lunga absență, cum să spun, m-au încercat toate stările posibile: de la teamă la emoție, de la disperare la nădejde fără margini și la ideea fermă — credeam eu atunci — că România a intrat într-un punct crucial de pe care va pleca pe drumul cel bun.

— Asta în ianuarie '90?!

— Da. Și nu credeam, în ruptul capului, că o va lua pe același drum sau pe un drum foarte apropiat de cel pe care pînă atuncea s-a aflat. Asta-i tot.

— Fumați?

— Nu.

— Nu vă deranjează că fumez continuu, am uitat să vă întreb la început.

— Nu, am antrenament. Am fumat 27 de ani, 4 pachete pe zi fumam.

— Chiar așa?

— Da, în 88, ultima oară, fumam 4 pachete pe zi.

— Deci cînd ați venit în ian. 90 în țară erați plin de entuziasm?

— Și de speranțe. Aveam credința extraordinară că România de la răscrucea asta va pleca pe un drum exact contrar celui pe care a mers pînă acum. Din păcate, a luat-o pe o potecă, care-i foarte foarte apropiată și care-i deseori comună cu același drum de dinainte. Asta-i toată drama.

— Și, totuși, unii intelectuali, chiar valoroși, sînt optimiști.

— A la longue și eu cred că nu se mai poate întîmpla și nu ne mai putem „întoarce înapoi", acolo. Dar cred că pierdem enorm de mult timp într-un moment în care orice secundă în istoria unui popor contează fantastic. Sîntem la sfîrșitul unui secol în care revoluția asta tehnico-științifică e, într-adevăr, uriașă, și cu fiecare zi care trece, și noi nu sîntem mai aproape de ea, ne îndepărtăm cu două zile, de fapt, înapoi. Asta ne va costa scump de tot, plus daunele morale pe care trebuie să le suporte oamenii și care sînt și mai greu de reparat. Vor trece mult mai mult de 20 de ani (cît a spus Brucan) pînă cînd românii se vor împăca cu ei înșiși și cu ideea că sînt altfel decît sînt în clipa de față. Asta-i toată problema. Va fi foarte greu.

— Și apoi ați venit în noiembrie?

— Stați puțin! Eram aici, în iunie, cînd au venit minerii.

— Și?

— Atunci m-au căutat minerii și am plecat, practic, după 7 zile.

— Unde v-au căutat, la hotel?

— La hotel, da! La Continental stăteam atunci. Și am fost acum, în noiembrie, cînd a fost bine și interesant, așa. Sigur că pentru mine e foarte interesant, pentru că de fiecare dată găsesc ceva, sau multe lucruri schimbate. Din păcate nu în bine. E o realitate foarte mișcătoare o imagine care continuu se transformă, nu în bine întotdeauna.

ceva dur în aer și în atitudinea oamenilor

— Lumea nu vi se pare din ce în ce mai apatică?

— Sigur, mi se pare și mai apatică și mai lipsită de speranță și mai indiferentă. Dar și mai rea în foarte multe cazuri. **Toată lumea se suportă cu cel de lîngă el ca și cum ar fi dușmanul lui și nu aproapele lui.** Și asta se vede, poate mai puțin la Iași, nu m-am plimbat aici aproape deloc, dar foarte tare la București. **Este o stare de stress și de tensiune și de izbit în omul de lîngă tine care pe mine mă îngrozește.** Și asta mă îngrozește chiar mai mult — această duritate a oamenilor unii față de ceilalți, care-i foarte vizibilă la București, mai puțin la Brașov — unde oamenii sînt altfel. Și orașul e altfel. Nu sînt altul și n-am să fiu altul pînă la sfîrșitul vieții mele, dar e ceva dur în aer și în atitudinea oamenilor.

— Asta-i victoria lui Ceaușescu?

— Da, e victoria lui.

— Eram solidari pe vremea lui.

— Ei, acuma a dispărut această posibilitate de a fi împreună, această țintă comună, împotriva căreia să ne unim și ni se pare că individualismul este feroce.

— Aici intervine și ceva foarte fin despre care aș vrea să discutăm. Solidaritatea asta din timpul lui Ceaușescu nu era o falsă solidaritate? Sau nu era o naivitate, de fapt? Iată ce înseamnă să fii solidar doar în ură!

— Da, dar mizeria și celelalte ne uneau, într-un fel sau altul aveam un dușman comun; erau ei și noi, el și noi! Acuma asta a dispărut, societatea s-a atomizat extraordinar și foarte multă lume, foarte mulți oameni, au ca filosofie de viață „**decît să plîngă mama, mai bine să plîngă mă-sa**"! Și atunci sînt convinși că ăla de lîngă el îi este dușman și că poate să-i facă orice, ca nu cumva acela să-i facă lui ceva încă și mai rău. Asta este impresia pe care o am. **Este trist, vă spun, dar așa am văzut eu!** Nici nu știu dacă-i bine să apară în revistă această parte a conversației noastre că te pune rău cu toată țara după aceea.

— Știți, este acel proces al lui Ceaușescu ce nu a avut loc.

— Și care, de fapt, trebuia să fie procesul comunismului.

— Da, pe care eu îl tot aștept, îl tot aștept. Ce putem face ca procesul să aibă loc?

— Procesul lui Ceaușescu nu poate fi despărțit de două chestiuni esențiale, care nu au fost rezolvate: este problema P.C.R.-ului și, apoi, este problema Securității care, de asemeni, nu a fost rezolvată. Și cîtă vreme aceste probleme nu vor fi scoase la suprafață și cîtă vreme nu vor fi stabilite vinovățiile și nu e numai vorba de vinovățiile unor instituții și a unor grupuri politice, e vorba de vinovăția din fiecare dintre noi pe care trebuie să ne-o asumăm, răul din societatea românească va continua să se manifeste. Havel a spus: „**toți am fost vinovați!**" Dacă un om de calitatea lui și de înălțimea lui a spus acest lucru, el care a luptat efectiv și a fost efectiv un disident, nu văd de ce nu ar face-o Iliescu Sau cei din jurul lui.

— Dar în momentul în care spui „toți sîntem vinovați" — aici este o capcană! — nu mai este vinovat fiecare individ în parte!

— Nu, trebuie să ne asumăm social această vină și după aceea să-l facem pe fiecare individ să-și asume vina lui. Dar acest lucru nu se poate întîmpla pînă nu se rezolvă aceste două probleme, după mintea mea: comuniștii și securitatea.

— Iulian Vlad e acum în închisoare și a făcut niște declarații. După declarațiile pe care le face, ai impresia că a fost băgat acolo tocmai pentru a nu face aceste declarații.

— De ce le face acuma și de ce le face sub forma asta și de ce tocmai în „Adevărul"? Cui face el serviciu, lui sau altei cauze sau altor persoane tocmai acum? Că pînă acuma era un dușman înrăit, așa ni l-a prezentat mereu S. Brucan.

Noi n-am avut un proces de destabilizare reală

— Tocmai, Vlad îl acuză pe Brucan că ar fi informator al Securității.

— Sînt numai afirmații, pentru că fără probe... Asta, de fapt, e un refuz de a discuta problema. Toate aceste lucruri nu limpezesc nimic. Noi nu discutăm securiștii, noi discutăm instituția. Securitatea este formată din securiști, dar instituția asta este instituția pe care cineva a numit-o foarte bine și i-a numit și pe ei foarte bine: au fost funcționarii răului! Ei au fost instrumentele cele mai importante în chinuirea acestui popor și în ținerea acestui popor cu capul plecat în permanență. Ei au fost instrumentul care a stat pe grumazul țării. Ei și cu Partidul. Și pînă nu se va rezolva această problemă, eu nu cred că vom ieși de unde ne aflăm. Sau vom avea foarte mult de tras ca să ieșim de unde ne aflăm. Securitatea a fost un cuvînt de groază de cînd s-a înființat și pînă la Revoluție. Ba chiar și acum! Și acest rău trebuie extirpat din societatea românească. Mă tem însă că nu se va întîmpla așa. Aduceți-vă aminte că sîntem una dintre puținele țări comuniste în care nu a avut loc o destalinizare efectivă, dacă ne aducem bine aminte. A fost o falsă destalinizare atunci prin care Gheorghiu—Dej și-a consolidat puterea.

— Putere al cărei capital l-a preluat Ceaușescu.

— Da, Ceaușescu, după aceea, l-a preluat. Or, noi n-am avut un proces de destalinizare reală și refuzăm și acum să extirpăm acest rău din societatea românească care-i alcătuit din Securitate și partidul comunist. Nu vorbesc de răfuieli aici. Doamne ferește! Toate celelalte țări încearcă mai mult, cu mai mult sau mai puțin succes, dar încearcă. La noi, nicăieri pînă acuma, poate excepțînd, știu eu, pe Iulian Vlad, de curînd, și încă un securist care s-a manifestat în revista „22" și l-a demascat pe Măgureanu că a participat la operațiunea „Tradafirul" de asigurare a victoriei Frontului în alegeri, încolo nici un securist important n-a venit să spună „am greșit, sîntem vinovați, din această cauză, din această cauză, din această cauză am făcut cutare și cutare!". Singurul comunist, singurul om politic care a spus ceva pe această temă a fost Ion Gheorghe Maurer. Toți ceilalți care s-au manifestat în „Scînteia tineretului" și în „România Mare" n-au făcut-o decît ca să spună cît de curajoși au fost ei, cît de mult au rezistat spiritului distrugător al lui Ceaușescu, dar nici unul nu și-a asumat vinovăția de atunci. Singurul care a spus-o și a spus-o într-o formă tristă, și pentru el și pentru noi — a fost Ion Gheorghe Maurer, care a apărut imediat după Revoluție și a zis că prezența lui Ceaușescu în fruntea partidului a fost greșeala lui. E o mare diferență între o greșeală și o vină: o greșeală e umană și o vină, la nivelul unei țări, e o mare responsabilitate. Nimeni n-a încercat atunci să-i spună lui I. Gh. Maurer — e adevărat, un tip terminat și dus departe, un bătrîn — că nu a fost vorba de o greșeală, ci de o vină față de noi toți. Atîta vreme cît toate acestea sînt ținute mai departe secrete nici noi nu vom putea demara, nu vom putea decola din marasmul în care sîntem.

Mafia din Perieni (I)

DICTATURA DE FAMILIE

— Domnule Terciu Ioan, de cînd sînteţi învăţător la Şcoala Perieni?

— (Sînt învăţător) de 34 de ani (perioadă în care am cunoscut modul de muncă şi de viaţă al oamenilor care au muncit şi încă mai muncesc în această şcoală).

— Cum aţi trăit în această şcoală?

— Cu o parte din colegi ne-am înţeles foarte bine, aceia care au căutat să-şi facă datoria, dar cu o parte din ei, în special cu cei care erau la conducere, am avut numai zile rele şi foarte prost ne-am înţeles.

— De exemplu.

— Exemplu aş da familia Cozma: Cozma Gheorghe a fost director 15 ani de zile, cu cumnatul său Vintilă Constantin, profesor de istorie şi cumnata sa, Vintilă Iuliana, care era secretara de partid şi de şcoală, Cozma Melania, soţia lui Cozma Gheorghe şi Cracană Ilie, socrul lor şi tatăl. Şcoala era condusă de către ei. Atît Cozma cît şi Vintilă erau agenţi ai Securităţii, atît în şcoală, cît şi în afara şcolii. Ceea ce relatau Securităţii despre profesori sau despre alţi oameni, o făceau deformat. Dacă aveau ceva cu cineva, imediat spuneau că ai vorbit ceva de dictatură, de Ceauşescu, de Ceauşescu şi de partid, în special de partid.

— Abuzau de poziţia lor?

— Încadrarea în şcoală se făcea după bunul plan al directorului Cozma Gheorghe, care aproximativ 15 ani de zile a fost director. Încadrarea o făcea pe bază de atenţii. Niciodată nu întreba consiliul de conducere al şcolii, ci doar pe cumnata, secretara de partid şi pe Vintilă Constantin, dirijaţi de socrul Crăcană Ilie.

Cum cumpărau materiale de întreţinere pentru îngrijirea şcolii sau pentru reparaţii capitale una era scris pe factură şi alta se elibera din magazinul satului şi restul de bani îi însuşea dumnealui. Apoi: se lucra cu şcoala pe terenurile C.A.P.-ului. La practică plecînd cu maşinile, aceşti doi indivizi, Cozma şi Vintilă, şi-aduceau portbagajele pline cu produsele de pe cîmp, mai ales că se făcea practica şi la A.E.I Bălteni şi la I.A.S. Pruteţ, de unde luau ce le trebuia în gospodărie. Mai mult decît atît, Vintilă Constantin actualul primar al comunei — nu ştiu cine l-a numit, căci oamenii nu l-au ales nici într-un fel — a ţinut acolo animalele la îngrăşat, pe care le-a valorificat prin I.I.C. Elevii cînd făceau practică munceau şi loturile lor şi ei îşi aduceau acasă produsele. Ei condiţionau pe inginer că dacă nu le dă loturi în folosinţă şi nu le dă şi lor din produse, ei nu scot elevii ca să le salveze producţia. Deci, ei foloseau cadrele didactice şi elevii şcolii mai mult în folosul lor decît în folosul C.A.P.-ului.

JUMĂTATE DIN ORE JUCA FOTBAL

— Măcar profesional, erau competenţi?

Gradele didactice şi le-au luat tot cu mită, cu daruri. Personal am văzut maşina lui Vintilă Constantin în faţa casei unui profesor universitar cu care avea el examene. La fel Cozma Melania şi-a luat gradul I, nu ştiu pentru ce merite şi l-a luat, căci este o învăţătoare slab pregătită, însă şi l-a luat prin cunoştinţă, prin pile şi prin cadouri.

Iar celorlalţi profesori şi învăţători calificativele le acorda directorul după bunul său plac. Le dădea în aşa fel calificativele, ca să nu se poată înscrie la grad.

În şcoală, secretara de partid, care făcea o propagandă grozavă cu Ceauşescu şi Ceauşeasca, se descurca la clasă cu bătaia. Bătea elevii într-un hal fără de hal şi ameninţa că dacă spun la cineva că au fost bătuţi, nu mai au ce căuta la şcoală.

Directorul şcolii, cu familia sa, în permanenţă au denigrat cadrele didactice din şcoală în faţa oamenilor din sat.

Tot timpul în şcoală era o atmosferă de nesuportat. Oamenii erau disperaţi şi nu ştiau ce să mai facă. Fiindcă fiind nedreptăţiţi de această conducere au cerut de mai multe ori anchete. Anchetele care au venit la şcoală, niciodată n-au dat dreptate cadrelor, ci totdeauna au dat dreptate directorului care îi acaparase pe toţi: îi lua la el acasă, le dădea mese, le umplea portbagajul. Iar cadrele didactice care n-au putut să mai suporte aceste nedreptăţi au plecat din şcoală; nişte profesori foarte buni, dar s-au lăsat păgubaşi decît să suporte teroarea. După plecarea anchetelor începeau să se răzbune.

În ultima perioadă s-a introdus în şcoală o listă de indicatori. Aceşti indicatori erau la discreţia directorului. Pentru ţinerea orelor integral îţi acorda numai 5%, iar restul indicatorilor pînă la 100% erau la discreţia lui: el îi punea cum voia el. Spunea: dacă vreau eu îţi plătesc salariul, dacă nu, nu, pentru că indicatorii-s la mine şi eu hotărăsc cîţi iei.

— Dar celelalte autorităţi din comună? Nu interveneau?

— Cum apărea în comună un cadru nou, fie la Miliţie fie la Sfatul popular sau la C.A.P. un inginer, imediat era luat în primire de ei: îi făceau ori cumătri, şi atunci cînd venea cineva să facă o anchetă, toate aceste organe din comună îi susţineau pe ei şi nu pe cel ce avea dreptate. Cu miliţianul Atodiresei Dumitru imediat Cozma s-a făcut cumătru. Tot timpul la petreceri, tot timpul în vizite, şi noaptea şi ziua. Miliţianul lua maşini, care în loc să meargă să strîngă de pe cîmp, veneau la Cozma Gheorghe acasă şi descărcau ce aveau. Acest miliţian, aşa de frumos a lucrat, cum a lucrat şi Cozma Gheorghe ca pînă la urmă a fost destituit din post şi condamnat la un an şi jumătate închisoare.

Celălalt miliţian, Agafiţei Ioan, care este cumătru cu Vintilă, a făcut un accident de maşină mortal în satul Bălteni.

A.E.I. Bălteni era ca şi proprietatea lor, a acestei găşti. Se duceau cu maşinile, luau cîte 30—40 litri de vin, de cîte ori aveau nevoie, poate şi de două ori pe zi. Ce făceau cu vinul? Îl dădeau socrului, fostul învăţător Ilie Crăcană, care îl amesteca cu al lui şi-l vindea la preţ de speculă în timpul verii cînd nu se găsea de băut în sat.

— Ce părere aveţi despre ei ca profesori şi învăţători?

— Ei erau mai mult festivişti, nu profesionişti. Nu-şi făceau datoria, mai ales Vintilă, actualul primar, nu-şi făcea datoria deloc la clasă.

Intra la copii şi spunea: de aici pînă aici şi dacă mai preda o lecţie, o preda şi pe aceea în fugă, jumătate de oră şi jumătate de oră juca fotbal.

NOMENCLATURA COMUNEI ÎN FRUNTE CU PREOTUL

— Ce părere aveţi despre primarul dvs.?

— Primarul comunei Probota, eu n-aş putea să-i spun primar pentru că el n-a fost ales la opţiunea cetăţenilor. El a fost ales pur şi simplu de către un grup de oameni în frunte cu preotul de la Probota, cu ing. Obadă, miliţianul care acuma este condamnat, şi alţi prieteni de la comună. Poporul nu este pentru el. A umblat după această funcţie ca să se poată înavuţi. Pe data de 17 septembrie, o căruţă cu sfeclă furajeră, fără să-i fi aparţinut, era luată de pe lotul primăriei.

— Cum este directorul pus după decembrie '89?

— După Revoluţie am ales director pe Rotaru Neculai, profesor calificat, un om aşezat, profesional foarte bun, de vreo 30 de ani în şcoală. Însă în momentul de faţă nu este bine văzut de fosta dictatură Cozma, Vintilă şi cu soţiile lor. Este foarte bun, îndeplineşte toate condiţiile, dar în momentul de faţă primarul dispune să fie scos. Nu i-a făcut nici o obiecţie, n-are ce obiecţie să-i facă. Aşa vrea el. Ca pe vremea cînd era director Cozma Gheorghe, care a procedat exact cum a procedat Ceauşescu şi cu femeia lui: dictatura de familie. Oricine nu era de acord cu el, era nenorocire: putea să-şi facă bagajul şi să plece. Dacă nu pleca, îl urmăreau pînă-n pînzele albe şi-l pedepseau absolut pentru orice. Ei susţineau însă că nu greşesc niciodată şi sînt perfecţi, exact ca Ceauşescu şi aparatul său de conducere.

M. TATARU

Anghel N. RUGINĂ

De ce programul de reforme anunţat de guvern nu poate atinge ţelurile propuse

Două modele de gîndire în concepcerea problemei economice

Nu e locul aici de a intra în detalii de metodologie ştiinţifică, ci numai de clarificare a întrebării puse: De ce două rezultate diferite ale uneia şi aceleiaşi probleme? În ştiinţă, răspunsul e simplu, dar fundamental: una şi aceeaşi problemă analitică trecută prin două modele diferite duce inevitabil la rezultate diferite. Acesta este un principiu de bază în ştiinţă.

Realitatea, în cazul de faţă economia românească a anului 1990 cu problemele ei, este însă o singură entitate, din nefericire într-o stare de criză de structură, totuşi o singură entitate istorică. Această entitate poate fi studiată *dinlăuntru*, adică privind spre trecutul ei (mai apropiat sau mai depărtat) şi cu o înclinare de a păstra *statu quo*, atît cît e posibil. E vorba, deci, de *perspectiva istorică* legată de trecut şi asociată de obicei cu o stare de dezechilibru, cînd există o problemă. A cerceta perspectiva istorică nu este un rău, ci mai degrabă o *înclinare naturală*. Te-ai născut şi format intelectualiceşte, într-un regim social pe care, mai tîrziu, îl descoperi deficitar. După aceea, te preocupă ce reforme ar îmbunătăţi situaţia, dar de fapt eşti încă legat de trecut. E ca şi cum ai fi trăit în peştera lui Platon şi acum te mulţumeşti cu puţină lumină, deşi nu îndrăzneşti să părăseşti complet peştera unde ai avut culcuşul. Comparaţia e numai simbolică pentru explicare, deşi francezii au dreptate cînd spun „comparaison n'est pas raison". Dar oare teoria relativităţii a lui Einstein nu e bazată pe „comparaison"?

În orice caz, autorul paginilor de faţă are greutăţi asemănătoare cu mulţi colegi americani care s-au născut şi au trăit sub capitalism şi, ca atare, sînt înclinaţi să aplice aceeaşi metodă de perspectivă istorică, au aceeaşi înclinare naturală de a vedea problemele *dinlăuntrul regimului*. De aici, marile dificultăţi pe care le au în a vedea sau recunoaşte problemele mari de inechitate socială şi instabilitate financiară, fiindcă ei n-au trăit niciodată în condiţii de adevărată echitate socială şi stabilitate financiară. Gîndirea lor este, în general, pragmatică. Dezechilibrul monetar, financiar, economic şi social este adînc înrădăcinat în regimul capitalist occidental încă din secolul al 16-lea, cînd băncile au început să lucreze cu bancnote acoperite numai parţial. De aceea, economiştii americani, englezi şi din Europa de vest nu pot sau refuză să vadă acest *dezechilibru de structură*, sub influenţa doctrinei lui Keynes care perpetuează *iluzia* că guvernul sfătuit de economişti de profesie poate menaja economia, circulaţia monetară, preţurile, distribuţia venitului naţional, bugetul public şi balanţa de plăţi, deşi realitatea economică şi financiară din ultimii 50 de ani neagă această posibilitate. Prin aceasta se confirmă adevărul *Teoremei imposibilităţilor*, inclusă în Planul nostru de stabilizare. Prin iluzia menţionată, doctrina lui Keynes a creat un fel de lenevire în gîndirea economică a Occidentului.

La fel, în răsărit, influenţa doctrinei lui Marx, prin ideea de colectivizare şi planul cincinal, i-a determinat pe economişti să hiberneze în *iluzia* că prin planificare *per se* toate problemele s-au rezolvat sau se pot rezolva. (În acelaşi fel, în Vest, legea cererii şi ofertei a devenit un idol, deşi Walras a denunţat-o acum un secol ca fiind insuficientă fără un cadru de echilibru general, unde circulaţia monetară este formată numai din monedă-numerare acoperită 100%, iar monopolurile sînt neutralizate).

Pentru toate aceste motive, am recomandat ca, în Planul de refacere economică şi stabilizare financiară, să nu se introducă orbeşte instituţii şi practici din Apus, afară numai dacă se face dovada că ele sînt într-adevăr „ducătoare la scop", cum obişnuia să spună profesorul Virgil Madgearu.

Acum, economiştii din răsărit au deschis ochii şi văd că sistemul marxist al economiei planificate nu lucrează, dar au o dificultate metodologică, căci privesc problemele dinlăuntrul vechiului regim. Este vorba, cum am spus, de perspectiva istorică. Metoda aceasta de concepere a problemei nu este rea în sine, ci numai *incompletă*. Iar termenul „incomplet" este cheia ce ne conduce spre rezolvarea acordului între *cunoştinţa istorică* şi cea *analitică sau teoretică*, pentru că avem nevoie de amîndouă pentru rezolvarea problemelor date. Este vorba de principiul anunţat mai înainte, anume că orice problemă trebuie să aibă o soluţie clară, mai întîi în teorie şi abia pe urmă să fie aplicată în practică. Cunoştinţa istorică nu poate fi opusă cunoştinţei teoretice şi invers, căci altfel ajungem la antinomii insolubile.

Perspectiva istorică e necesară, dar nu e suficientă. Aici e „nodul gordian", slăbiciunea Programului propus de guvern. Într-adevăr, programul nu are o *viziune clară*, nu arată unde vrem să mergem după ce am ieşit din peştera lui Platon. Perspectiva istorică nu ne poate da viziunea unei Românii mai bune şi mai drepte decît cea de ieri, atîta vreme cît regimul vechi nu s-a schimbat la bază, atîta vreme cît n-am ieşit afară din peştera lui Platon. Aceasta e, cum s-ar spune, problema problemelor: unde vrem să mergem?

În acest context, avem nevoie să cunoaştem cît mai precis cu putinţă şi aspectul sau *perspectiva analitică* a viitorului regim. Realitatea istorică rămîne aceeaşi, însă e privită acum din alt punct de vedere, complementar, şi anume în lumina unui ghid cu o *viziune clară* a viitorului, un viitor mai bun şi mai drept decît regimul de ieri sau de azi atît sub socialism, cît şi sub capitalism. Iar acest ghid luminos nu poate fi altceva decît un model al unui sistem de echilibru general stabil sub condiţii de libertate, justiţie socială şi stabilitate, visul tuturor românilor de peste veacuri şi al tuturor noroadelor pămîntului. Altfel zis, în afară de perspectiva istorică, avem nevoie şi de perspectiva analitică a viitorului, un model promiţător atît din punct de vedere material, cît şi spiritual. Planul nostru cuprinde amîndouă punctele de vedere, integrate într-un tot unitar.

Iată de ce rezultatele din planul nostru nu corespund cu cele din Programul guvernului. Dar, în fond, nu e vorba de o contradicţie, ci mai degrabă de o diferenţiere în modelul urmat pentru atingerea aceluiaşi ţel. Pentru a înţelege acest argument este nevoie să cunoaştem o nouă lege din economia politică aceea a *Coordonării sau legăturii organice dintre teorie şi practică*, alcătuită din două părţi:

(1) Problemele de dezechilibru se studiază mai întîi prin aplicarea metodei perspectivei istorice, privind dinlăuntru pentru a stabili intensitatea şi extensiunea crizei;

(2) Soluţia practică la problemele de dezechilibru se stabileşte prin aplicarea metodei perspectivei analitice, privind din afară avînd drept ghid un model de echilibru general stabil fiindcă numai aceasta reprezintă macheta unei societăţi şi economii libere, juste şi stabile.

îl trăiești ca un provizorat“

locat Țara, condus de Grigore Popa, exegetul lui Kierkegaard. Ceea ce nu înseamnă că, în domeniul culturii, nu ne-am fi pus cu toată greutatea problemele zilei Dovadă **manifestul Cercului** Important e faptul că în **Cerc** știam să învățăm unii de la alții, fiind extrem de sensibili la cultură și deci reciproc receptivi. Eu însumi am avut ce învăța, în domeniile filosofiei și teologiei de la mai tinerii Radu Enescu și Nicolae Balotă Această deprindere de a învăța de la mai tineri am păstrat-o întotdeauna: de la mai tînărul Virgil Nemoianu, venit din altă generație, am învățat destule

Am mers alături de Lovinescu

— De ce l-ați considerat pe Eugen Lovinescu autoritatea critică cea mai importantă a vremii?

— Nu era greu să consideri pe Lovinescu drept autoritatea supremă în critica noastră literară. Opera lui impresiona atît prin vastitatea cît și prin calitățile ei artistice. Dar față cu degradarea sub dictatura de dreapta a vieții spirituale românești, Lovinescu devenise principalul apărător al libertății de gîndire, în permanență activ. Atît **Istoria literaturii române contemporane**, din 1937, cît și monografia închinată lui **Titu Maiorescu** din 1940, ca și volumele din seria junimistă ce i-au urmat, stăteau sub același semn al grijii față de libertatea amenințată. Libertatea interioară deplină ce caracteriza mentalitatea cerchistă, liberalismul nostru estetic, toate acestea ne îndemnau să mergem alături de Lovinescu.

— Care au fos motivele care v-au determinat să semnați Manifestul Cercului literar în 1943? Ce loc i-ați rezervat lui Lovinescu în Istoria literaturii române la care lucrați?

— Prin scrisul ca și prin acțiunea socială a scrisului său, chiar și în afara oricărei tendințe politice, Lovinescu a exercitat o considerabilă influență asupra mersului literaturii noastre moderne. Stilul criticii noi, determinat de el și de școala lui critică, a schimbat și fața prozei noastre interbelice (care de altfel tot prin îndemnurile lui a devenit urbanizată și analitică, intelectualizîndu-se profund). De aceea l-am tratat pe Lovinescu în **Istoria** mea drept personalitatea **literară** cea mai de seamă a epocii lui.

— Ați scris, paralel cu eseistica și critica literară, un roman suprarealist, „Povestea tristă a lui Ramon Oey“, dar și poezie de factură onirică, „Sabasios“, „Poemele lui Balduin de Tyaormin“... Vă considerați un scriitor total?

— Nu mă consider deloc un „scriitor total“. Doar un literat.

— În anii '50 ați avut domiciliul obligatoriu? Cu ce sentiment v-ați continuat, în toată această perioadă de bulversare a adevăratelor valori, munca de scriitor?

— Nu am avut niciodată „domiciliul obligatoriu“; doar în sensul că, în anii '50-'60 mă simțeam prizonier în propria mea țară: nu numai că nu puteam călători în străinătate, dar literaura română fusese desființată în beneficiul realismului socialist. Personal n-am fost atunci interzis ca scritor, însă m-am retras voluntar, încă în 1948, din publicistică. Mi-am reluat activitatea publicistică doar în momentul cînd mi s-a admis să ignor în scrisul meu realismul-socialist, însă totul n-a durat decît vreo doi ani: intre 1956-1958, cît perioada „dezghețului“. Marginalizat social (bibliotecar de clinică, secretar de școală tehnica-exceptînd alți doi ani în care, cu ajutorul profesorului Dumitru Popovici am funcționat ca bibliotecar al Academiei la filiala Cluj), am scris în recluziune („clandestin“) cartea mea despre **Poezia lui Eminescu** și am conceput o **Antologie a poeziei române** care n-a apărut nici pînă azi, dar care poate că mai există în depozitul meu de manuscrise, din România.

La două săptămîni după primire am fost exclus din Uniunea Scriitorilor

— „Reintegrarea“ dumneavoastră în viața literară s-a produs relativ ușor? Au fost colegi de breaslă care v-au marginalizat?

— „Reintegrarea“ s-a produs prin O. S. Crohmălniceanu, in pofida ostilității acerbe în contra mea a lui Mihai Beniuc și a lui A. E. Baconsky. Pe Baconsky l-am stimat cînd, mai tîrziu, s-a schimbat la față în mod demn și curajos. La începutul lui 1958 am fost primit în **Uniunea Scriitorilor** cu sprijinul lui Crohmălniceanu, Jebeleanu, Cicirone Teodorescu, Geo Bogza, Perpessicius, însă după vreo două săptămîni am fost exclus, apoi demascat în **Scîteia** ca reacționar și anti-marxist, și pentru prima dată mi s-a luat dreptul de semnătură (am mai lucrat totuși cîe ceva, în mare secret, ajutat fiind de Mioara Cremene, Georgeta Horodincă, C. Toiu, Mihai Sora, Cristina Petrescu; în perioada reintrării fusesem cînd ajutat, cînd sabotat, de Petru Dumitriu). La cîtva timp după excluderea din **Uniune** am fost arestat și condamnat la 5 ani închisoare pentru „uneltire prin discuții dușmănoase“. În **Uniunea Scriitorilor** aveam să fiu reprimit după ieșirea din închisoare, dar iarăși exclus, de astă dată prin votul tuturor membrilor Consiliului, în 1984, deoarece cerusem azil politic în Germania și făcusem declarații publice contra lui Ceaușescu și a regimului său.

— „Istoria literaturii române“ al cărei prim volum se află în curs de apariție atît de Occident cît și în România, respectă în mare proiectul publicat de dumneavoastră în 1968 în revista Familia?

— Nu prea mai există vreo legătură între **Planul** din 1968, din **Familia**, și **Istorie**, cum s-a realizat definitiv. Acel **Plan** (conceput mental în epoca detenței mele în închisoarea Jilava) l-am publicat mai mult ca o sfidare la adresa concepțiilor realist-socialiste: de aceea a provocat atîta zarvă.

— Ce rol îi acordați polemicii de idei?

— Un rol creator, de intervenție totdeauna binevenită. Mi-a plăcut de pildă polemica lui Sorin Vieru cu mine în problema Noica. I-am scris, mulțumindu-i.

— Ce viitor îi prevedeți Istoriei... dumneavoastră în occident?

— Îi prevăd, în străinătate, un viitor... luminos, întrucît alta — negrevată politic — nu există, iar interesul față de treburile românești a crescut considerabil de cînd Ceaușescu a fost doborît cu atîta vărsare de sînge. Mulți cititori străini ai **Istoriei** mele vor fi probabil uluiți — în contrast cu realitățile sociale actuale de la noi — de permanentele eforturi ale românilor de a situa literatura națională în cadru european: treabă întru totul memorabilă.

— Ce scriitori cuprinde primul volum?

— Scriitorii care și-au publicat esențialul operei între 1800—1945, adică pînă la declanșarea invaziei comuniste în cultura noastră, spre a o distruge.

— Care sînt ideile directoare ale acestei Istorii și ce aduce ea nou sub aspect ideatic în raport cu celelalte?

— În forma definitivă de acum, această **Istorie** este o lucrare de exil: privesc din depărtare în spațiu, ca și cum aș privi din depărtarea în timp, mai clarele perspective de desfășurare pe plan istoric a literaturii române, socotind literatura ca exponent exemplar al sufletului poporului nostru.

Mai teribilă decît tirania a fost demisia morală a intelectualității

— În 1977 ați semnat scrisoarea de protest inițiată de Paul Goma, prin care cîțiva intelectuali români și-au exprimat adeziunea cu membrii Cartei '77 din Cehoslovacia. Ce amintiri amare păstrați din acel an, care este, cred, și anul plecării dvs. din țară?

— Am plecat „definitiv“ din România abia în 1979. În 1977, după peripețiile afacerii Goma, am lipsit din țară doar vreo 4—5 luni; încă mai speram că lucrurile se vor îndrepta. Chiar și prin 1980-1981, cînd mă instalasem la Köln, încă nu renunțasem la ideea de a mă întoarce acasă. Amintirea amară a singurătății luptătorului român pentru libertate mă persecuta însă permanent Ca și alți scriitori contestatari, un Paul Goma, un Dorin Tudoran o Ana Blandiana, un Mircea Dinescu, am trăit penibila lipsă de solidaritate publică a colegilor de breaslă cu acțiunea mea. În general, mai teribilă decît tirania oricît de pustiitoare a lui Ceaușescu mi s-a părut demisia morală a intelectualității noastre în fața dezastrului național. De ce a rămas singură Doina Cornea, această mare figură a istoriei noastre contemporane?

— Din 1979 și pînă în 1989 cum v-ați manifestat ca scriitor în exil?

— Am scris la **Istorie**, am făcut emisiuni de critică literară la postul de radio BBC, am dat interviuri în presa occidentală, am colaborat la revistele exilului și am îngrijit de caietul literatură **Dialog**, care continuă să apară.

— Dacă n-ar fi fost emisiunile Europei libere și ale BBC-ului s-ar fi zis că scriitorii din diaspora stau cu brațele încrucișate acolo, departe de țară, așteptînd o minune pentru cei de acasă... Cît de dramatică este viața intelectualului român nevoit să-și părăsească țara din motive politice?

— Exilul este împovărător cînd îl traiești ca un provizorat. Această situație dramatică eu am trăit-o și ca exil interior, între 1948-1956, în țară, și ca exil exterior, din 1979 încoace. Deși n-am crezut că voi mai apuca să mă întorc în România, să public în România, exilul meu „definitiv“ a rămas totuși un dureros și frustrant provizorat.

Comuniștii conduc acum țara ca impostură democratică

— Ce credeți despre ultimele evenimente din țară?

— Cred că România continuă, din punct de vedere politic, să trăiască același marasm ca și sub stăpînirea nominală a comuniștilor de pînă în decembrie 1989; căci comuniștii continuă să conducă și acum țara, ca impostură democratică, cu aceeași incompetență și cu aceeași lipsă de interes real față de nevoile reale ale României.

— Credeți în rezistența pasivă a intelectualului supus de către un regim politic totalitar unei sistematice „terori a istoriei“, ca să împrumut cunoscuta sintagmă a lui Mircea Eliade?

— În mare, rezistența e pasivă. Dar un anumit tineret de elită, anumite condee de elită ale presei noastre ne pot trezi speranțe în activarea conștiinței naționale și reactivarea noastră istorică.

— În 1968 a apărut studiul dumneavoastră intitulat „Poezia lui Eminescu“, care modifică substanțial viziunea criticii tradiționale asupra operei postume eminesciene. Ce semnificație i-ați acordat acestei cărți?

— **Poezia lui Eminescu** a fost produsul celei mai mari pasiuni literare de care m-am arătat capabil. Această carte a însemnat o materializare a aspirațiilor romantice ale **Cercului literar de la Sibiu.**

— Cum trebuie privită critica „tradițională“ în condițiile unei schimbări structurale în critica contemporană?

— Să nu uităm uriașele merite ale lui G. Călinescu și Perpessicius în dezgroparea și valorificarea postumelor eminesciene. Eu n-am făcut decît să actualizez cu mai mare precizie, în conștiința noastră literară modernă, poezia lui Eminescu, apelînd, ca metodă, la critica profunzimilor.

— Ce rol a jucat filosofia blagiană în constituirea unei viziuni inedite asupra postumelor lui Eminescu?

— Filosofia lui Blaga, pe care am început s-o asimilez încă din adolescență, mi-a oferit din capul locului posibilități de sondare critică noi, mai adecvate cercetării obiectului inefabil și misterios care e poezia. Fără a fi fost vreodată un discipol al sistemului filozofic blagian, fără a fi întrebuințat vreodată uneltele pe care le-a inventat și cu care opera el, am deprins prin Blaga vibrația metafizică prin care poți contacta cel mai adecvat poezia.

— Ce speranțe vă puneți în tînăra generație de eseiști români? Ce nume vi s-au impus atenției?

— Dacă tot poezia e și azi domeniul cel mai fertil al literaturii noastre, proza fiind mult mai discutabilă în raport cu cea din perioada interbelică, în schimb eseistica și critica românească nouă te impresionează prin talentul, vocația indubitabilă a atîtor condeie încîntătoare, ca și prin exigența lor intelectuală. Mă feresc să citez nume, deoarece, multe fiind, mi-e teamă să nu-mi scape vreunul.

La Nae Ionescu nu m-a impresionat niciodată nimic

— Despre generația Criterion Mircea Eliade afirma că ea a însemnat cea mai importantă manifestare colectivă a generației sale. Ce semnificație atribuiți în Istoria dvs. generației lui Eliade?

— Mircea Eliade avea dreptate. Dar generația de la **Criterion** se angajase în bună parte și politic, într-o vreme de mare criză de conștiință europeană. Și ei au reprezentat această criză și prin aceasta s-au plasat în inima preocupărilor europene din acea epocă, dar integrarea continentală s-a făcut atunci în contra spiritului peren al Europei, pe care lumea noastră de azi îl redescoperă și îl proclamă. Am încercat deci, în **Istoria** mea, să pun lucrurile la punct. Publicul românesc a avut deja ocazia să cunoască textele din **Istoria** despre Nae Ionescu (**Familia**), Emil Cioran (**Euphorion**). M. Sebastian (**Criterion**); cele despre C. Noica și Mircea Eliade sunt deasemeni în curs de publicare în revistele noastre.

— Ce credeți că îi apropia și ce îi deosebea pe membrii Asociației „Criterion“?

— Îi apropia fervoarea existențială, proprie actualității europene ante-belice: ei au alcătuit a doua generație românească perfect sincronică cu frămîntările occidentale, după pașoptiști. Îi despărțea, în afara modalităților strict individuale, opțiunea politică — cu toate nuanțele ei.

— Tot Mircea Eliade afirma că datorită cursurilor lui Nae Ionescu am fost contemporani în Europa. Ce v-a impresionat la acest gînditor?

— La Nae Ionescu nu m-a impresionat niciodată nimic. Scrierile sale filosofice nu mi-au spus nimic, fiind pentru mine doar biete cursuri moarte: ca student, mi-au stat mai la îndemînă scrierile lui Max Scheler, Jaspers, Heidegger, Șestov. Pot spune chiar că îl disprețuiam! Blaga îl trata întotdeauna de „țigan“. Articolele lui politice însă avuseseră și pentru mine o certă putere de atracție, încă de pe cînd eram licean.

— Ce impresie v-au făcut cele cîteva numere ale noii serii a revistei Criterion?

— Acest **Criterion** îți trezește nostalgie prin manifestările epocii de libertate intelectuală în care au apărut textele pe care le reproduce. Totuși, abundența acestor texte, și din altă epocă și inactuale azi, cînd perspectivele lumii s-au schimbat profund, îmi apare mai mult ca un incitant... cimitir. Ar trebui să se ia frecvent atitudine față de cele discutate în vechiul **Criterion**, să auzim prin aceasta cuvîntul celor de azi, care nu pot fi în nici un caz identic cu al celor de ieri.

Gabriel STĂNESCU

Ana BLANDIANA

Arta fugii (2)

Se oprește din nou. Bea din nou paharul întreg deși nu-l mai umpluse nimeni (Alexandru împărțise toată băutura de la început) și continuă fără să fi observat că nu băuse nimic. Studenții zîmbesc, prietenul îl privește cu un fel de spaimă admirativă.

— Insula mea, insula noastră, admite el concesiv și adaugă imediat rușinat, insula asta, cu cetatea ei bizantină cu tot, este o insulă a lui Euthanasius.

Ridică din nou paharul, dar îl pune imediat la loc fără să-l privească, semn că își aduce aminte că este gol. Tace. Tinerii își privesc și ei paharele goale de mult. Pe furiș se privesc unii pe alții. Poate c-ar trebui să spună ceva sau poate ar trebui să se scoale și să plece. Se hotărăsc să aștepte.

— Sînteți prea tineri pentru ea.

— Dar — începe Ștefana un fel de protest care poate fi și o scuză — noi...

— Nu trebuie să-mi explici — o întrerupse profesorul. „Românii sînt un popor în care fiecare are tendințe să se salveze individual" Știți cine a spus asta? Mihail Ralea, care era un mare specialist în salvări.

Și — spre mirarea studenților — profesorul începe să rîdă cu o falsă veselie scrîșnit. Și deși a fost un rîs scurt, oarecum artificial, cînd se oprește are ochii umezi ca și cum ar fi rîs cu lacrimi.

V-ați uitat vreodată la apă îndelung? îl întreabă el cu o voce absolut deosebită de cea dinainte mai intimă. Vreau să spun, ați privit Dunărea vreodată îndelung, nu un minut, nu zece, ci o jumătate de oră, o oră, fără întrerupere.. Merită să o faceți. Impresia e asemănătoare cu cea obținută după cîteva zeci de ani de studiu al istoriei. Și rîde din nou, amuzat de propria sa idee, ricanînd.

Și încă înainte de a termina de rîs se ridică în picioare: Gata, fuga la culcare și realizînd gluma o reia alert: fugiți în somn dacă tot vă pregătiți de fugă. Asta are cel puțin avantajul provizoratului

— Domnule profesor, spune unul dintre băieți, unul lung și filiform, avînd aspectul comic al unui copil cățărat pe catalige, în timp ce se ridicau cu toții de la masă, aș vrea să vă întreb ceva. Ați spus că aproape nimeni nu are curajul să rămînă față în față cu realitatea. Are o voce caraghios de groasă, intimidată, absolut nepotrivită cu subțirimea siluetei sale. Iar această nepotrivire îi dă — paradoxal — un aer neplăcut și antipatic. Acest aproape ne lasă să presupunem că totuși există și excepții. Care sînt?

În timp ce pune întrebarea, ceilalți ies cu un fel de grabă afară din baracă, fericiți de mișcare, de schimbare, dar după doi sau trei pași se opresc cu toții, izbiți ca de un zid de frumusețea nopții. E o lumină vie, vibrîndă, o lumină pe care ai senzația că o poți prinde cu mîna din aer, ca pe o pasăre, deși comparația nu e cea mai potrivită pentru că aerul nu pare aer, ci mai curînd apă, material, tangibil, capabil să lase urme pe piele, în păr.

— Doamne, ce idioți am fost — spune Alexandru și se așează pe iarbă cu fața spre fluviu. Să stăm înăuntru pe o asemenea noapte.

— Să stai pe malul unei ape mari, spune Arheologul lăsîndu-se să alunece și toți îl imită, ca și cum li s-ar fi tăiat deodată picioarele.

— Licurici! — țipă încet Ștefan, trăgîndu-se brusc într-o parte, și încep să rîdă cu toții încet, ca într-o poveste. Luna este atît de puternică încît aerul nopții capătă o nuanță de transparență viorie, rotunjit ca o aureolă deasupra fluviului și oglindindu-se în el, împrumutîndu-i lumină. Dacă n-ar ști cu toții încotro curge Dunărea ar fi imposibil de determinat direcția mișcării, într-atît ea pare a exista în sine, ca o tresărire pe loc, ca o neliniște de mercur. Argintiul intens arde mult mai mult decît suprafața unei ape sub lună, pielea rece îmbrobonită de o ușoară transpirație, strălucitoare — de spaimă? de patimă? — și scuturată de febră a unei ființe. O ființă mare cît Universul, pe care tot ce se vede o ascunde cu grijă și din trupul miraculos al căruia numai rar, în cîte o noapte ca asta, se vede un infim fragment revelator.

— Ce idioți — repetă Alexandru, întins cu totul în iarbă și de data asta exclamația lui este mai ambiguă, în orice caz nu pare repetarea mecanică a celei dintîi.

— Cînd éram mai mică, începe Ștefana cu un firicel de voce, dar în aceeași clipă Profesorul spune și el. „M-ai întrebat" și se opresc amîndoi ca în fața unei uși pe care n-ar putea intra deodată. În aceeași secundă ea uită însă ce începuse să spună și chiar faptul de a fi început, iar el își reia fraza ca și cum s-ar fi poticnit puțin de prag înainte de a intra cu hotărîre în încăperea în care se știa așteptat.

— M-ai întrebat care sînt excepțiile... și se oprește ca și cînd n-ar ști răspunsul la întrebare, căutîndu-l din ochi pe cel ce întrebase: care stă acum așezat în iarbă stîngaci, ca pe o margine incomodă de scaun. Excepțiile, puține, extrem de puține...

...Și tace din nou neatent la propria lui frază De altfel nici ascultătorii, cu excepția poate a celui ce întrebase, nu mai par atenți. Frumusețea nopții bruiază ideile. Mai mult, le ridiculizează, le face fără rost. Cu efort, continuă totuși:

— Sînt reprezentate de cei — și rărește cuvintele pronunțîndu-le pedant, ceea ce nu-i stă în obicei și nu reprezintă (Alexandru își dă seama) decît o formă a neplăcerii sau nesiguranței — cei care au curajul sau nebunia de a prefera fugii de realitate tentativa de a o schimba: revoluționarii.

Din nou se oprește. Nu numai nemulțumit, ci și furios pe el însuși. Furios și pentru ce spune și pentru ce nu spuse. Scîrbit de el însuși, încheie:

— Cei mai mulți nu reușesc, sînt înfrînți și sînt numiți eroi, martiri; cîte unul învinge și i se spune tiran. Realității nu-i place să fie schimbată. Face iar o pauză și, în sfîrșit, zîmbește ca un copil, absolvindu-se. Iertați-mi paradoxul. E mai puțin idiot decît pare. Și tace definitiv. Nu prea are chef de vorbă. Sau poate îi este brusc somn. Dar asta nu este decît forma exterioară a unei jene care l-a cuprins deodată. Îi e, evident, rușine de a fi vorbit atît de mult și atît de confuz. Și ca întotdeauna cînd se simte ridicol sau stupid i se face somn.

— ...Totuși..., spune studentul cu glasul său de bas excesiv și în corul greierilor silabele lui se aud strident, nepotrivit. Cu toții îl privesc iritați, ca altfel Tudor se uită spre fluviu și nu are de gînd să continue. În liniștea care se lăsă greierii se aud atît de asurzitor încît numai ritmul valurilor topite la țărm, perceput miraculos prin vacarm, îl acuză și îi desenează măsura. De altfel dacă glasul unui greier este melopee nostalgică, melodioasă a unei ființe fragile și înduioșătoare, cîntecul a o mie de greieri nu mai are nimic animal în el, pare mai curînd vuietul triumfal al unei uriașe uzine, scrîșnetul victorios ritmat al mașinăriilor ei, și numai întrebarea cum trebuie să arate acea uluitoare uzină capabilă să-l producă, (pereți de cleștar, delimitînd universul întreg și reverberîndu-i respirația electrică) numai întrebarea aceea logică și aberantă cu aceeași intensitate basculează totul în feerie.

— Cînd eram mai mică, începe din nou Ștefana, ca într-un vis și se oprește cuminte, așteptînd să fie întreruptă din nou. Dar deși întreruperea nu se produce, ea nu mai continuă ca și cum ar fi uitat continuarea sau ca și cum ar fi vrut doar să spună cîteva cuvinte pentru a adăuga un sunet uman acelui oratoriu triumfător al restului universului.

— Mai mică? Cum mai mică? ricanează Radu, dar o face cu blîndețe și cu un fel de absență, îndeplinind o datorie parcă, datoria de a avea umor, căruia nu i se poate sustrage cu totul, nopții. Apoi renunță cu toții să mai fie ei înseși.

Așa cum se vede de pe malul înalt, insula cu plopii lucioși de lună și ruinele bizantine vopsite cu un argint aproape la fel de strălucitor, deși mai întunecat, ca și cel al apei, pare că alunecă lin o dată cu fluviul care-o conține. Alexandru își mărturisește șoptit, dar într-o șoaptă sonoră care se aude fără să deranjeze tăcerea, impresia.

— Faptul că nu dispare, și nici nu-și schimbă poziția în cîmpul nostru vizual nu e o dovadă că această impresie e falsă, că stă pe loc, ci, dimpotrivă, că noi, poate, ne mișcăm odată cu ea. Și pentru că nimeni nu dă nici un semn că ar vrea să spună ceva — să-i confirme sau să-i contrazică ideea — adaugă, mai nesigur, cu reticență și chiar cu un început de aversiune (împotriva lui însuși? împotriva celorlalți?): Nu e nimic mai fals decît să-ți închipui că stai și privești de pe mal, cînd de fapt curgi odată cu apa. Întorc cu toții capul spre el, mirați, fără să fi înregistrat poate nimic altceva decît tonul polemic al ultimei fraze Așteaptă o explicație care, evident, nu mai vine și atunci își întorc din nou ochi, spre fluviu.

— Vreți să spuneți că noi sîntem fluviul Chiar noi, spune Ștefana după foarte mult timp, atunci cînd nimeni nu mai aștepta vreo replică și nici nu mai ține nimeni minte la ce se referă. Alexandru nu confirmă Poate uitase și el Sau poate i se pare ridicol să argumenteze sub luna care transformă ideile în sentimente.

— Nu m-am gîndit niciodată la asta, continuă ea, deodată hotărîtă, fără să-și privească tovarășii și fără să se gîndească măcar la ei. Cînd eram mai mică îmi plăcea să mă închipui trăind pe o insulă, o insulă mică nedepășind prin nimic necesitățile mele și fiind în același timp în stare — la limita cea mai de jos — să mi le satisfacă. Întotdeauna mi s-a părut că defectul insulei lui Robinson Crusoe sînt dimensiunile ei exagerate pentru om. Insula mea ar fi trebuit să fie mică, să o pot înconjura cu pasul fără efort, acoperită cu ierburi înalte și arbori din care să atîrne fructe și sub care să crească ciuperci. Unul dintre cele mai plăcute jocuri ale copilăriei era exercițiul de a-mi imagina o supraviețuire numai cu propriile mele [illegible] țe. Îmi încropeam într-un colț al magaziei de lemne o saltea din buruieni uscate pe care le striveam și pe care încercam să dorm fără să mă plîng de țepușele ce-mi intrau în coaste și mă zgîriau; cîte-o zi întreagă îmi impuneam să nu mănînc pîine ca să-mi demonstrez că pot trăi și fără, ascunzîndu-mi cu grijă feliile nemîncate la masă sau mestecam diferite frunze, încercînd să trec peste gustul amar și chiar și peste spaima că ar putea fi otrăvitoare și notîndu-mi-le cu grijă pe cele pe care le socoteam trecute de examenul alimentar. Alteori încercam să lipesc una de alta petale și frunze, să le cos una de alta cu tulpine subțiri împletite-ntre ele și țesute unele de altele ca să văd dacă reușesc să-mi fac singură haine; sau mă trudeam cîte o oră întreagă să-mi înfășur în jurul tălpilor desculțe frunze de brustur, legate cu nojițe de ierburi răsucite care se dezlegau la primii pași. Dacă aș fi fost obligată de cineva să parcurg toată acea experiență aproape mortificatoare, în felul ei franciscană, deși în ignorarea oricărei idei transcendentale, totul ar fi fost o corvoadă de neînchipuit și chiar un martiraj, dar așa cum se desfășura, într-un adevărat secret al cercetării științifice, era fascinant și mi-a rămas în minte ca un experiment existențial. De fapt, nu întotdeauna mă imaginam ca pe o ființă trăind pe o insulă. Împingeam lucrurile atît de departe, încît alteori mă imaginam eu însămi ca pe o insulă, un fel de insulă-ființă, reprezentată grafic ca o calotă înconjurată de ape, avînd în centru un palmier, așa cum se vede în caricaturi și care urmărea într-un suspens aproape senzual cum valurile îi erodează țărmurile, cum i le surpă și i le înghit încetul cu încetul.

Tace mult timp, cu obrazul nemișcat și absent, ca și cum nu ea ar fi vorbit, iar ceilalți nu spun nici ei nimic, așteptînd continuarea sau, cine știe, fără să o fi ascultat. Iar ea reia, la fel de impersonal, spunînd parcă un basm de care se miră și se bucură ascultîndu-l.

— Cînd am sosit la Plai și am văzut pentru prima oară insula, mi se părea că visez un vis livresc, în care se închide, ca un citat, visul copilăriei, deoarece mă simt oarecum rudă cu insula, mi se pare că am puțin dreptul la ea. Acum tonul ei a primit o coloratură colocvială, intimă chiar, și, în mod evident, i se adresează Profesorului mai ales. Felul în care se mănîncă aici, felul în care se doarme — și ea făcu un gest copilăresc cu mîna în jur, un gest pe care îl simți singură comic și teatral, dar teatral într-un fel copilăresc, așa cum sînt învățați elevii să gesticuleze la serbările școlare — totul mi-a fost din prima clipă cunoscut, recunoscut. Poate că aveți dreptate, este poate o fugă de realitate, dar în același timp este o re-creare aproape didactică, în orice caz educativă, a realității.

Își dă seama că a încheiat prețios și în loc de scuză scoate un tril subțire de rîs, atît de melodios încît ar putea fi notat pe portativ, printr-un triolet jucăuș și infantil, un hohot scurt care îi face pe toți să zîmbească în întuneric, fără legătură cu spusele ei și aproape acoperindu-le. De altfel, fără vreun semn prealabil. luna asfințește de la o clipă la alta, sau poate doar ei realizează brusc că a asfințit și în întunericul devenit deodată compact, în întunericul în care și greierii au tăcut descumpăniți, singura prezență dominatoare, crescătoare este a ritmului auzit al apei. Ca și cum și-ar fi adus deodată aminte punctul de pornire, ca și cum nu al ei ar fi fost visul acela dulce făcut să șteargă ideile, Ștefana adaugă oarecum explicativ, mai grav decît înainte:

— Insulă da am fost în stare să mă imaginez sau locuitor de insulă dar mulțime, particulă, fluviu curgînd niciodată. Poate că, în cazul meu, cel puțin, realitatea pe care nu o pot suporta decît în cantități farmaceutice este chiar aceasta. În acest sens, insul nu este decît încercarea fluviului de a fugi de el însuși.

Clipele vieții

Magie și alcool

Magia și alcoolul vieața-mi guvernează,
pe care-am început'o studiind filosofia,
anatomia, dreptul și vai, teologia,
dar negăsind în ele nici liniște nici bază.

Sacrificai Venerei și-am zis: oricum o fi ea,
sublimă ori sordidă, în trupu-i se ascunde
misterul fără nume și coapsele-i fecunde
în spasmul ca o moarte conferă veșnicia.

Imperialul spirit mă are'n a sa pază
și nici o cunoștință-i egală cu beția
și tainica lucrare în nopțile de groază.

Tărâm fără'ndoială aflat'am și cutează
mereu rătăcitorul pe căile profunde:
„am aurum non vulgi, leonem, poezia".

Mihai URSACHI

Simona IANCULESCU

Urcuș în decembrie

(fragment)

Înregistrarea dură vreo jumătate de oră după care. cinematografiștii își strînseră aparatele din camera strîmtă și plecă.

Ea și domnul Anton mai rămaseră. Dînsul se rezemase de tăblia patului și tăcea. Cei doi tăceau și ei așteptînd de la el să spargă tăcerea. Deodată spuse ceva ca pentru sine, cu ochii pierduți undeva într-un adînc :

— În fiecare dimineață cînd mă plimb, îmi revine o memorie impură, aluvionară de care nu pot scăpa.

— Vă mărturisesc, deși nu se pot compara viața dumneavoastră cu a mea, că și mie mi s-a distruns mult de către acest sistem, profesie, căsnicia, aspirații și chiar sănătatea.

— Ce e mai rău decît toate este privarea de libertate.

— Mi s-au furat cinsprezece ani din viață, dînsului, șase, spuse Anton.

Da,ce e mai rău decît asta ? se gîndi ea, cuprinsă de o adîncă spaimă, de o gravitate a situaţiei nesimțită pînă atunci.

— Mai bine mi-ar publica cărțile într-un tiraj mai mare sau să-mi reediteze cartea mea fundamentală decît să vină aici să mă filmeze.

— N-ați văzut ? Camera nici n-au filmat-o. I-am acceptat pentru că asta e meseria lor și trăiesc din ea. Altfel ?... spuse, ridicîndu-se în picioare și luînd sticla de țuică de pe noptieră.

— Să-mi pun și eu un păhărel. Vreți și dumneavoastră ? zise către ea.

— Nu beau niciodată alcol. Numai cafea, ceai, cacao...

— O cacao atunci, și așezînd o tavă de plastic pe un scaun puse trei cești. Propun să bem o ceașcă ferbinte de cacao în trei.

— Nu, nu, spuse Anton.

— Hai dragă, nu mă refuza !

— Să vă ajut, sări ea de la locul ei, gîndindu-se să-i spele ceștile ce fuseseră de țuică.

— Nu, nu-i nevoie, o refuză profesorul, ridicîndu-se anevoios și ducîndu-se la mica chiuvetă pentru a le spăla

— Tava asta are niște firimituri, observă el jenat.

— A, nu-i nimic... eu nu... nu mai știu ea ce să spună.

— Noi sîntem doi burlaci, rîse Anton. Ne descurcăm cum putem.

— Ei, parcă eu nu sînt un fel de burlac ? spuse ea zîmbind.

Profesorul se moșmonea la chiuvetă cu un ceainic de aluminiu în care introdusese un fierbător electric și peste care turna niște zahăr dintr-o cutie de tablă. Cu o mînă ținea ceainicul pe marginea chiuvetei și cu cealaltă, firul plonjonului. După ce conținutul dădu în fiert revărsîndu-se puțin înafară, îl turnă în ceștile înșiruite pe un scăunel lîngă chivetă. Veni cu prima ceașcă s-o așeze pe tava improvizată drept masă. Mîna care încerca s-o așeze fără să se verse tremura puțin. Veni și cu a doua care începu și ea să se clatine pînă ajunse pe tavă. De abia cînd aduse a treia ceașcă, ea i-o luă din mîinile lui punînd-o alături de celelalte.

Acele mîini puțin înroșite de frigul de fiecare zi, acele mîini care cuprinseseră la început mîinile ei a întîmpinare sau, acelea care scriseseră atîtea cărți, care munciseră din greu, poate și fizic, obosiseră acum, de tremurau așa ? se gîndea ea și din nou, ca prima dată îl văzu, i se urcă nodul acela în gît. Își dădu seama de discriminarea vădită între spirit și trup, spiritul nu are nevoie decît de o fărîmă de trup ca să se ascundă în el, să aibă acolo un înveliș de unde poate vorbi. Viețile lor atît de diferite ca evoluție, dezvoltare, una, înălțîndu-se alta coborînd, nu se mai împăcau și poate tocmai acest contrast dintre măreția spiritului și ingratitudinea trupului o revolta pînă la durere, stînd mereu cu nodul acela în gît gata să izbucnească. Ei, fir-ar să fie ! se calmă. Doar se știe ce e important. Oare, n-am învățat nimic din cunoașterea de pînă acum ? Citesc despre metafizică, o caut în cărți și-n oameni și mă impresionez la niște aparențe nesemnificative ale trupului ? În fond nu ține tot de spirit, faptul de-a nu-ți suporta umilința pe care vrea să ți-o inoculeze trupul ?

Profesorul și Anton își sorbeau băutura fierbinte. Făcu și ea la fel apoi se ridică să plece. A doua zi urma să-l însoțească la plimbarea pe care obișnuia s-o facă în fiecare zi.

Dimineața cînd se sculă, soarele deja îi pătrundea în cameră. Ferestrele largi ale balconului îi dezvăluiau o bogată priveliște a văilor și munților semiacoperite cu zăpadă peste care trecea o lumină difuză ce se grada din depărtare de la crestele munților mai reci și mai cețoase pînă-n văile și colinele mai molcome unde cristalele de ghiață se spărgeau strălucitoare în fața privirii. Uitîndu-se la albul imaculat al zăpezii, gîndul i se opri la neantul alb și neantul culturii, noțiuni ce le găsise în cartea gînditorului. „Albul este mai puțin o culoare, cît o absență de culoare, fiind în același timp amestecul în adînc al tuturora ?" sau, „oboseala de cultură... din experiența amară a omului de cultură, ceea ce îl încearcă în demonia aceasta a determinațiilor și delimitărilor fără ancorare în individual, este neantul culturii..."

Natura ce i se arăta în plină forță brutală și măreață, nu îi mai atingea atît de mult sensibilitatea ci din contră o vedea cu ochiul distant al spiritului care forează mai mult în el decît să se lase impresionat în senzorii săi. Singură în camera de hotel cu cîteva cărți răspîndite în patul din care tocmai se sculase, citind pînă noaptea tîrziu, uita pur și simplu de acel cadru natural pe care în alte momente mai tinere sau mai... l-ar fi observat imediat.

Depărtarea de natură i se părea necesară în zilele acelea. Energia ei se concentra numai asupra gînditorului și a întregii atmosferi de ioni spirituali ce pluteau peste tot și care, îi era mai caldă și mai apropiată de suflet decît întreaga priveliște ce se revărsa rece în jurul ei. Se îmbrăcă în grabă și plecă din hotel. O așteptau din nou scările abrupte pline de ghiață O ameți gîndul coborîrii, dovadă că, natura și-n forma asta o dezorienta ușor. dar își înfrînă slăbiciunea și începu să coboare cu grijă scările, ținîndu-se tot timpul de bara de fier ce le mărginea într-o parte.

Îl văzu de departe pe dînsul, ce o aștepta la capătul scărilor aproape de clădirea poștei. Cu o ultimă înfrînare a fricii ajunse pînă jos.

— Scările astea nesuferite m-au făcut să întîrzii puțin, îi spuse ea.

— Dar de ce ? eu le urc în fiecare zi, zîmbindu-i cu simpatie.

— Dumneavoastră sînteți antrenat la tot felul de scări și fizice și metafizice. dar eu mi-am cam pierdut antrenamentul...

— Să știți. dacă urcați o pantă, puteți înfrînge o inerție a minții și obțineți ideea de care aveți nevoie.

— Atunci ar trebui să mă mut undeva mai la munte, rîse ea.

— De ce. altfel nu ? se uită întrebător.

— Mă simt cîteodată nu știu cum să vă spun. se strîmbă ea, golită de idei, de stimulente, dorințe... tabula rasa. Locke a fost cu tabula rasa, nu ? Ei, bine ! Sper să fie trecătoare stările astea. Vedeți, îmi este frică de trezirea de dimineață. Poate majoritatea oamenilor cînd deschid ochii, le vin în gînd o sumedenie de lucruri bune pe care și le propun să le realizeze sau se bucură. În sfîrșit... Pentru mine,trezirea de dimineață e impactul. Mă gîndesc că mă duc din nou la serviciu unde mă așteaptă aceleași treburi sau aceiași oameni. Ne-am obișnuit așa de mult unii cu alții, ne cunoaștem așa de bine sub o formă, cea a automatismelor încît sintem plictisiți unii de alții. Și nu e numai asta. Dar această trezire este de fapt trezirea în sigurătate, blocarea afectivă și neputință de comunicare. Încerc un fenomen de respingere față de unii semeni de-ai mei procedînd și la o selecție riguroasă care duce la singurătate și izolare. Nici acestea nu-mi priiesc, zise ea. uitîndu-se trist la peisajul magnific ce i se arăta deodată în fața ochilor. Rămase pierdută cu privirea la munții înalți pe jumătate înzăpeziți cînd dînsul se opri din mers, spunîndu-i.

— Vedeți, dumneavoastră aveți privilegiul singurătății și puteți să vă cultivați cît voiți fără să vă incomodeze cineva, care spiritual nu v-ar ajuta.

Aerul rece și pur al stațiunii îi îmbujoraseră obrajii și-i destinsese fața. Uitîndu-se la el, ea îi percepu schimbarea. Fizic, dînsul nu mai era ca în momentul primei întîlniri. Continuă puțin revoltată la ideea lui :

— Da, dar eu nu pot renunța la vechitura de suflet pe care o repudiază Cioran. Mai subscriu pentru aceasta. Și nu cred în spiritul golit de orice afect pozitiv, de orice sentiment stabil. E adevărat, spuse căutînd să-i prindă privirea, e adevărat că acum mai mult că oricînd oamenii au crescut în afectele rele iar cele bune nu mai au adînc și... consistență. S-a degradat simțirea bună, domnule profesor, în dragoste și prietenie. Și pentru acest motiv mă simt cam singură. Dar nu, nu sînt o patologică. Mă gîndesc dacă literatura ar putea să facă ceva pentru viață, spuse, înflăcărîndu-se pe dată.

El o privi puțin curios părînd sincer interesat și-o întrebă :

— Si cum vedeți acest lucru ?

— Reinițiind omul la pozitivul dragostei și prieteniei. De ce să demitizăm dragostea în literatură cînd în viață n-o avem atît cît ne-ar trebui ca să ne bucurăm și să nu mai fim triști

— Da, da tristețea e un păcat. Spune și religia creștină, murmură dînsul, pironindu-și privirea în această plimbare de dimineață, mai mult în jos decît în sus sau înainte. Niciodată ea nu văzuse pînă atunci o privire atît de interiorizată. Continuă apoi :

— Spuneam deci, că ce nu poate face viața să facă literatura. Poate în acest mod se întoarce viața. O literatură în care să apară, să aducă valorile bune care nu se mai găsesc în viață. Mă refer și la relația cuplului, dar nu numai la ea. Deși... În sfîrșit... Un fel de magie albă. Așa aș vrea să văd literatura

— Și eu am propus cultura, zise profesorul cu voce înceată la început apoi din ce în ce mai puternică. Cultura, ca soluție pentru a trece nepăsător la istorie, la vremuri... Chiar vorbeam cu cineva care, douăzeci de ani nu a publicat nimic pentru că nu i s-a dat voie.

În timpul acesta (ca și eu de altfel) și-a pregătit o operă care mai tîrziu a fost publicată. Deci perioada de așa-zisă persecuție i-a fost totuși benefică. Și mie deasemenea. Poate dacă n-ar fi existat această perioadă în viața amîndurora, nici unul dintre noi nu și-ar fi creeat opera care există acum. Făceam lucruri lipsite de importanță.

— Eu cred, spuse ea, cu vădită supărare în voce. vreau să cred într-o funcție activă a culturii și nicidecum pasivă în raport cu viața. În sensul acesta ea poate ajuta în anumite momente istorice. Cultura. cultura aceea a dumneavoastră trebuie să coboare din camera de zi și să trezească conștiințele. Bălcescu. Avram Iancu, n-au fost oameni de cultură ? Ei ! Pentru cine scrie omul de cultură ? Cu cine e solidar ? Omul de cultură e elitar, vrea să fie cunoscut, admirat, să fie în cultură... Există o sciziune între oamenii de cultură și ceilalți : masa, informul. Și fiecare are legile lui de dezvoltare și supraviețuire. Legătura ființează pe baza convențiilor acceptate de-a lungul veacurilor. Și chiar dacă există, e firavă pentru că se întîlnesc numai admirația masei pentru elită, în disprețul elitei pentru masă sau, într-o relație cordială, de protocol. dar repet, nu de solidaritate. Există aceeași relație, ca între un rege mai rău și poporul său. Se servește de acesta din urmă ca să fie, să dețină el puterea, să ființeze ca rege. dar nu să-l ridice.

În cele din urmă asistăm la o proliferare a politicului în viața noastră și în acest secol.

— Și a economicului, o completă.

— Da, și a economicului, dar puterea e pe primul plan.

— Bine, și ce propuneți dumneavoastră ? Eu știți, am propus cultura.

Ea nu răspunse rămînînd stupefiată. Alunecă pe zăpada înghețată mai, mai să cadă grămadă. El o sprijini ușor de braț. Muntele care se profila la dreapta lor i se părea înfricoșător și rece. Soarele nu lumina în partea asta.

Păi, eu să propun... am făcut atîta drum, ca să răspund singură la această întrebare ? Oare, un răspuns „Cultura" e suficient pentru un om de cultură ? Ea, cultura nu e o deschidere spre altceva ? Ce este atunci cu ușa care se închide ca să se deschidă în alt loc. Parcă el a spus-o.

(va urma)

scrisă în 1985

(dintr-un volum de proză scurtă aflat din anul 1986 la „Cartea Românească")

Liniște

Să uit mereu —
acesta e poemul,
aceasta-i trecerea-n cuvînt ;

nu așteptarea altui timp
ce crește-n vene
ca o mare
mult împingîndu-și algele
spre țărm.

Să uit mereu.

Să nu cuvînt !

* * *

Cîinele latră
în numele cîinelui,
din fotoliul lui,
din așteptarea lui pufoasă ;

tu taci
ca un cîine pitic,
un Degringo,
un unchi, o mătușă
o cîrtiță prin preajma cuștii,
un cîine vesel
care se gudură la picioarele
oricui ;

Ham, ham !

* * *

Cuvîntul, desigur, a ieșit din casă —
nu mai rîvnește să aibă stăpîni,
nici să vîneze
la vînători interzise ;

el intră-n poemul
pe care-l amîni.

* * *

Mă nasc în fiecare loc
pe care-l văd —
un fluviu sînt
ce mă ridic
deasupra tuturor
asemeni unui acrobat
în seara ultimă.

Mă nasc în fiecare lucru —
cu ochii pietrei te privesc.

Katowice, 22 iulie 1989

Alchimie

Nisipul în mine
e un port —
în el eșuează
și marea
ca-n umbra unui cort.

Numai că eu sînt
de piatră —
sunet
înecat la țărm,
numai că eu sînt fereastră
pe care înghează
cuvinte
cum florile părăsite
din glastră.

Numai că eu
sînt apa
și mă destram —
Has doi
O !

19 decembrie 1989

Nicolae BĂCIUȚ

Serghei DOVLATOV

Unchiul meu Aron

Biografia unchiului meu Aron oglindește perfect istoria statului nostru.

La început el a fost gimnazist.

Apoi — student revoluționar.

Apoi — nu prea mult timp — ostaș roșu. Dar și mai înainte, vreo trei luni, a fost, ori cît de fantastic ar suna aceasta — albgardist polonez...

Pe urmă se înscrisese la facultatea muncitorească.

Pe urmă se făcu nepman și se pare că temporar se îmbogățise.

Pe urmă a participat la deschiaburire.

Apoi a participat la purificarea în rîndurile partidului.

Pe urmă a fost el purificat. Pentru că fusese nepman... La ședință, unchiul a ținut următorul discurs :

— Dacă mă excludeți, va trebui să-i povestesc soției mele. Iar dînsa este acum însărcinată ; vestea o va supăra. Consecințele pot fi dintre cele mai tragice Deci, vă rog să hotărîți...

Tovarășii s-au gîndit și au hotărît : „Excludere !".

Apoi, este adevărat, l-au reabilitat Chiar mai mult. În treizeci și opt nu a fost arestat. Ceea ce, într-un anumit sens, îl compromite pe om...

Apoi unchiul meu deveni lucrător administrativ. Era director, așa ceva. Sau locțiitor de director...

Unchiul meu îl adora pe Stalin. Îl adora ca pe un fiu risipitor. Cunoscîndu-i lipsurile

Plăcile cu discursurile generalissimului erau păstrate în niște albume roșii. Acestea aveau șireturi și portretul în relief al conducătorului.

Cînd s-a dovedit că Stalin este un bandit, unchiul meu a suferit sincer.

Apoi îl îndrăgi pe Malenkov. El zicea că Malenkov este inginer.

Cînd pe Malenkov l-au înlăturat, el l-a îndrăgit pe Bulganin. În dragostea pentru Bulganin exista ceva interzis. Bulganin avea înfățișarea unui șef de poliție provincial, de înainte de revoluție. Iar unchiul meu provenea din provincie, dintr-o fundătură, din Novorossiisk. Se pare că unchiul îl iubea sincer pe Bulganin, care-i amintea de idolii din copilărie.

Apoi îl îndrăgi pe Hrușciov.

Iar cînd Hrușciov a fost înlăturat, unchiul meu și-a pierdut dragostea. Se săturase să-și consume sentimentele degeaba.

El s-a hotărît să-l îndrăgească pe Lenin. Lenin murise demult și, deci, nu mai putea fi înlăturat. Nici chiar să-l ponegrești nu este prea ușor. Deci, nici dragostea nu poate fi distrusă...

În acest timp unchiul meu decăzuse cumva ideinic. L-a îndrăgit pe Lenin, dar și pe Soljenițîn. Îi citise nuvelele și le aprobase. L-a îndrăgit și pe Saharov. Mai ales pentru faptul că Saharov inventase bomba cu hidrogen. Cu toate acestea, nu devenise un bețiv ordinar. ci luptă pentru dreptate.

Pe Brejnev unchiul meu nu-l agrea. Brejnev i se păruse o apariție temporară (ceea ce nu s-a confirmat)...

În ultimii ani din viață, aproape că se făcuse disident. Dar un disident ponderat. Nu-l recunoștea pe Vlasov. Pe Soljenițîn îl respecta, dar cu anumite rețineri.

Unchiul meu îi trimitea lui Brejnev bilețele anonime I le scria la CEC cu cerneală violetă, cu mîna stîngă și litere de tipar. Bilețelele erau scurte. De exemplu : „Încotro duci Rusia, monstrule ?" Și semnătura : „General Sviridov" Sau : „B.A.M. este o ficțiune !" Și semnătura : „General Kolinjnîi".

Uneori apela la forme artistice:
„Ale tale sprîncene
Sînge au pe ele".

Și semnătura : „General Neciporenko".

Unchiul meu dorea să ajungă la originile leninismului. Eu nu doream acest lucru. Din această cauză ne certam continuu. Nivelul polemicii lăsa de dorit.

— Este un provocator, un sifilitic, un spion german — spuneam eu despre Lenin.

— Ești un imbecil și un hulitor ! — arunca unchiul la adresa mea

În disputele noastre abordam o tematică destul de limitată ; legea lui Lynch, decăderea moravurilor, epopeea vietnameză...

Unchiul se supăra amarnic :

— Ești un fascist — îmi striga uneori —, un vlasovist înrăit !...

Și deodată unchiul meu muri. Mai bine zis, se îmbolnăvi grav. Și hotărî că-i venise vremea să moară. Avea 76 de ani.

— Chemați-l pe Serioja ! — se rugă el.

Eu am venit imediat. Unchiul stătea culcat pe niște perne înalte, palid și slab. I-a rugat pe toți să părăsească camera.

— Serghei — a șoptit el, eu mor...

Eu tăceam.

— Nu mă tem de moarte, — continuă el.

Făcu o pauză și începu iar :

— M-am înșelat sincer... În chinuri mi-am recunoscut erorile... Și uite ce am înțeles. Acele lucruri sacre în care credem s-au dovedit a fi false... Am suferit o prăbușire de idei...

Unchiul îmi ceru apă. I-am apropiat cana de buze.

— Serghei — continuă unchiul —, totdeauna te-am contrazis. Te contraziceam fiindcă îmi era frică. Îmi era frică că te vor aresta. Ești foarte imprudent. Te înjuram, dar în sinea mea eram de acord cu tine. Trebuie să mă înțelegi. Patruzeci de ani în acest partid (aici unchiul folosi o înjurătură grea)... șaizeci de ani în acest stat (aici unchiul repetă înjurătura)...

— Liniștește-te —, i-am spus.

— M-am transformat într-o tîrfă, — încheie unchiul.

Făcu un efort și adăugă :

— Ai avut totdeauna dreptate. Te-am contrazis fiindcă mă temeam pentru tine...

Începu să plîngă. Mi s-a făcut milă. Dar au venit lucrătorii sanitari și l-au transportat pe unchiul la spital.

Unchiul meu a fost internat într-un spital obișnuit. Mătușa mea credea că-l vor interna la spitalul „Sverdlov".

— Doar ești un vechi bolșevic, — spunea ea.

— Nu, — o contrazicea unchiul, — nu sînt un vechi bolșevic.

— Adică ?

— Un vechi bolșevic este o noțiune concretă. Vechii bolșevici au intrat în

partid pînă în anul treizeci și cinci. Eu însă am intrat mai tîrziu.

—Mătușa nu-și credea urechilor.

— Deci, nu ești un vechi bolșevic ?

— Nu sînt.

— Oricum, cred că meriti ceva ? — spunea ea.

— S-ar putea — cădea de acord unchiul, s-ar putea să merit ceva. De exemplu, un măr...

Deci, unchiul meu a fost internat într-un spital obișnuit. Cînd îl consulta medicul, unchiul l-a întrebat :

— Doctore, ați fost pe front ?

— Da, — răspunse medicul, am fost.

— Și eu am fost, — spuse unchiul meu, — și acum răspundeți-mi sincer, ca un combatant altui combatant, cît o să mai stau în spital ?

— În cazul mersului favorabil al bolii, — o lună — spuse medicul.

— Iar în caz contrar, — zîmbi unchiul — mult mai puțin ?

A stat în spital vreo trei săptămîni. Apoi se făcu bine. L-au adus acasă. Tot atunci i-am făcut o vizită.

Unchiul meu părea liniștit și trist. Parcă pătrunsese o înțelepciune supremă. Dar, cînd am pomenit numele lui Ghe.Guevara, unchiul își ciuli urechile.

— Un aventurier și un gangster, — am spus eu.

— Ești un trîntor și un imbecil ! reacționa unchiul.

Și în continuare, cu o insuflețire debordantă :

— Spune-mi o singură idee supremă, care să existe în afara comunismului.

Dar pe neașteptate își întrerupse discursul. Probabil și-a amintit discuția noastră de dinainte de moarte. Se uită vinovat spre mine.

Eu tăcui.

De atunci ne vedeam des și ne ciondăneam totdeauna. Unchiul arunca blasfemii la adresa muzicii rock, a lui Barîșnikov care nu se reîntorsese și a generalului Andrei Vlasov. Iar eu la adresa medicinii gratuite, a „Lacului lebedelor" și a lui Dzerjinski.

Pe urmă unchiul meu se îmbolnăvi iar.

— Chemați-l pe Serioja, — se rugă el.

Am venit imediat. Unchiul arăta slăbit și palid. Pe taburetul de lîngă patul lui se găseau numeroase sticluțe cu medicamente. Tot acolo era și placa dentară, care strălucea roz și intim.

— Serghei, — spuse surd unchiul meu.

Eu i-am mîngîiat mîna.

— Am o mare rugăminte. Dă-mi cuvîntul de onoare că mi-o îndeplinești.

Am dat din cap afirmativ.

— Te rog să mă sugrumi, — spuse unchiul.

Eu tăceam pierdut.

— M-am săturat de viață. Eu nu mai cred că poate fi construit în vreo țară comunismul. M-am rostogolit in mlaștina troțchismului.

— Nu te mai gîndi la asta, — am spus eu.

— Consimți să-mi îndeplinești rugămintea ?... Văd că te îndoiești... Desigur, aș fi putut să iau o cutie de somnifere. Dar, din păcate, nu totdeauna se moare în acest caz... Dar dacă paralizez ?... Și dacă devin pentru toți o povară și mai grea ? De aceea sînt nevoit să te rog pe tine...

— Încetează, — am spus, încetează...

— Îți voi fi recunoscător, — spuse unchiul, o să-ți las moștenire Operele lui Lenin. Le duci la maculatură și cumperi o carte cu „Buratino"... Dar acum sugrumă-mă !

— Încetează, — am spus eu.

— Numai prostie și răutate este în jur, — spuse unchiul, dreptate nu există... Știi ce mă chinuie ? — continuă el. Cînd locuiam în Novorossiisk, vedeam în fiecare zi un gard. Treceam în fiecare zi pe lîngă el. Un gard înalt maro. Ce era după el, nu știu. N-am întrebat. Nu credeam că este important... Mi-am trăit viața prostește, fără nici un sens ! De ce mă refuzi ?

— Încetează, — am spus eu.

Unchiul se întoarse și tăcu.

Peste două săptămîni se făcu bine. Și din nou ne-am certat îngrozitor.

— Înțelege ! — striga unchiul meu. Ideea comunismului, compromisă de niște adepți imbecili, este în continuare genială ! Nu în zadar ideologia comunistă este împărtășită de milioane de oameni !

— Cine o împărtășește ? ! — spuneam eu — nici un om întreg la cap nu poate să o împărtășească !...

— Deci nu o împărtășesc ? se făcu el roșu, n-o împărtășesc și tac ?

— Ideologia nu este obligatoriu să o împărtășești, — spuneam eu. Aceasta se acceptă ori nu se acceptă. Este ca la închisoare, îți place sau nu-ți place, acolo ești...

— Imbecilule, — îmi striga unchiul, vlasovistule, bișnițarule !...

Deasupra capului avea un portret al lui Soljenițîn. Cînd avea musafiri, unchiul scotea portretul de pe perete...

Povestea se repeta. Unchiul se îmbolnăvea, apoi se făcea bine. Noi ne certam. Iarăși ne împăcam.

Treceau anii. El îmbătrînise de tot Nu mai putea să meargă. Eu țineam foarte mult la el...

După cum am mai spus, biografia unchiului meu reflectă istoria statului nostru... A țării noastre iubite și sinistre...

Pe urmă unchiul meu muri totuși. Păcat...

Iar pe mine mă obsedează gardul înalt maro...

În românește de
Vera ȘTEFANOVICI

Remus RADINA

Testamentul din morgă (7)

Am fost duşi la penitenciarul de pedeapsă „33", din interiorul lagărului de pedeapsă „Poarta Albă" şi am fost închişi în prima celulă de pe partea stîngă. În celulele de vis-à-vis se aflau cei 15 colegi, aduşi tot în lanţuri din brigăzile „O" de la Peninsulă, la începutul lunii noiembrie. Prima întrebare pe care aceştia ne-au pus-o a fost :

— Care e situaţia cu „Fieraru" ?

Le-am comunicat că Fieraru fusese ales preşedinte al S.U.A. Vestea a bucurat nespus pe colegi, cum ne bucurase şi pe noi. Dar trebuie să precizez că Fieraru era numele „conspirativ" dat de noi lui Eisenhower. De alegerea lui Eisenhower se legau speranţe uriaşe. Gardienii ne-au prins că vorbeam de la o celulă la alta. Am fost scoşi toţi în curte şi întrebaţi cine a vorbit. Am asistat atunci la o scenă care mi-a umplut inima de bucurie : cu un zornăit ascuţit de lanţuri, toţi cei 22 am făcut un pas înainte ! Această atitudine i-a dezarmat pe gardieni, obişnuiţi numai cu oameni timoraţi. Ei nu au pedepsit pe nimeni.

RADU GYR, POETUL CELOR DIN TEMNIŢĂ

Pe data de 25 noiembrie mi-a apărut o greaţă accentuată, care a devenit permanentă. Săptămîni în şir am trăit numai cu 250 g de pîine pe zi, fiindcă nu mai puteam mînca altceva. Am început să slăbesc, dar nu mi s-a acordat nici o asistenţă medicală. A venit şi ajunul Crăciunului 1952. Fiecare celulă a prezentat datinile strămoşeşti. Celula noastră a încheiat serbarea cu colindul „O, brad frumos !", textul lui Radu Gyr, din care citez ultima strofă :

Omătul spulberat de vînt
Se cerne prin zăbrele
Şi-mi pare temniţa mormînt
Al tinereţii mele !

Am întors, instinctiv, capul pe fereastră. Fulgi de nea zburau printre zăbrele, în celula noastră. Trebuie să precizez că pentru deţinuţii politici români, de diferite nuanţe politice, Radu Gyr nu era un poet legionar, ci un poet al tuturor celor oprimaţi în închisori... David Tărcuţă, cu care mă împrietenisem în brigada torţionarului Marinovici, mi-a cîntat următoarele versuri, cu ocazia prezentării „Căpriţei" :

Radina cu capra lui
Cere dreptul omului.

Pentru revelion am făcut fiecăruia fie o epigramă şi o epigramă adresată tuturor, pe care o citez :

Celor 22, în lanţuri la „33"...
Azi, cînd stînd în închisoare,
Fac, de anul nou, bilanţul,
Vă promit o zi cu soare
Şi-un „Fierar" să taie lanţul !

GARDIENII ÎI BĂTEAU PE CEI BOLNAVI, PENTRU CĂ NU PUTEAU FUGI

Peste cîteva zile a venit fierarul şi ne-a tăiat lanţurile de la picioare. Se realizase o parte din epigrama mea. Mai rămînea ca şi celălalt „Fierar" (Eisenhower) să vină şi să taie lanţul ţării. Dar, gîndeam noi, abia începea mandatul lui, mai este tot timpul ! Am fost împărţiţi în două grupuri : cei cu pedepse pînă la 6 ani am fost duşi în lagărul de muncă „Galeş" ; cei cu pedepse de la 6 la 10 ani au fost duşi în lagărul „Capul Midia", unde comandantul Borcea aplica un regim de exterminare. La Peninsulă, administraţia lagărului a lansat zvonul că deţinuţii plecaţi în lanţuri au fost executaţi. În acea perioadă, cînd oamenii mureau în toate lagărele de pe traseul canalului totul era posibil. La Galeş, renumitul Petre Burghişan instaurase un regim de exterminare. Mîncarea era mai proastă decît la celelalte lagăre, oamenii nu primeau nici apă suficientă. Sublocotenentul de cavalerie Tiberiu Ţolescu mi-a mărturisit că a băut lături de rufe dintr-o baltă. Pînă la şantier mergeam printr-un noroi care ne trecea peste încălţăminte. Ritmul foarte viu de marş se realiza prin mijloace originale : garda lovea în permanenţă cu armele pe ultimii din coloană, astfel că toţi fugeau pentru a nu rămîne la urmă. Loviturile le primeau cei bătrîni şi bolnavi, care nu puteau fugi. Munca era distrugătoare, noi spărgeam mari cantităţi de piatră cu ciocanul.

HOTĂRÎM SĂ FACEM DIN NOU GREVĂ

La mijlocul lunii ianuarie, am aflat că un deţinut închis de Burghişan în carceră a murit de frig. Situaţia din acest lagăr nu mai putea fi tolerată. Am luat hotărîrea să organizăm o grevă a lucrului, cu ajutorul prietenilor cu care stătusem în lanţuri la Poarta Albă. Am vorbit, iniţial, cu Matei Hang şi cu Nistor Man, cărora le-am propus să începem o grevă a lucrului în ziua de 19 ianuarie 1953, la zece zile de la venirea în acest lagăr de exterminare. I-am prevenit că s-ar putea să ne aştepte momente grele, că un deţinut ar fi îngheţat in carceră. Ei s-au declarat imediat de acord. Apoi toţi trei am mai convins pe următorii să participe la grevă : Ştefan Pintilescu, Nilă Roman, Grig Popoiu şi Radu Simina. Trei deţinuţi care fuseseră cu noi în lanţuri au refuzat... Petre Gheorghe mi-a comunicat că nu s-a decis încă. În ziua de 19 ianuarie, dimineaţa, cînd începeam greva, m-am trezit cu Petre Gheorghe, care mi-a spus :

— Colega, merg cu dumneavoastră !

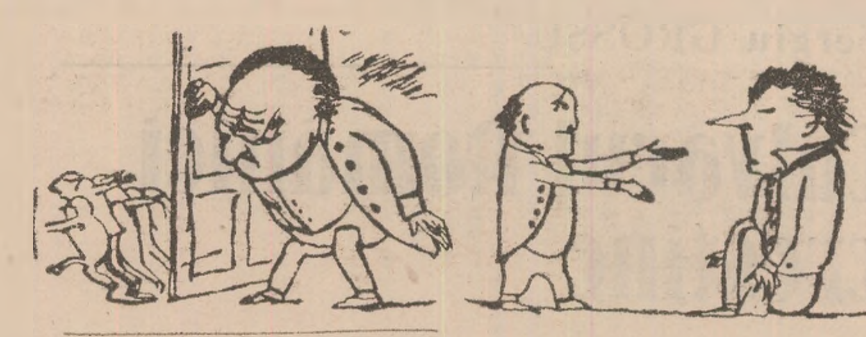
Era impresionant ca un om în vîrstă, comunist care participase la grevele de la Griviţa din 1933, să ia parte la o grevă care viza salvarea vieţii unor oameni oprimaţi pe nedrept tocmai de comunişti !

BOLNAV DE DOUĂ LUNI, NU PRIMISEM NICI UN FEL DE ASISTENŢĂ MEDICALĂ

Am anunţat că declarăm greva lucrului şi că nu vom sta de vorbă decît cu o comisie venită de la Bucureşti. Am fost închişi în penitenciarul de pedeapsă din lagăr. Ceilalţi deţinuţi ne-au trimis nenumărate mesaje de încurajare. Am primit şi o bucată de slănină din care am mîncat şi eu. Dar a doua zi m-am trezit cu o greaţă mai mare, iar colegii mi-au spus că mi s-au îngălbenit ochii. Aveam, deci, icter. Toţi au înţeles de ce nu puteam mînca de două luni. Colegii au fost de părere că trebuie să protestez vehement în faţa comisiei care va veni, fiindcă eu aveam argumentul cel mai tare : bolnav de două luni, nu primisem nici o asistenţă medicală. În faţa hotărîrii noastre de a nu sta de vorbă cu conducerea lagărului, comandantul Petre Burghişan a anunţat Ministerul de Interne. La cîteva zile a sosit o comisie de ofiţeri superiori. Chemaţi în faţa acestei comisii, toţi am arătat tratamentul inuman care se aplică deţinuţilor politici din acest lagăr. Eu am semnalat şi lipsa de asistenţă medicală.

ÎNGHEŢAT DE FRIG, AŞTEPTAM MOARTEA

Deoarece, printr-o coincidenţă, în acele zile se împlineau douăzeci de ani de la declanşarea grevelor din 1933, la care participase şi Petre Gheorghe, comisia credea că acesta organizase greva de la Galeş, deşi el se hotărîse ultimul. Am fost transferaţi din nou la penitenciarul de pedeapsă „33" de la Poarta Albă şi izolaţi în cîte o celulă fără pat. Eu mă simţeam foarte rău. Îngheţat de frig, m-am culcat pe scîndură şi am intrat într-un somn care mi se părea somnul morţii. Peste cîteva ore, cineva mă trăgea puternic. Era gardianul... **(Va urma)**

Konrad SAKOVSKI

Ultimul călău al lui Stalin: Beria (5)

În decembrie 1954 s-a desfăşurat procesul lui Abakumov şi al altor patru înalţi funcţionari ai M.G.B. Procesul lui Abakumov s-a desfăşurat cu public şi mersul său a putut fi urmărit de mii de angajaţi şi de slujbaşi ai statului, din Leningrad. Principalul punct al acuzării l-au constituit chestiunile legate de „afacerea leningrădădeană". I s-a reproşat lui Abakumov molestarea şi torturarea arestaţilor... Ce semnificaţie a avut, totuşi, procesul lui Abakumov ? Cînd s-a ajuns la conflicte între Hruşciov şi Malenkov, Bulganin şi Molotov, s-a vădit că şi aceştia erau co-responsabili în „afacerea leningrădeană". În timpul procesului contra lui Abakumov a depus mărturie şi Turko, fost secretar al comitetului regional de partid Leningrad. Acesta fusese eliberat din lagăr nu cu mult timp înainte de proces. În sala de şedinţe el nu a declarat tot ce ştia. Abia la 8 iulie 1957 în ziarul *Pravda Leningradului*, el a descris momentul în care a fost chemat de Malenkov şi silit să depună mărturie mincinoasă împotriva comuniştilor leningrădeni. După cum a relatat presa, executarea lui Abakumov şi a prietenilor săi trebuia să fie o dovadă a deciziei luate privind lichidarea pentru totdeauna a politicii falsurilor şi samavolniciilor din partea organelor Securităţii.

EXECUŢIILE CONTINUĂ

Încă prea devreme, pentru că în iulie 1955 a fost executat Rumin, iar în noiembrie a fost lichidat grupul de funcţionari ai organelor de securitate georgiene. Ultimele ştiri despre executarea ofiţerilor serviciilor de securitate provin din aprilie 1956. Atunci a fost executat prin împuşcare fostul premier şi ministru de interne al Azerbaidjanului, Bagirov. Împreună cu el au fost executaţi şi trei dintre colaboratorii săi. Lui Bagirov i s-a reproşat în primul rînd colaborarea cu Beria şi abia apoi „devieri naţionaliste mic-burgheze.

PAZNICUL CELOR PATRU MARI

După arestarea lui Beria, funcţia de ministru de interne a fost încredinţată lui S. N. Kruglov, vechi cekist, care după terminarea studiilor la Institutul de Ştiinţe Economice din Moscova, a fost trimis să lucreze la OGPU. Aici el a fost unul dintre responsabilii administraţiei Gulag. A răspuns, de asemeni, de securitatea celor „patru mari" la Teheran, Yalta şi Potsdam. General în serviciile de securitate, Kruglov nu a aparţinut niciodată ramurii prietenilor lui Beria. Numirea sa în această funcţie a fost decisă înainte de toate de calităţile sale organizatorice. La 3 martie 1954 s-au luat din nou decizii importante: Direcţia Generală a Securităţii Statului a fost separată iarăşi de MAI, de data asta definitiv. Această direcţie a căpătat o nouă denumire : KGB (Comitetul Securităţii de Stat). Conducerea KGB-ului a fost încredinţată generalului I. A. Serov. Acesta fusese anterior prim-locţiitor al ministrului Afacerilor Externe ale URSS...

RĂSCOALA DEŢINUŢILOR POLITICI DIN LAGĂRUL VORKUTA

După moartea lui Stalin, în lagărele supradimensionate şi suprapopulate s-a ajuns la răzvrătiri. Cele mai puternice au izbucnit în zona Vorkuta. Din lagărul aflat la Karaganda au sosit la Vorkuta 50 de vagoane înţesate de deţinuţi. Noii sosiţi au găsit condiţii cu mult mai grele decît acolo de unde plecaseră ; prin urmare s-au răsculat şi au cucerit în scurt timp toate lagărele din zona Vorkuta. Moscova, dezorientată, nu s-a decis de această dată să folosească forţa împotriva deţinuţilor răsculaţi. Au început tratativele, însă deţinuţii au respins soluţiile propuse, care le-ar fi uşurat prea puţin soarta. Ei pretindeau să fie vizitaţi de o comisie a Guvernului şi a Comitetului Central al PCUS. Generalul Dereveanko de la MAI, care răspundea de securitatea lagărelor din Vorkuta a încercat de două ori să convoace o adunare a deţinuţilor răsculaţi, pentru a relua tratativele. Fără rezultat însă...

REPRESALIILE

În cele din urmă, răscoala a fost înăbuşită de către trupele speciale. Au fost ucişi 65 de deţinuţi, numărul răniţilor fiind cu mult mai mare. Urmări mult mai sîngeroase a avut răscoala izbucnită în mai 1954 în aşa-numitul lagăr de regim, situat la 500 de kilometri depărtare de Karaganda. Pentru reprimarea acesteia, la finele lunii iunie, au fost utilizate tancurile. Au pierit în luptă 500 de deţinuţi, dintre care 200 de femei. Conducerea sovietică şi-a dat seama că nu mai pot fi evitate schimbările în sistemul lagărelor, că păstrarea unei asemenea moşteniri după Stalin este un lucru imposibil, chiar dacă se foloseşte forţa. S-a deschis o nouă etapă : cea a desfiinţării lagărelor. În anul 1957, procurorul general al URSS, P. I. Kudriavţev a comunicat opiniei publice că 70 de lagăre au fost desfiinţate şi că numai un procent de 2 la sută din deţinuţii aflaţi în lagărele rămase sînt politici. S-au acordat mai multe amnistii. Prima la 27 martie 1953. Fiecare act de amnistiere a fost însoţit de o reabilitare pe scară largă a victimelor terorii staliniste, începînd din perioada Jagoda. (Fragmente din lucrarea *Secretele Ceka*, episodul V, *Lavrentii Beria*).

Traducere de
Alexandru ŞERBAN

Sergiu GROSSU

Calvarul României creștine

Sergiu GROSSU este un vechi ziarist român, diplomat în litere și filozofie. Pentru că a refuzat să predea materialismul dialectic în școală și să colaboreze, pe planul literaturii, cu un regim ateu, dar deopotrivă pentru activitatea sa religioasă „ilegală", a fost condamnat, în iunie 1959, la doisprezece ani de închisoare. Refugiat după 18 ani în Franța, el s-a hotărît să continue lupta spirituală, devenită imposibilă în România. Așa a apărut, la 15 noiembrie 1971, primul număr al revistei Catacombes, **al cărei scop este apărarea cauzei creștinilor persecutați în spatele cortinei de fier.** Calvarul României creștine **a apărut în 1987 la Editura France-Empire și istorisește, pe baza unei ample documentări, avatarele bisericilor creștine din România sub comunism. Începînd cu acest număr, vom publica largi extrase din această carte cutremurătoare.**

Deși mîndră de poziția sa dominantă, în calitate de organizație majoritară de tip sinodal, după tradiția eclezistică orientală — cu optsprezece milioane de credincioși, cinci mitropolii și douăsprezece dioceze, două institute teologice superioare la București și la Sibiu, precum și șapte școli de cîntăreți și seminarii teologice —, Biserica ortodoxă română n-a reușit să păstreze, sub constrîngerea puterii comuniste instalate în martie 1945 din ordinul Moscovei, cel mai mic semn de independență în exercițiul funcțiilor ei sacerdotale Urmînd experiența ortodoxiei în Uniunea Sovietică, unde au fost stabilite — cum afirma vechiul președinte al Consiliului pentru probleme religioase, G.G. Karpov, în cadrul Conciliului din 1945 — „noi raporturi între Biserică și Stat", politica religioasă a guvernului comunist de la București va urmări reorientarea ideologică și socială a Bisericii, impunîndu-i — pe de o parte, prin violentă polițienească pe de alta, speculînd lașitatea anumitor ierarhi ortodocși — jugul celui mai rău și mai rușinos destin: adaptarea la noile condiții istorice, mai precis — **supunerea** ei totală, nelimitată față de directivele Comitetului Central al Partidului.

Potrivit mărturiei primilor observatori ai instalării comunismului în România, supunerea Bisericii ortodoxe a fost minuțios pregătită și pusă în aplicare de către strategii marxiști, în vederea transformării ierarhiei ortodoxe într-un instrument docil al puterii atee. În primul rînd, s-au făcut „epurări" atît printre demnitarii ecleziastici cît și în rîndurile clericilor „nesupuși" ori „reacționari", care nu voiau să adere la Uniunea preoților democrați, în ciuda repetatelor apeluri ale preotului progresist Burducea devenit ministru al Cultelor. La 22 iulie 1947 Înalt Prea Sfinția Sa **Irineu Mihălcescu**, mitropolit al Moldovei și Sucevei, a fost silit să demisioneze. Ca urmare a două noi legi pe care, grăbit, guvernul comunist le-a promulgat, în primăvara lui 1947 (una prevedea retragerea preoților la șaptezeci de ani, în timp ce cealaltă stipula că, de acum înainte, adunările elective vor fi alcătuite din deputații fiecărei dioceze, iar nu din membrii desemnați de credincioși), toți cei care se dovediseră ostili necuratelor planuri ale regimului s-au pomenit — la modul general — pedepsiți fără milă. Astfel, mitropolitul Olteniei, **Nifon Criveanu**, și episcopii **Lucian Triteanu** (al Romanului), **Cosma Petroviciu** (al Dunării de Jos) și **Gherontie** (al Constanței) au fost pensionați din oficiu pentru a fi înlocuiți după alegerile episcopale și mitropolitane (fixate pentru luna noiembrie 1947), cu simpatizanți ai comunismului, pretinși „prelați ai poporului" sau preoți „populari" de felul lui **Firmilian**, ajuns mitropolit al Olteniei, **Sebastian Russan** numit episcop de Maramureș, și **Iustinian Marina**, înălțat mitropolit al Moldovei.

NOUL PATRIARH

La 28 februarie 1948, patriarhul **Nicodim** muri în chip cu totul misterios, aidoma altor doi demnitari ortodocși, dispăruți (conform Agenției **Cortina de fier**) „ca urmare a unor acte de teroare comunistă": ex-mitropolitul Moldovei, **Irineu Mihălcescu**, și episcopul de Huși, **Grigore Leu**. Calea spre demnitate supremă era deschisă, de acum înainte, celui care se arăta în mod constant favorabil și devotat noului regim de democrație populară. La 24 mai 1948 **Iustinian Marina** a fost ales, cu sprijinul necondiționat al deputaților comuniști, patriarh. Ceremonia întronării a avut loc pe 6 iunie, în biserica Sfîntul Spiridon din București, sub privirile părintesc supraveghetoare ale lui Stanciu Stoian, ministrul Cultelor, care i-a reamintit cu acest prilej datoria „perfectei colaborări a Statului democratic cu Biserica ortodoxă".

O „perfectă colaborare" însemna o colaborare **servilă** a ierarhiei bisericești, din moment ce, într-o scrisoare pastorală din timpul cît era co-ajutor de patriarh, Iustinian Marina proclama solemn că „Biserica ortodoxă a fost aleasă de Dumnezeu pentru a arăta calea adevărului tuturor acelora care cred în progres și în apropiata instaurare a fericirii socialiste". Pentru a nu întîrzia această „fericire", trebuia purificat clerul de spiritul timpurilor trecute, trebuiau educați tinerii seminariști în spirit științific și politic, trebuiau revăzute și editate cărțile religioase în lumina dialecticii marxiste, trebuia intensificat controlul activităților monastice. Programul pro-marxist al noului patriarh a permis organizarea rapidă a unor cursuri speciale, pretinse de misionarism dar care, în realitate, n-aveau alt obiectiv decît de a inculca preoților „o nouă orientare, în armonie cu aspirațiile democratice ale maselor populare". S-a pus capăt, de asemenea, secularei existențe a Bisericii greco-catolice, prin încorporarea ei forțată în comunitatea ortodoxă. Sfîntul Sinod a acceptat, fără a formula cea mai mică obiecție, Statutul din 23 februarie 1949, cu ajutorul căruia guvernul reducea numărul diocezelor, al membrilor Adunării și ai Consiliului central ecleziastic, legifera numirea preoților în posturile importante din administrația Bisericii și îi obliga să-și dovedească prin jurămînt fidelitatea față de Republica populară română. Cei care se opuneau reformelor lui Iustinian Marina, socotindu-le favorabile mai degrabă puterii comuniste decît Bisericii, au avut de suportat mustrări și sancțiuni, ba chiar și pedepse polițienești.

În plus, noul patriarh a constrîns clerul să ia parte, cu multă ardoare, la campania — lansată de Moscova — în favoarea Păcii. Cît despre cele trei Institute teologice, care au înlocuit vechile facultăți de teologie, studenții nu mai aveau posibilitatea de a învăța cum să se apere împotriva incorectelor atacuri ale ideologiei marxist-leniniste în vigoare, nici să aprofundeze cunoașterea misterelor religioase, căci cele două materii, indispensabile formării spirituale a viitorilor slujitori ai altarului — Apologetica și Mistica —, au fost eliminate din învățămîntul teologic, cu neîndoielnicul consimțămînt al patriarhului.

SLUGĂRNICIE ORI JOSNICIE ?

Supunerea ierarhiei ortodoxe în fața voinței perfide și foarte insistente a Comitetului Central al Partidului comunist român se reflectă de minune în noul spirit teologic pe care aceasta și-a dat toată osteneala de a-l imprima preoților și, prin intermediul lor, credincioșilor. „Prelați ai poporului" și teologi fără scrupule, cîștigați cu ușurință pentru cauza proletariatului, se aventurară în grabă „să caute în Revelația divină bazele acestei teologii de participare a Bisericii la eforturile ce se făceau pentru bunăstarea poporului", orientîndu-se „spre angajarea completă a Bisericii în lupta pentru Pace și pentru Progres", gata „să răspundă imperativelor timpului", conform deciziei „preafericitului" Patriarh Iustinian, „înnoitorul" ortodoxiei române.

Motivul acestei „angajări" nu e prea greu de întrevăzut: „Pentru că lumea se înnoiește, pentru că România se înnoiește, să înnoim și noi Biserica. Nu vom rămîne în urmă. Nu vom deveni anacronici. Trebuie să mergem în pas cu societatea înnoită și chiar mai mult: să ajutăm și noi, prin mijloacele noastre, la înnoirea societății. Pretindem chiar dreptul de a contribui la această înnoire..." (**Biserica ortodoxă română în 1973**, București, 1974) De unde fatala necesitate a unei **teologii slujitoare**, adică „pusă în serviciul vieții", o teologie care s-a făcut portdrapelul noilor idei sociale zămislite de dictatura comunistă. Mai bine zis, o teologie a abandonării comandamentelor Evangheliei, nerăbdătoare să slujească la „stabilirea unei noi ordini sociale" bazată pe lupta de clasă și bolșevizarea țării, pe educația ateistă a tineretului și pe întărirea concepției marxiste.

Pînă și cel mai mare teolog român, părintele **Dumitru Stăniloaie**, profesor la Institutul teologic din București, apăra (înainte de spălarea creierului la care a fost supus în timpul anilor de detenție, în închisorile comuniste) „noua ordine socială", Pentru el, participarea ortodocșilor „la forma de viață a colectivității umane este azi cu atît mai de folos cu cît nu e posibil ca un creștin să-și realizeze plenar vocația sa umană în afara unei colectivități, în care vizează toate problemele contemporane ale existenței. Nu e destul deci să te închizi într-o colectivitate preocupată exclusiv de probleme religioase. Biserica n-a pretins niciodată că ar trebui să-și închidă credincioșii într-o colectivitate preocupată strict de problemele credinței. (...) Astăzi, grație eliberării poporului nostru de regimul supus dominației bunurilor materiale, în țara noastră au fost create condițiile pentru o viață superioară a colectivității..." (v. **Ortodoxia, nr. 1, iunie 1963**)

Să luăm un alt caz, acela al lui **Antonie Plămădeală**, numit în 1970 episcop și vicar patriarhal. El a ținut să-și manifeste, în fața președintelui Departamentului Cultelor, devotamentul pentru „Republica celor ce muncesc" precum urmează: „Condițiile istorice în care sîntem chemați să muncim și să ne exprimăm credința religioasă, și să ne practicăm religia, sînt, în țara noastră, condiții de libertate. (...) Îngăduiți-mi să subliniez ceea ce constituie o caracteristică importantă a vieții în țara noastră: așa cum credincioșii au libertatea de a fi buni cetățeni, nimic nu-i împiedică pe cetățenii români să fie liberi în manifestările lor de conștiință. (...) În aceste condiții de libertate, pe aceste solide premize, serviciul nostru poate să se dezvolte loial pentru Dumnezeu și pentru oameni, respectuos față de stat..." (**Biserica ortodoxă română**, nr. 11-12, 1970).

Cu ocazia celei de a 28-a aniversări a așa-zisei eliberări de sub jugul fascist, mitropolitul Transilvaniei, **Nicolae Mladin**, a rostit cuvinte ce probează indubitabila aservire a ierarhilor români față de puterea atee: „Biserica este chemată în zilele noastre să se înnoiască, ea nu trebuie să rămînă sclava anumitor practici sau anumitor rituri, ea trebuie să se adapteze epocii. (...) Ținînd seama de integrarea Bisericii noastre în noile realități ale vieții, trebuie să fim mereu atenți ca această înnoire să fie permanentă, ca ea să urmeze ritmul accelerat al transformărilor interne și externe ale poporului nostru. Iată de ce noua etapă de accelerare a ritmului dezvoltării multilaterale, pentru edificarea societății socialiste (...), ne cere și nouă — prelați, preoți, credincioși — ca, împreună cu întregul nostru popor, să fim, în activitatea noastră păstorească, în teologie și în munca colectivă, în permanentă luptă pentru pace și fraternitate, în armonie cu aceste înnoiri." (**Mitropolia Ardealului**, nr. 7-8, 1972)

Aceste cîteva mostre de obediență ideologică și păstorească a noii ierarhii bisericești față de imperativele Statului socialisto-marxist concordă cu luarea de poziție a Sfîntului Sinod al Bisericii ortodoxe, care, în Mesajul adresat la 20 august 1974 conducătorului țării, lăsa să se întrevadă complicitatea sa la opera de decreștinare întreprinsă de conducătorii comuniști: „Vă asigurăm că Biserica ortodoxă română, ca membră a Frontului Unității Socialiste, (...) își va spori pe viitor perseverența și eforturile pentru sprijinirea tuturor acțiunilor de interes colectiv, pentru prosperitatea patriei." (**Romanian Orthodox Church News**, nr. 3, iulie-septembrie, 1974)

„Perseverența" și „eforturile" acestor demnitari servili, așa de dornici să contribuie — încă de la numirea lor — la edificarea socialismului în România, au fost în mod oficial recunoscute de Președintele Nicolae Ceaușescu atunci cînd declara la 29 februarie 1968, în fața șefilor Cultelor primiți la Consiliul de Stat: „Noi apreciem contribuția adusă de Culte, contribuția **dumneavoastră** la opera de edificare a României noi, și sentimentele pe care le-ați exprimat față de politica internă și internațională a Partidului și Statului nostru..."

În românește de T. Săvescu

În numărul viitor:

Dezvăluirile unui „transfug", arhimandritul Roman Braga

Colectivul de redacție: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef adjunct), Codrin BURDUJA (secretar de redacție), Mariana CODRUȚ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Alexandru DOBRESCU (redactor șef), Valeriu GHERGHEL (secretar general de redacție), Mădălina GRIGORAS (secretar de redacție), Ion HADARCA, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP, Horia ZILIERU

**REDACȚIA: IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic: telefon (981) 16242
Administrația: București, Calea Victoriei 133—135, telefon (90) 506618.
PREȚUL UNUI EXEMPLAR: LEI 5
Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă P.O Box 12—021 telex 10376 prsfir București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.**